

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ.....	4
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	4
ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ.....	4
1.ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΑΡΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ.....	4
2.ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	7
3. ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ – ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ.....	11
ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ.....	14
1.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	14
2.ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΟΔΗΓΙΑ 77/799/ΕΟΚ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ)- ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	16
Α. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	16
Β. ΟΔΗΓΙΑ 77/799/ΕΟΚ.....	17
Γ. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 77/799/ΕΟΚ.....	21

3. ΟΔΗΓΙΑ 2003/48/ΕΚ.....	25
Α. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ	
2003/48/ΕΚ.....	25
i. φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών.....	25
ii. καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.....	27
iii. ανάγκη εξισορρόπησης του δημοσιονομικού βάρους μεταξύ των συντελεστών παραγωγής.....	27
Β. ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2003/48/ΕΚ.....	30
i. Παροχή διευκρινήσεων σχετικά με τους όρους της Οδηγίας- κεφάλαιο I της Οδηγίας.....	30
ii. Ανταλλαγή πληροφοριών-Κεφάλαιο II της Οδηγίας.....	33
iii. Μεταβατική περίοδος- Κεφάλαιο III της Οδηγίας.....	34
iv. Εξάρτηση της εφαρμογής της Οδηγίας από την πλήρωση της προϋπόθεσης της εφαρμογής μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος από τρίτα κράτη.....	37
4. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΑΡΟΧΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ	41
Α. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.....	41
Β. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ.....	43
Γ. ΛΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΙ.....	46
i. αμοιβαία συνδρομή των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών- ανταλλαγή πληροφοριών	46
ii. Πανευρωπαϊκά Συνταξιοδοτικά Ιδρύματα.....	46
iii. Ευρύτερη αποδοχή της αρχής ΕΕΤ.....	47
iv. Μονομερείς ρυθμίσεις των κρατών μελών και προβλέψεις στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας.....	48

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ: ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ	50
--	-----------

1.ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΙΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ- ΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	52
2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ.....	54
Α. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΤΩΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ.....	54
Β. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙ- ΚΩΝ ΥΠΗΚΩΝ, ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ- ΤΙΩΝ.....	63
3. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	66
4. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕ- ΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	72
 ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ :ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	77
 ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙ- ΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ.....	77
1.ΠΑΡΟΧΗ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	77
2. Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2003/48/ΕΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝ- ΝΟΜΗ ΤΑΞΗ.....	80
 ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΑΠΟΦΥΓΗ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	92
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	92
2. ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΤΑ- ΕΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.....	95

3. ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΜΕΡΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	97
4. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝΗΨΕ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟ- ΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	108
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	111
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
A.....	114
B.....	117
Γ.....	119
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	121

Η ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οικονομικοί ήταν κυρίως οι λόγοι οι οποίοι οδήγησαν τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη στη σύναψη της συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) το 1951 και αργότερα, το 1957, στην υπογραφή των συνθηκών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ ή «κοινή αγορά»). Οι τρεις αυτές συνθήκες αποτέλεσαν αργότερα τον έναν από τους τρεις πυλώνες του οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η συνθήκη για την ίδρυση της οποίας υπογράφηκε το 1992. Η δημιουργία μιας οικονομικής ένωσης των κρατών μελών, εξάλλου, αποτελούσε την οδό, κατά το δόγμα των Jean Monnet και Robert Schuman προς μία πολιτική ενοποίηση των κρατών της Ευρώπης, η οποία μόνο σταδιακά γινόμενη δεν θα προκαλούσε μεγάλες συγκρούσεις με τις εθνικές κυριαρχίες.¹

Εντός των πλαισίων αυτών τα κράτη μέλη παραχωρούν μέρος των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι που τίθενται στις συνθήκες². Το τι είδους δικαιώματα παραχωρούνταν και η τυχόν προθυμία που επεδείκνυαν για παραχωρήσεις εξαρτόταν και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος της πολιτικής που αυτά αφορούν. Επί παραδείγματι σε σχέση με την υλοποίηση της κοινής αγοράς (αρ. 133 ΣΕΚ) και τον προσδιορισμό του κοινού δασμολογίου (αρ 265 ΣΕΚ), τα κράτη μέλη δεν έχουν αρμοδιότητες, καθώς ο στόχος αυτός έχει αναληφθεί πλήρως από την Κοινότητα. Από την άλλη, στους τομείς του ανταγωνισμού, της έρευνας και της τεχνολογίας τόσο η Κοινότητα όσο και τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα, αρκεί -όσον αφορά τα κράτη μέλη- η πολιτική που ασκούν και τα μέτρα που λαμβάνουν να μην θίγουν και να μην καταστρατηγούν την

¹ Π.Ν. Στάγκος, - Ε.Ρ. Σαχπεκίδου, «Δίκαιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», σελ.22 -25

² Δ. Παπαγιάννης, «Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο», σελ 229

πολιτική που έχει ασκηθεί από την Κοινότητα.³ Ενδιάμεσα στις δύο αυτές κατηγορίες θα μπορούσε να τοποθετηθεί και εκείνη η κατηγορία που περιλαμβάνει τους τομείς εκείνους για τους οποίους τα κράτη μέλη είναι αρμόδια στο βαθμό που η Κοινότητα δεν ασκεί τις αρμοδιότητές της. Τέτοιοι είναι οι τομείς της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, των κρατικών ενισχύσεων κλπ.

Στην τελευταία αυτή κατηγορία εντάσσεται και η φορολογική πολιτική. Η φορολογική πολιτική ως κομμάτι της δημοσιονομικής πολιτικής παραμένει στα χέρια των κρατών μελών σε αρκετά μεγάλο βαθμό, όπως θα ειπωθεί παρακάτω, μετά την πλήρη παραχώρηση της νομισματικής πολιτικής από τα κράτη μέλη που ανήκουν στην ΟΝΕ. Έτσι η φορολογική πολιτική αποτελεί για αυτά το μοναδικό μέσον το οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν, προκειμένου να εξασφαλίσουν οικονομικούς πόρους για την κάλυψη των αναγκών τους. Για το λόγο αυτό τα κράτη μέλη είναι διστακτικά στη λήψη κοινών μέτρων στο συγκεκριμένο τομέα, ενέργεια που εμμέσως πλην σαφώς θα τους αποστερούσε αρμοδιότητες.

Χρήσιμο σε αυτό το σημείο θα ήταν να γίνει μια διευκρίνιση ως προς το τι περιλαμβάνει ή σε ποιους ειδικότερους τομείς διακρίνεται η φορολογία. Η διάκριση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους είναι αυτή που μας ενδιαφέρει για το συγκεκριμένο θέμα.

Η εν λόγω διάκριση γίνεται με κριτήριο το αν ένας φόρος επιβαρύνει το άτομο πάνω στο οποίο επιβάλλεται (άμεσος) ή αν μεταβιβάζεται (μετακυλιέται) σε άλλους φορολογούμενους(έμμεσος). Άλλο κριτήριο που χρησιμοποιείται είναι η πρόθεση του νομοθέτη κατά την επιβολή του φόρου να επιβαρύνει το πρόσωπο πάνω στο οποίο επιβάλλεται ο φόρος (άμεσος) ή η πρόθεσή του ο φόρος να μετακυλιστεί και να βαρύνει άλλα πρόσωπα (έμμεσος). Στην πράξη πάντως άμεσοι θεωρούνται οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας ενώ έμμεσοι οι φόροι δαπάνης.⁴ Αναλυτικότερα φόροι εισοδήματος είναι οι φόροι που επιβάλλονται στην τρέχουσα παραγωγή και τα εισοδήματα, όταν οι φόροι αυτοί εξετάζονται από την πλευρά της πηγής του εισοδήματος. Στην περίπτωση κατά την οποία οι φόροι που επιβάλλονται

³ Δον. Παπαγιάννης, «Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο», σελ. 230 (σημ. 309)

⁴ Θ. Α. Γεωργακόπουλος, «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Β' έκδοση, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1997, σελ. 118

στην τρέχουσα παραγωγή και τα εισοδήματα επιβάλλονται τη στιγμή χρησιμοποίησης του εισοδήματος ονομάζονται φόροι δαπάνης. Οι φόροι περιουσίας είναι εκείνοι που επιβάλλονται στην κατοχή ή τη μεταβίβαση της περιουσίας.

Οι έμμεσοι φόροι, οι φόροι δηλαδή που επιβάλλονται κατά την αγορά προϊόντων και μετακυλίνουν στον καταναλωτή, μπορούν και επηρεάζουν τις συνθήκες λειτουργίας της κοινής αγοράς. Με την κατάργηση των συνόρων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων (αρ.23 ΣΕΚ), ελώχευε ο κίνδυνος καταστρατήγησης των κανόνων της κοινής αγοράς και δημιουργίας άνισων καταστάσεων και αθέμιτου ανταγωνισμού, αν τα κράτη μέλη δεν ήταν υποχρεωμένα και δεσμευμένα από τη Συνθήκη να ακολουθούν κοινούς κανόνες για τη φορολόγηση των προϊόντων που εξάγουν ή για εκείνα που εισάγουν από άλλα κράτη μέλη. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς, η Συνθήκη περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη διαμόρφωση και την επιβολή των έμμεσων φόρων στα κράτη μέλη. Βάσει αυτών η εναρμόνιση των νομοθεσιών στον τομέα της έμμεσης φορολογίας έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα σε μεγάλο βαθμό.

Όσον αφορά όμως την άμεση φορολογία τόσο οι προβλέψεις που περιλαμβάνει η Συνθήκη όσο και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την εναρμόνιση των νομοθεσιών ήταν ελάχιστες, καθώς δεν υπήρξε η προθυμία των κρατών μελών για παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων και στον τομέα της άμεσης φορολογίας, ο οποίος είναι ένας από τους λίγους τρόπους, εάν όχι ο μοναδικός, για τη ρύθμιση των εσωτερικών οικονομικών θεμάτων και εξεύρεσης πόρων.

Η άμεση φορολογία είναι το θέμα της παρούσης εργασίας. Θα εξεταστεί όχι μόνον από την πλευρά των Συνθηκών αλλά και από την πλευρά του δευτερογενούς δικαίου, ενώ αναφορές θα γίνουν και στη νομολογία του ΔΕΚ. Επιπλέον θα εξεταστεί ο τρόπος αντιμετώπισης των θεμάτων αυτών στην Ελλάδα.

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Το τι προβλέπει η Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την άμεση φορολογία γενικότερα και για την άμεση φορολογία φυσικών προσώπων ειδικότερα μπορεί να ερευνηθεί από δύο όψεις: η μία να εξετάζει ποιοι είναι οι στόχοι που επιδιώκονται στα πλαίσια των Κοινοτήτων για την μεγαλύτερη ικανοποίηση των οποίων απαιτούνται τυχόν επεμβάσεις στα θέματα της φορολογίας και η άλλη τι ρυθμίσεις περιλαμβάνουν οι Συνθήκες, προκειμένου να εξασφαλιστούν αυτές οι επεμβάσεις.

1. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΑΡΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ.

Στόχος στη ΣΕΚ τίθεται η δημιουργία κοινής αγοράς, σύμφωνα με το άρθρο 2, χωρίς εσωτερικούς φραγμούς και εμπόδια και η προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών. Αποβλέπει, με άλλα λόγια, η Συνθήκη στη δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, στον οποίο θα επικρατούν συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού. Επίσης, στο άρθρο 3 παρ. ζ' αναφέρεται ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει και την εξασφάλιση ανόθευτου ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (κυρώθηκε με το Ν. 1681/1987) τέθηκε ως στόχος η δημιουργία μιας «εσωτερικής αγοράς» (άρ. 14 ΣΕΚ) μέχρι τις 31.12.1992⁵. Με τον όρο αυτό εκδηλώνεται η προσπάθεια για συνεκτικότερη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με τη δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου χωρίς σύνορα, ενώ η «κοινή αγορά» έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός οικονομικού χώρου που θα εμφάνιζε χαρακτηριστικά όμοια με εκείνα της εσωτερικής αγοράς.

⁵ Παπαστάμικου- Τζανετάκου, « Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη », ΕΕΕυρΔ Ι:1986, σελ.3 επ

Σοβαρά, όμως, εμπόδια στη δημιουργία ενός τέτοιου χώρου δημιουργούσαν η ύπαρξη δασμών, οι ποσοτικοί περιορισμοί στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων κ.λ.π.

Ακόμη όμως και όταν οι δασμολογικοί φραγμοί καταργήθηκαν και απελευθερώθηκε το ενδοκοινοτικό εμπόριο από τους ποσοτικούς περιορισμούς, δεν εξασφαλίστηκαν οι συνθήκες για την ύπαρξη ενός τέτοιου χώρου. Οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών δημιουργούσαν προβλήματα και δυσχέραιναν τις προσπάθειες για τη δημιουργία ενός χώρου που να εγγυάται τη λειτουργία συστήματος υγιούς ανταγωνισμού.⁶

Η ανάγκη κατάργησης των φορολογικών συνόρων είναι επομένως, σημαντικό βήμα για την επίτευξη του στόχου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Παρά την σημασία όμως της φορολογίας στην επίτευξη των στόχων της Κοινότητας, η εναρμόνιση των φόρων δεν αναφέρεται ρητά μεταξύ των σκοπών και των τομέων δράσης της Κοινότητας, σε αντίθεση με την κατάργηση των δασμών (άρ. 3 παρ. α' ΣΕΚ)⁷. Η αρχική επιδίωξη των ιδρυτών των Συνθηκών ήταν η εγκαθίδρυση και ο σεβασμός της φορολογικής ουδετερότητας στις ενδοκοινοτικές σχέσεις, που σημαίνει ίση μεταχείριση της παραγωγής και των εισαγωγών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.

Εντός των πλαισίων αυτών η Συνθήκη δεν προέβλεπε καμία εναρμόνιση ή άλλη κοινοτική ενέργεια για την άμεση φορολογία, όπως θα δούμε και παρακάτω.

Αντιθέτως, περιλαμβάνονταν ρυθμίσεις σχετικά με την έμμεση φορολόγηση των προϊόντων. Σε συμμόρφωση προς τις συγκεκριμένες διατάξεις αλλά και για την εξάλειψη των προβλημάτων που παρουσιάζονταν στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές έχουν ψηφισθεί Οδηγίες και έχουν ληφθεί μέτρα, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την σύγκλιση των συστημάτων για την έμμεση φορολόγηση των κρατών μελών. Ήταν εξάλλου αναμενόμενο πρώτα από όλα να ρυθμιζονταν τα θέματα εκείνα που παρεκώλυαν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων στα πλαίσια της κοινής αγοράς.

⁶ Λ. Κόντου- Μάναλη, «Φορολογικό Διεθνές Δίκαιο και Ευρωπαϊκό, Γενικές αρχές και συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας» τ. Α', Αθήνα, 1997, σελ 144 επ.

⁷ Ν. Α. Μηλιώνης, «Στοιχεία Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Φορολογικού και Δημοσιονομικού Δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή, 2004, σελ 62

Τα προβλήματα, όμως, που προέκυπταν στα πλαίσια της κοινής αγοράς δεν οφείλονταν μόνο στις διαφορές των συστημάτων της έμμεσης φορολόγησης αλλά και της άμεσης. Οι θεμελιώδεις αρχές που έθετε η Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν αφορούσαν μόνον την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων (άρθρο 23 ΣΕΚ) αλλά και των εργαζομένων (άρθρο 39 ΣΕΚ), των φυσικών αυτοαπασχολούμενων προσώπων (άρθρο 43 ΣΕΚ) και των νομικών προσώπων (άρθρο 48), την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (άρθρο 49 ΣΕΚ) και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων (άρθρο 56 ΣΕΚ).⁸

Οι διαφορές των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών είναι πολύ έντονες και αισθητές, όταν επί παραδείγματι κάτοικος ενός κράτους μέλους εργάζεται και αποκτά όλο ή μέρος του εισοδήματός του σε άλλο κράτος μέλος, όταν διατηρεί περιουσιακά στοιχεία σε άλλα κράτη μέλη. Επίσης προβλήματα γεννιούνται στις περιπτώσεις που νομικά πρόσωπα δραστηριοποιούνται και σε κράτη μέλη εκτός των ορίων του κράτους μέλους στο οποίο διατηρούν την έδρα τους, οπότε τα θέματα υπολογισμού και φορολόγησης των κερδών τους είναι περίπλοκα ενώ η παρόμοια φορολογική αντιμετώπισή τους με τις εγχώριες επιχειρήσεις είναι μάλλον απίθανη. Ενώ, λοιπόν, από τη μια τυπικά παρέχονται όλες οι προϋποθέσεις και οι δυνατότητες για τη δραστηριοποίηση τόσο των φυσικών όσο και των νομικών προσώπων στα πλαίσια της νέας ενιαίας αγοράς, από την άλλη τα προβλήματα που προκύπτουν στην πράξη είναι πολύπλοκα και δύσκολο να αντιμετωπιστούν.

Τα προβλήματα αυτά και τα ερωτήματα που ανακύπτουν κλήθηκε αρχικά να επιλύσει το ΔΕΚ, το οποίο στις σχετικές αποφάσεις του επικαλούνταν, πέρα από το άρθρο 2 δυνάμει του οποίου καθιερώνεται η αρχή της κοινής αγοράς, την υποχρέωση των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της φορολογικής τους πολιτικής να μην παραβιάζουν τις ανωτέρω θεμελιώδεις αρχές. Παράλληλα, όμως, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να σέβονται τη γενική διάταξη του άρθρου 12 που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, ενώ σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ η αυτονομία που διατηρούν τα κράτη μέλη στον τομέα της άμεσης φορολογίας δεν πρέπει να τα

⁸ Τα εν λόγω άρθρα θα εξεταστούν αναλυτικότερα κατά την ανάπτυξη των σχετικών αποφάσεων του ΔΕΚ

οδηγεί σε ενέργειες με τις οποίες παραβιάζονται οι όροι του αθέμιτου ανταγωνισμού μέσω κρατικών ενισχύσεων που απαγορεύονται από τις διατάξεις του άρθρου 87 ΣΕΚ.

2. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Πέρα, όμως, από εκείνες τις διατάξεις της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την ορθή εφαρμογή των οποίων εμποδίζουν οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα που ακολουθούν τα κράτη μέλη για την άμεση φορολογία, ενδιαφέρον έχει να εξετάσει κανείς τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνει αυτή η ίδια η Συνθήκη για να αποτρέψει τη δημιουργία ή να επιλύσει τα προβλήματα αυτά.

Οι διατάξεις περί ρυθμίσεων των φορολογικών θεμάτων που περιλαμβάνει η Συνθήκη, περιέχονται στο Τρίτο Μέρος («Πολιτικές της Κοινότητας»), στον VI Τίτλο («Κοινοί κανόνες για τον ανταγωνισμό, τη φορολογία και την προσέγγιση των νομοθεσιών»), στο Κεφάλαιο 2 που τιτλοφορείται «φορολογικές διατάξεις», ενώ σχετικές με την άμεση φορολογία διατάξεις ερμηνευτικά θεωρείται ότι περιλαμβάνονται και στο Κεφάλαιο 3 που ρυθμίζει την προσέγγιση των νομοθεσιών.

Αναλυτικότερα, το κεφάλαιο 2 «φορολογικές διατάξεις» περιλαμβάνει τα άρθρα 90-93 (πρώην 95-99). Με τα άρθρα αυτά η Συνθήκη προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που δημιουργούνται εξαιτίας της ανομοιομορφίας των φορολογικών συστημάτων με δύο μέσα: α) την απαγόρευση των φορολογικών διακρίσεων κατά την κυκλοφορία των προϊόντων μεταξύ των χωρών της Κοινότητας και ειδικά εκείνων των διακρίσεων οι οποίες στοχεύουν στην προστασία των εθνικών προϊόντων μέσω της διακριτικής μεταχείρισης εις βάρος των εισαγόμενων από άλλες χώρες μέλη προϊόντων και β) τη θέσπιση διαδικασίας η οποία στοχεύει στην εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων κυρίως στον τομέα των έμμεσων φόρων⁹.

⁹ Κ.Δ. Φινοκαλιώτης, «Φορολογικό Δίκαιο», Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 166

Το άρθρο 90 ΣΕΚ ειδικότερα απαγορεύει ρητά στα κράτη μέλη κάθε ενέργεια η οποία να αποσκοπεί στην προστασία των εγχώριων προϊόντων. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιβάλλουν άμεσα (δηλαδή στα έτοιμα προϊόντα)¹⁰ ή έμμεσα (δηλαδή στις πρώτες ύλες ή σε ημιτελή προϊόντα)¹¹ στα εισαγόμενα προϊόντα άλλων κρατών μελών εσωτερικούς φόρους (επιβαρύνσεις οι οποίες επιβάλλονται τόσο στα εισαγόμενα και εξαγόμενα όσο και στα εγχώρια προϊόντα) ανώτερους από αυτούς που πλήττουν τα ομοειδή εγχώρια προϊόντα ή εσωτερικούς φόρους που να έχουν προστατευτικά αποτελέσματα για άλλου είδους προϊόντα εσωτερικής παραγωγής που βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση με τα εισαγόμενα. Με τη διάταξη του άρθρου 90ΣΕΚ επιβάλλεται η αρχή της απαγόρευσης της φορολογικής διάκρισης των εισαγόμενων προϊόντων σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα, απαγόρευση η οποία έχει άμεση ισχύ έναντι πάντων και αποτελεί βασική αρχή εναρμόνισης ανεξάρτητα από τις επιμέρους φορολογικές διαφορές στα εθνικά συστήματα.¹² Το άρθρο αυτό όμως αφορά την έμμεση φορολόγηση και όχι τους άμεσους φόρους ακόμη και όταν αυτοί επηρεάζουν την τιμή των προϊόντων, γιατί τότε θα κριθούν βάσει των άρθρων 39 -49 ΣΕΚ [ΔΕΚ C- 279/93 *Schuhmacker*, Συλλ 1995, I-225]¹³

Το άρθρο 91 ΣΕΚ αφορά όπως και το άρθρο 90 τους έμμεσους φόρους και όχι τους άμεσους. Ορίζει συγκεκριμένα το μέγιστο ύψος των επιτρεπόμενων επιστροφών εσωτερικών φόρων κατά την εξαγωγή των εθνικών προϊόντων. Σκοπός και αυτού, όπως και του άρθρου 90 ΣΕΚ, είναι να παρεμποδιστεί η παροχή, μέσω του φόρου, διαφορετικής και προνομιακής μεταχείρισης των εθνικών προϊόντων.¹⁴ Μετά τη θέσπιση του κοινού συστήματος ΦΠΑ από όλα τα κράτη μέλη, η διάταξη του άρθρου αυτού κατέστη χωρίς αντικείμενο.

Το άρθρο 92 ΣΕΚ συμπληρώνει στην ουσία τα άρθρα 90 και 91 ΣΕΚ, θέτοντας αυστηρούς απαγορευτικούς όρους ως προς την επιβολή εξισωτικών

¹⁰ ΔΕΚ υποθ 45/64, Συλλ. Νομ. 1965, 857

¹¹ Ο.π.

¹² Ν. Μηλιώνης, «Στοιχεία Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Φορολογικού και Δημοσιονομικού Δικαίου», Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2004, σελ. 65

¹³ Αναγνωστοπούλου- Γιαννάκου στο Β. Σκουρής, «Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Σελ 809

¹⁴ Γεν. Εισαγγ. Gand στην απόφαση 01-12-1965, Επιτροπή /Ιταλίας, υποθ 45/64, Συλλ. 19685, σελ 1057

εισφορών κατά την εισαγωγή ή τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή αντιπροσωπευτικών των άμεσων φόρων που βαρύνουν τα προϊόντα. Δίνεται η δυνατότητα παροχής τέτοιων απαλλαγών μόνον, εφόσον υπάρξει προηγούμενη και για περιορισμένη χρονική διάρκεια έγκριση του Συμβουλίου που αποφασίζει μετά από πρόταση της Επιτροπής με ειδική πλειοψηφία. Μέχρι σήμερα, πάντως, δεν έχει γίνει χρήση της δυνατότητας αυτής, γεγονός που αποδεικνύει τη διστακτικότητα των κρατών μελών να επιτρέψουν κοινοτικές επεμβάσεις στον τομέα των άμεσων φόρων.¹⁵

Η διάταξη αυτή είναι στην πράξη η μοναδική της Συνθήκης που αναφέρεται ρητά στους άμεσους φόρους. Παρ' όλο όμως που είναι η μοναδική τέτοια διάταξη, δεν υπήρξε ποτέ ανάγκη να εφαρμοστεί σε συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς τα περισσότερα προβλήματα στη φορολόγηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών προκύπτουν στην έμμεση φορολογία.¹⁶

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι τα άρθρα αυτά εξασφαλίζουν τη φορολογική ουδετερότητα μεταξύ της εθνικής παραγωγής και των εισαγωγών των προερχομένων από τους εταίρους, στοιχείο το οποίο είναι απαραίτητο, προκειμένου να μην υπάρξει αντικατάσταση στην ουσία των καταργηθέντων τελωνειακών εμποδίων με νέους εσωτερικούς φόρους και διατήρηση του συνολικού φορολογικού βάρους επί των συναλλαγών.

Το άρθρο 93 ΣΕΚ, τέλος, ρυθμίζει τον τρόπο εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών για τους φόρους κύκλου εργασιών, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και τους υπόλοιπους έμμεσους φόρους. Η εναρμόνιση αυτή, που δεν αποτελεί ενοποίηση των φορολογικών συστημάτων αλλά μεταρρύθμισή τους στο βαθμό εκείνο που απαιτείται για την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της κοινής αγοράς,¹⁷ γίνεται βάσει της αρχής της ομοφωνίας. Το γεγονός ότι επιλέγεται εξ αρχής η αρχή της ομοφωνίας του Συμβουλίου αντί της συνεργασίας ή της συναπόφασης με το Ευρωκοινοβούλιο καθώς και η απόρριψη της πρότασης της Επιτροπής να ισχύσει η διαδικασία της συναπόφασης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για

¹⁵ Γ. Αναστόπουλου, «Κοινοτικοί κανόνες στον τομέα της φορολογίας», ΕΒΕυρΔ 1:1981, σελ. 123

¹⁶ Αναγνωστοπούλου- Γιαννάκου στο Β. Σκουρής, «Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», σελ. 823

¹⁷ Κ.Δ. Φινοκαλιώτης, «Φορολογικό Δίκαιο», Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Ι΄ έκδοση, 2005, σελ. 182

ορισμένα φορολογικά θέματα, αποδεικνύουν τη σημασία που έχει για τα κράτη μέλη η φορολογία γενικότερα αλλά και η έμμεση φορολογία ειδικότερα.¹⁸ Μπορεί, βέβαια, μέχρι σήμερα οι πράξεις που εκδίδονται από το Συμβούλιο στα πλαίσια αυτού του άρθρου να είναι Οδηγίες, δεν αποκλείεται, όμως, στο μέλλον – και στο μέτρο που η εναρμόνιση πάρει το χαρακτήρα «ενοποίησης» - να εκδίδονται Κανονισμοί για τη ρύθμιση των θεμάτων αυτών.¹⁹

Ενώ, όμως, προβλέπεται στο κεφάλαιο περί φορολογικών διατάξεων της Συνθήκης των ευρωπαϊκών κοινοτήτων τρόπος εναρμόνισης των φορολογικών συστημάτων για την έμμεση φορολογία, δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη για την άμεση. Έτσι, στον τομέα της άμεσης φορολογίας τα κράτη μέλη εμφανίζονται περισσότερο ελεύθερα ως προς την πολιτική τους²⁰.

Υπάρχει βέβαια νομικό στήριγμα στη Συνθήκη πάνω στην οποία θα μπορούσε να βασιστεί προσπάθεια προσέγγισης των φορολογικών συστημάτων γύρω από την άμεση φορολογία. Πρόκειται για το άρθρο 94 ΣΕΚ, το οποίο περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 3 περί προσέγγισης των νομοθεσιών γενικά. Το άρθρο αυτό ορίζει ότι σε περίπτωση διαφορών μεταξύ νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών οι οποίες έχουν άμεση επίπτωση στην εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία της κοινής αγοράς, το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφασίζοντας ομόφωνα εκδίδει οδηγίες για την προσέγγιση των διατάξεων αυτών. Επομένως, εάν οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που αφορούν την άμεση φορολόγηση δημιουργούσαν προβλήματα στην εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς και τη λειτουργία της, τότε θα μπορούσε να εκδοθεί Οδηγία με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου, όπως και για οποιοδήποτε άλλο θέμα που θα προκαλούσε τέτοιου είδους προβλήματα. Η προσέγγιση σε κάθε περίπτωση η οποία γίνεται βάσει αυτής της διάταξης

¹⁸ Επιλέγεται να γίνει αναφορά και στα ρυθμίζοντα την έμμεση φορολογία άρθρα της Συνθήκης, προκειμένου να τονιστεί η διαφορετική μεταχείριση και η έμφαση που αποδίδεται στην έμμεση αντί της άμεσης φορολογίας.

¹⁹ Κ.Δ.Φινοκαλιώτης, «Φορολογικό Δίκαιο», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Γ΄ έκδοση, 2005, σελ. 181-182

²⁰ Ν. Μηλιώνης, «Στοιχεία Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Φορολογικού και Δημοσιονομικού Δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή, 2004, σελ. 74

πρέπει να υπακούει στην αρχή της αναλογικότητας, και να πραγματοποιείται στο βαθμό εκείνο που απαιτείται για τη σωστή λειτουργία της κοινής αγοράς. Στο συγκεκριμένο άρθρο επιλέγεται ως μέσο εναρμόνισης η Οδηγία, καθώς αυτή, ως πράξη του ευρωπαϊκού δικαίου αφήνει την επιλογή για το μέσον συμμόρφωσης στο κράτος μέλος και αποβλέπει σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα χωρίς να αποσκοπεί στην υποχρεωτική ενοποίηση του δικαίου αλλά στην άρση των διαφορών εκείνων οι οποίες ευθύνονται για τη μη σωστή λειτουργία της κοινής αγοράς.

Το άρθρο 95 παρ. 1 ΣΕΚ ορίζει ότι μπορούν με τη διαδικασία της συναπόφασης να ληφθούν μέτρα που να προωθούν την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Στην παρ. 2, όμως, του ίδιου άρθρου εξαιρούνται ρητά από τη διαδικασία αυτή, μεταξύ άλλων και οι φορολογικές διατάξεις.

Τέλος, ιδιαίτερως σημαντική είναι και η ρύθμιση του άρθρου 293 ΣΕΚ που προβλέπει δράση των κρατών μελών, εφόσον αυτή κρίνεται αναγκαία, για την κατάργηση της διπλής φορολογίας εντός της Κοινότητας και προς όφελος των υπηκόων τους. Σύμφωνα με αυτό η αποφυγή της διπλής φορολογίας σε κοινοτικό επίπεδο δεν επιδιώκεται με μέσα του κοινοτικού δικαίου αλλά αντιμετωπίζεται από τα κράτη μέλη με τη σύναψη διεθνών συνθηκών. Το ΔΕΚ έχει κρίνει ότι το άρθρο 293 ΣΕΚ δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα και δεν δίνει το δικαίωμα στους ιδιώτες να το επικαλεστούν στα εθνικά δικαστήρια. Η παράλειψη επομένως των κρατών μελών να προβούν σε τέτοιου είδους συμφωνίες μεταξύ τους δεν επιφέρει καμία έννομη συνέπεια.²¹ Η μοναδική σύμβαση που συνήψαν τα κράτη μέλη μέχρι σήμερα βάσει αυτού του άρθρου είναι η Σύμβαση 90/436/ΕΟΚ για την εξάλειψη της διπλής φορολογίας σε περίπτωση διόρθωσης κερδών συνδεδεμένων επιχειρήσεων.

3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ

²¹ Χατζηϊωακειμίδου Ε. «Η Επίδραση του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας», ΕΕΕυρΔ, 2004, σελ. 35

ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ- ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, επιλογή των συντακτών των συνθηκών ήταν να διαφυλαχθεί η εθνική κυριαρχία των κρατών μελών σε θέματα σχετικά με την άμεση φορολογία. Διατηρούν, δηλαδή, τα κράτη μέλη το δικαίωμα να ρυθμίζουν τα σχετικά ζητήματα είτε με εσωτερικά μέτρα είτε με διεθνείς συμβάσεις, με τον περιορισμό όμως να μην παραβιάζουν το πρωτογενές και το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο²². Η επιλογή αυτή των συντακτών των συνθηκών φαίνεται αφενός με την παροχή σε όλα τα κράτη μέλη δικαιώματος veto και αφετέρου με την υιοθέτηση της αρχής της επικουρικότητας. Σύμφωνα με αυτήν (άρ. 5παρ.2 ΣΕΚ) η Κοινότητα δρα «μόνον αν και στο βαθμό εκείνο που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατο να επιτευχθούν επαρκώς από όλα τα κράτη μέλη και δύνανται συνεπώς λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο». Όσον αφορά ειδικότερα τον τομέα της φορολογικής εναρμόνισης, η αρχή της επικουρικότητας έχει την έννοια ότι αυτή δικαιολογείται στο μέτρο που οι διαφορές στα εθνικά φορολογικά συστήματα συνεπάγονται δυσμενείς επιπτώσεις στην ολοκλήρωση και τη λειτουργία της κοινής αγοράς.²³

Πέρα από το ότι η ίδια η Συνθήκη δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με την προσέγγιση των φορολογικών συστημάτων στον τομέα της άμεσης φορολογίας, ένα τέτοιο εγχείρημα συναντά και πρακτικές δυσκολίες.

Η διαμόρφωση των φορολογικών συστημάτων είναι απόρροια και αποτέλεσμα κοινωνικοϊστορικών συνθηκών. Σε κάθε κράτος μέλος ο τρόπος ο οποίος έχει επιλεγεί για τη συγκέντρωση εσόδων στο δημόσιο, δηλαδή το ποιος τομέας θα επιβαρυνθεί και με ποιο φορολογικό συντελεστή κλπ, είναι στενά συνυφασμένος με τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε κράτους μέλους, επομένως και με την ιστορία του. Επεμβάσεις,

²² B.Terra, P. Wattel, "European Tax Law" (3rd edition), Kluwer Tax Publishers (Fiscale Studierieserie), Deventer 2001, σελ 101 επ.

²³ Ν. Σκλιας: «Η εναρμόνιση των φόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάικουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1992, σελ 114

επομένως, οι οποίες ενδεχομένως θα έρχονταν σε αντίθεση με όλες αυτές τις συνθήκες δεν θα γίνονταν εύκολα αποδεκτές.

Πέρα όμως από τις πολιτικοκοινωνικές διαφορές που διακρίνουν τα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών, οι διαφορές στην κοινωνική ασφάλιση δρουν επίσης ανασταλτικά σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Οι παροχές κοινωνικής ασφάλισης χρηματοδοτούνται, συνήθως, εν μέρει από γενικά φορολογικά έσοδα και εν μέρει από ειδικές εισφορές. Η αναλογία, όμως, αυτών στις κοινωνικές παροχές διαφέρει από κράτος μέλος σε κράτος μέλος. Επί παραδείγματι, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία η κοινωνική ασφάλιση καλύπτεται περισσότερο από τη γενική φορολογία, ενώ, αντίθετα, στη Γαλλία καλύπτεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της από εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών. Έτσι, μία επιχείρηση σε ένα κράτος μέλος μπορεί να υφίσταται μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση από ό,τι μία αντίστοιχη επιχείρηση σε ένα άλλο κράτος μέλος, όταν στο πρώτο οι παροχές κοινωνικής ασφάλισης καλύπτονται περισσότερο από εισφορές των εργοδοτών, οι οποίες, στο βαθμό που δεν μετακυλίσονται στους εργαζομένους, αποτελούν πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση επί των κερδών.²⁴ Επομένως μία διαδικασία σύγκλισης θα ήταν χρονοβόρα αν όχι και επίπονη.

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι οι επιλογές των συντακτών των συνθηκών δεν ήταν τυχαίες. Βέβαια οι όποιες προσπάθειες σύγκλισης, ακόμη και μικρής σε έκταση και σπουδαιότητα, σε μία διαρκώς διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση θα βρίσκουν ακόμη μεγαλύτερα, όχι μόνο πρακτικά, αλλά και τυπικά εμπόδια λόγω της αρχής της ομοφωνίας.²⁵

²⁴ Ν. Σκλιάς «Η εναρμόνιση των φόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992, σελ. 21 επ.

²⁵ Αποτυχία είχε χαρακτηριστεί στη Νίκαια το 2000 η μη επίτευξη συμφωνίας για το πέρασμα από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία στα φορολογικά θέματα. F. VANISTENDAEL, "How nice was Nice to European Taxation?" EC Tax Review, 2001

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η εναρμόνιση των άμεσων φόρων, αν και δεν προβλεπόταν ρητά όπως αυτή των έμμεσων, στη Συνθήκη, είχε απασχολήσει πολλές φορές την Επιτροπή²⁶, καθώς διαφαίνονταν από νωρίς ότι οι διαφορές στα συστήματα της άμεσης φορολογίας των κρατών μελών θα επιφέρουν προβλήματα στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, των κεφαλαίων και των υπηρεσιών.

Έτσι μέχρι το 1990, είχε εκδοθεί σειρά προτάσεων Οδηγιών που αφορούσαν την εναρμόνιση στον τομέα αυτό. Ενδεικτικά αναφέρουμε προτάσεις Οδηγιών που αφορούσαν:

- A) την εναρμόνιση των συστημάτων φορολογίας των εταιριών και παρακράτησης φόρων επί των μερισμάτων (Ιούλιος 1975)
- B) κοινό σύστημα στη φορολογία των μητρικών και θυγατρικών εταιριών (Ιανουάριος 1969)
- Γ) την κατάργηση της διπλής φορολογίας (Νοέμβριος 1976)
- Δ) την αμοιβαία συνδρομή των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών στον τομέα της φορολογίας (Δεκέμβριος 1977)
- E) εναρμόνιση κανόνων που αφορούν τη φορολογική ρύθμιση της μεταφοράς των ζημιών των επιχειρήσεων (Σεπτέμβριος 1984) κλπ.

Πέρα, βέβαια, από το ότι όλα τα ανωτέρω παρέμειναν μέχρι το 1990 απλώς προτάσεις, η πλειοψηφία τους αφορούσε την ενιαία αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με την άμεση φορολόγηση των νομικών και όχι των φυσικών προσώπων. Τα προβλήματα που ανέκυπταν ή που θα μπορούσαν να ανακύψουν στην άμεση φορολόγηση των τελευταίων δεν είχαν ούτε την ίδια έκταση ούτε τον ίδιο αντίκτυπο στη γενικότερη οικονομία της Ένωσης με αυτόν που δημιουργούνταν από την άμεση φορολόγηση των εταιριών.

Για το λόγο αυτό οι πρώτες Οδηγίες που εκδόθηκαν αφορούσαν την άμεση φορολόγηση των νομικών προσώπων και ειδικότερα τις «Συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών» (Οδηγία 90/434/ΕΟΚ), τις «μητρικές- θυγατρικές» (Οδηγία 90/435/ΕΟΚ) και τη

²⁶ Ν. Σκλιας «Η εναρμόνιση των φόρων στην Ε.Κ.», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1992 σελ.80-81

«Σύμβαση διαιτησίας για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διπλής φορολογίας κατά την αναμόρφωση των τιμών μεταβίβασης στις διασυνοριακές συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων» (Οδηγία 90/436/ΕΟΚ).

Η σημασία που αποδίδεται στο ρόλο των επιχειρήσεων στην κοινοτική οικονομία φαίνεται και από το γεγονός ότι το Μάρτιο του 2000 στη Λισσαβόνα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναλύει περαιτέρω και ιδιαίτερος τους φόρους που επιβάλλουν τα κράτη μέλη στις επιχειρήσεις. Στο συμπέρασμά του τονίζει ότι στρατηγικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να αποτελέσει τη δυναμικότερη και ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης, να έχει βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγάλη κοινωνική συνοχή,²⁷. Οι στόχοι αυτοί επικυρώνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης τον Μάρτιο του 2001.

Μέσα σε αυτό το κλίμα η πρώτη και μοναδική μέχρι σήμερα Οδηγία που εκδόθηκε στον τομέα της άμεσης φορολόγησης των φυσικών προσώπων εκδόθηκε το 2003.

Πρόκειται για την υπ' αρ. 2003/48/ΕΚ Οδηγία, η οποία αφορά στη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις κατοίκων διαφορετικών κρατών μελών σε σχέση με το κράτος κατάθεσης.

Πριν, όμως, εξεταστεί η εν λόγω Οδηγία σκόπιμο θα ήταν να εξετάσουμε την Οδηγία 77/799/ΕΟΚ, η οποία αφορά στην παροχή αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμεσης φορολογίας και έχει πολλές φορές ταυτόχρονη εφαρμογή με την Οδηγία 2003/48/ΕΚ στις περιπτώσεις που δεν παρέλκει από τις ρυθμίσεις της τελευταίας.

Τέλος, θα αναφερθούμε και στις δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά τη φορολόγηση των διασυνοριακών συνταξιοδοτικών παροχών και τη σχετική ανακοίνωση που έχει εκδώσει η Επιτροπή, θέμα που έχει αρχίσει να απασχολεί πολύ έντονα την ευρωπαϊκή κοινότητα και τα κράτη μέλη, καθώς τα προβλήματα εντείνονται με τις διαρκώς αυξανόμενες ενδοκοινοτικές μετακινήσεις εργαζομένων και την ως επί το πλείστον άρνηση που συναντούν από τα κράτη μέλη να τους παράσχουν φορολογικές ελαφρύνσεις για τη

²⁷ Δελτίο τύπου υπ' αρ. 100/1/00, 24/3/2000

συμμετοχή τους ως ασφαλισμένων σε συνταξιοδοτικά προγράμματα άλλων κρατών μελών.

2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΟΔΗΓΙΑ 77/799/ΕΟΚ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ)- ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Α. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή συνίσταται στη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης με παράνομες ενέργειες του φορολογούμενου (π.χ. δήλωση μικρότερου εισοδήματος από το αληθές, λαθρεμπόριο), με καταστρατήγηση, δηλαδή, τόσο του γράμματος όσο και του πνεύματος του νόμου, ενώ η φοροαποφυγή λαμβάνει χώρα, όταν ο φορολογούμενος ελαχιστοποιεί τη φορολογική βάση χρησιμοποιώντας νόμιμα μέσα, κυρίως εκμεταλλευόμενος τις ασάφειες ή τις αδυναμίες του φορολογικού νόμου και πετυχαίνει έτσι μείωση της φορολογικής του υποχρέωσης (π.χ. αν η δωρεά φορολογείται με μικρότερο συντελεστή από την κληρονομιά, τότε η μεταβίβαση γίνεται δια δωρεάς αντί δια κληρονομιάς).²⁸

Τα όρια, όμως της διεθνούς φοροδιαφυγής και της διεθνούς φοροαποφυγής είναι δυσδιάκριτα.²⁹ Η καταπολέμησή και των δύο είναι έργο κυρίως του εθνικού νομοθέτη, ενώ μπορεί να αποτελέσει και αντικείμενο διεθνών φορολογικών συμβάσεων.³⁰

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Κοινότητα στο πεδίο της άμεσης φορολογίας ήταν η διεθνής φοροδιαφυγή. Τα κράτη μέλη υφίστανται μεγάλες απώλειες εσόδων ενώ δημιουργούνται

²⁸ Ν. Μηλιώνης, «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004 σελ.54

²⁹ Λ. Κόντου- Μάναλη, «Ελληνικό Φορολογικό Δίκαιο», Τομ 1, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 73 επ.

³⁰ Ν. Μηλιώνης «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, σελ 55

προβλήματα στη διακίνηση των κεφαλαίων και στρεβλώσεις των όρων του ανταγωνισμού.³¹

Στα πλαίσια αυτά και για να μειωθούν οι ανωτέρω κίνδυνοι της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής εκδίδεται από το Συμβούλιο Ψήφισμα το 1975 για την ανάγκη εξακρίβωσης των φόρων επί των εισοδημάτων και επί των κερδών και συμπαράστασης για τη δικαστική δίωξη των φοροφυγάδων³². Σε συνέχεια του ψηφίσματος αυτού εκδίδεται η Οδηγία 77/799/ΕΟΚ περί της αμοιβαίας συνδρομής των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών στον τομέα των άμεσων φόρων.

Βέβαια το να επιτευχθεί συνεργασία τέτοιου είδους μεταξύ των αρμοδίων αρχών κρατών μελών δεν ήταν εύκολο εγχείρημα. Πέρα από το ότι το στάδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ήταν αρχικό, πέρα από το ότι τα κράτη μέλη ακόμη προσάρμοζαν τους εσωτερικούς τους ρυθμούς στις απαιτήσεις του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, θα έπρεπε στις αρμόδιες αυτές αρχές των ίδιων των κρατών μελών να υπάρχουν δομές και στελέχωση ικανές καταρχήν να υποστηρίξουν μία τέτοιου είδους συνεργασία στο ίδιο το εσωτερικό του κράτους μέλους. Απαιτούνταν δηλαδή πέραν όλων των άλλων υψηλό επίπεδο λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας εντός των ίδιων των αρχών των κρατών μελών, που θα τις καθιστούσε ικανές να ανταποκριθούν με επιτυχία σε παρόμοιες ανάγκες και απαιτήσεις εθνικού επιπέδου.

B. ΟΔΗΓΙΑ 77/799/ΕΟΚ ΠΕΡΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ³³

Με την Οδηγία αυτή για πρώτη φορά ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη ανταλλάσσουν πληροφορίες στον τομέα της άμεσης φορολογίας. Συγκεκριμένα, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 της Οδηγίας, οι πληροφορίες αυτές συμβάλλουν στον ορθό προσδιορισμό του φόρου εισοδήματος και περιουσίας, δηλαδή των φόρων που επιβάλλονται οποιοδήποτε και αν είναι

³¹ Ν. Μούσης, «Ε.Ε.: δίκαιο, οικονομία πολιτική», 9η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001 σελ.289

³² ΕΕ C35, 14-02-1975,ΣΕΑ. 1-2

³³ ΕΕ L336 (27/12/1977)

το σύστημα εισπράξεως, επί του συνολικού εισοδήματος, επί της συνολικής περιουσίας ή επί των στοιχείων του εισοδήματος ή της περιουσίας. Η παροχή τους μπορεί να γίνει είτε κατόπιν αιτήσεως(αρ.2) είτε αυτομάτως(αρ.3) είτε αυθόρμητα(αρ.4).

Η παροχή πληροφοριών από ένα κράτος μέλος σε άλλο γίνεται καταρχήν κατόπιν αιτήσεως (άρ.2) της αρμόδιας αρχής ενός κράτους μέλους προς την αρμόδια αρχή ενός άλλου κράτους μέλους για οποιαδήποτε πληροφορία συμβάλλει στον ορθό προσδιορισμό του φόρου εισοδήματος και της περιουσίας. Το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, έχει δικαίωμα να αρνηθεί, εάν διαπιστώσει ότι οι αρμόδιες αρχές του πρώτου δεν εξάντλησαν όλες τις δυνατότητες που είχαν, προκειμένου να διερευνήσουν την υπόθεση. Πάντως για την συγκέντρωση των πληροφοριών αυτών, και εφόσον κρίνεται αναγκαίο, διεξάγονται έρευνες από τις αρμόδιες αρχές του Κράτους μέλους από το οποίο ζητούνται αυτές (άρθρο 2 παρ 2).

Χωρίς σχετική αίτηση αλλά αυτομάτως (αρ.3) και κατά κανονικό τρόπο παρέχονται πληροφορίες από ένα κράτος μέλος σε άλλο για τις περιπτώσεις για τις οποίες θα συμφωνήσουν σχετικά στα πλαίσια των διαβουλεύσεων τις οποίες διεξάγουν μεταξύ τους βάσει των οριζομένων στο άρθρο 9 της Οδηγίας.

Στην τρίτη περίπτωση ανταλλαγής πληροφοριών η διαδικασία διεξάγεται αυθόρμητα (άρ.4) μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών σε συγκεκριμένες και περιοριστικά αναφερόμενες στην Οδηγία περιπτώσεις. Έτσι η αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους γνωστοποιεί στις αρμόδιες αρχές ενός άλλου κράτους μέλους πληροφορίες τις οποίες ήδη γνωρίζει, όταν :

A) έχει λόγους η πρώτη να υποθέτει ότι στο άλλο κράτος μέλος υφίσταται διαφυγή φόρων

B) φορολογούμενος επιτυγχάνει μείωση ή απαλλαγή φόρου σε ένα κράτος μέλος, γεγονός το οποίο αυτομάτως συνεπάγεται αύξηση φόρου ή υπαγωγή του σε φόρο στο άλλο κράτος μέλος

Γ) εργασίες μεταξύ φορολογουμένων διαφορετικών κρατών μελών στις οποίες μεσολαβεί μία μόνιμη εγκατάσταση ενός εξ αυτών ή ένας ή περισσότεροι τρίτοι ευρισκόμενοι σε άλλες χώρες, είναι τέτοιας φύσεως που συνεπάγονται μείωση φόρου στο ένα ή το άλλο κράτος μέλος ή και στα δύο.

Δ) έχει λόγους να υποθέτει ότι υφίσταται μείωση φόρου, που προκύπτει από εικονικές μεταφορές κερδών εντός ομάδων επιχειρήσεων .

Ε) όταν εξαιτίας πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί σε κράτος μέλος από την αρμόδια αρχή του άλλου κράτους μέλους, έχουν προκύψει στοιχεία χρήσιμα για τον προσδιορισμό του φόρου σε αυτό το άλλο κράτος μέλος.

Τα κράτη μέλη, στα πλαίσια των διαβουλεύσεων που προβλέπονται, μπορούν να επεκτείνουν την αυθόρμητη ανταλλαγή πληροφοριών και σε άλλες περιπτώσεις, ενώ, ακόμη και για θέματα τα οποία δεν έχουν προβλεφθεί, αφορούν, όμως, τη φορολόγηση των εισοδημάτων και της περιουσίας, έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν πληροφορίες σε άλλα κράτη μέλη χωρίς προηγούμενη αίτηση.

Η διαφορά που υφίσταται στους δύο αυτούς τρόπους ανταλλαγής πληροφοριών, τον αυτόματο και τον αυθόρμητο, έγκειται στα εξής στοιχεία: η αυτόματη ανταλλαγή των πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 3 της Οδηγίας αφορά τομείς που δεν έχουν προκαθορισθεί αλλά θα καθορισθούν στα πλαίσια των διαβουλεύσεων που ορίζονται στο άρθρο 9 ανάλογα με τις ανάγκες των κρατών μελών, τομείς στους οποίους το ενδιαφέρον δεν εξαντλείται με μία και μοναδική πληροφορία αλλά ανανεώνεται περιοδικά καθώς οι συνθήκες αλλάζουν. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι στην ουσία αποτελεί τη βάση και παρέχει τη δυνατότητα στα ίδια τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν την ανταλλαγή πληροφοριών σε τακτά χρονικά διαστήματα επί συγκεκριμένων κατηγοριών σχετικών με τον προσδιορισμό του φόρου εισοδήματος και περιουσίας. Αντιθέτως, το άρθρο 4, που προβλέπει την αυθόρμητη ανταλλαγή πληροφοριών, εμπεριέχει την έννοια του έκτακτου και απρόβλεπτου γεγονότος, εξαιτίας του οποίου κρίνεται απαραίτητη η ενημέρωση των ενδιαφερομένων κρατών μελών. Βεβαίως, και σε αυτήν την περίπτωση, δίνεται η δυνατότητα επέκτασης, μετά από σχετική συμφωνία των κρατών μελών, της εν λόγω δυνατότητας περί αυτόματης ανταλλαγής των πληροφοριών και σε άλλες περιπτώσεις, οι οποίες αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά.

Ο τρόπος και οι συνθήκες παροχής των πληροφοριών δεν διαφοροποιούνται, πάντως, ανάλογα με το αν η πληροφόρηση παρέχεται κατόπιν αιτήσεως ή αυτομάτως ή αυθόρμητως.

Έτσι, το κράτος μέλος, η αρμόδια αρχή του οποίου καλείται να παράσχει τις πληροφορίες, οφείλει να τις κοινοποιήσει το ταχύτερο δυνατό. Σε περίπτωση καθυστέρησης, η οποία οφείλεται σε εμπόδια ή σε περίπτωση άρνησης των αρμοδίων αρχών να παράσχουν κάθε πληροφορία, οι αρμόδιες αυτές αρχές οφείλουν να ενημερώσουν εγκαίρως τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνονται οι πληροφορίες για τη φύση των εμποδίων ή τους λόγους της άρνησης. (άρθρο 5 Οδ.77/799/ΕΟΚ)

Οι πληροφορίες, πάντως, οι οποίες θα φτάσουν στα χέρια των αρμοδίων αρχών του άλλου κράτους μέλους είναι εμπιστευτικές. Επιτρέπεται να τις γνωρίζουν μόνον τα άτομα και οι διοικητικές αρχές οι οποίες διεξάγουν την έρευνα, αποκαλύπτονται μόνον επ' ευκαιρία δικαστικής διαδικασίας ή διαδικασίας που επισύρει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε σχέση με τον προσδιορισμό του φόρου, και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν παρά μόνον για σκοπούς φορολογικούς ή σκοπούς δικαστικής διαδικασίας ή διαδικασίας που επισύρει την επιβολή των διοικητικών κυρώσεων, όταν οι διαδικασίες αυτές συνδέονται με τον προσδιορισμό ή τον έλεγχο του προσδιορισμού του φόρου. Η χρήση τους για άλλους σκοπούς, πέρα από τους προαναφερθέντες, είναι δυνατόν να επιτραπεί από το κράτος μέλος το οποίο παρέχει τις πληροφορίες, εάν και κατά τη δική του νομοθεσία θα ήταν δυνατή η χρησιμοποίησή τους για τους ίδιους σκοπούς. Το απόρρητο των πληροφοριών που περιέρχονται σε γνώση ενός κράτους μέλους τηρείται στο κράτος αυτό κατά τον ίδιο τρόπο που τηρείται και το απόρρητο των πληροφοριών που συλλέγονται κατ' εφαρμογή της εσωτερικής του νομοθεσίας. Ένα κράτος μέλος έχει, πάντως, τη δυνατότητα να αρνηθεί την παροχή των πληροφοριών, εάν το ενδιαφερόμενο κράτος δεν αναλαμβάνει την υποχρέωση να σεβαστεί τους αυστηρότερους περιορισμούς για την προστασία του απορρήτου που ορίζει η νομοθεσία του πρώτου. (αρ. 7)

Επιτρέπεται, επίσης, στο κράτος μέλος το οποίο έλαβε τις πληροφορίες, και με την άδεια των αρμοδίων αρχών του κράτους που τις παρέιχε, να κοινοποιήσει τις ίδιες πληροφορίες και σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον θεωρεί ότι είναι χρήσιμες και σε αυτό. (άρθρο 7 παρ.4)

Δίνεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να αρνηθούν την παροχή πληροφοριών, εάν για τη συγκέντρωση των πληροφοριών αυτών απαιτείται

να προβούν σε ενέργειες και έρευνες τις οποίες απαγορεύει η νομοθεσία τους ακόμη και για τις ίδιες ανάγκες του αυτού κράτους μέλους. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να αρνηθούν την κοινοποίηση των ζητούμενων πληροφοριών, εάν από την εν λόγω κοινοποίηση αποκαλύπτεται βιομηχανικό, εμπορικό ή επαγγελματικό απόρρητο ή θεωρείται ότι αυτή είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη. Τέτοια δυνατότητα υφίσταται επιπλέον, εάν δεν πληρείται ο όρος της αμοιβαιότητας και το αιτούν κράτος μέλος θα αδυνατούσε σε μία αντίστοιχη περίπτωση να παράσχει τις ίδιες πληροφορίες. (άρθρο 8 παρ. 1, 2 και 3).

Σε περίπτωση, όμως, που δεν υπάρχει άρνηση εκ μέρους του κράτους από το οποίο ζητούνται οι πληροφορίες, είναι δυνατόν να επιτραπεί, βάσει του άρθρου 6, και μετά από συμφωνία των δύο κρατών μελών, να είναι παρόντες για τις ανάγκες των ερευνών στο κράτος μέλος που θα παρέχει τις πληροφορίες εκπρόσωποι των φορολογικών αρχών του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

Στα πλαίσια των διατάξεων της Οδηγίας επιτρέπεται στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να διαβουλεύονται είτε αποκλειστικά μεταξύ τους, όταν πρόκειται για διμερή θέματα, είτε και με την Επιτροπή, εάν δεν πρόκειται αποκλειστικά για διμερή θέματα (άρθρο 9). Προβλέπεται επίσης ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, ιδίως στο θέμα των τιμών μεταφοράς εντός ομάδων επιχειρήσεων, μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, με στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας στην ανταλλαγή των πληροφοριών στους τομείς αυτούς.

Σημαντική τέλος είναι και η διάταξη του άρθρου 11 το οποίο ορίζει ότι οι διατάξεις της συγκεκριμένης Οδηγίας δεν θίγουν την εκτέλεση ευρύτερων υποχρεώσεων οι οποίες απορρέουν από άλλα νομοθετικά κείμενα.

Γ. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 77/799/ΕΟΚ:

Η ανωτέρω Οδηγία δέχθηκε τροποποιήσεις από τις υπ' αρ. 79/1070/ΕΟΚ, 92/12/ΕΟΚ, 2003/93/ΕΚ, 2004/54/ΕΚ και 2004/106/ΕΚ Οδηγίες. Οι επιμέρους τροποποιήσεις που υπέστη η Οδηγία από τις προαναφερθείσες ήταν οι εξής:

Η πρώτη τροποποιητική Οδηγία (Οδηγία 79/1070/ΕΟΚ) επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής της 77/799/ΕΟΚ από τον τομέα των άμεσων φόρων και στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, αντικαθιστώντας σχετικά τόσο τον τίτλο της Οδηγίας όσο και τα σχετικά της άρθρα, ενώ με την Οδηγία 92/12/ΕΟΚ οι διατάξεις της επεκτείνονται και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης

Οι τροποποιήσεις αυτές και οι επεκτάσεις της εφαρμογής της Οδηγίας στους τομείς του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης ήταν απαραίτητες, καθώς με την ανάπτυξη του ενδοκοινοτικού εμπορίου ο κίνδυνος διαφυγής εσόδων από τους φόρους αυτούς κατά τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές ήταν μεγάλος.

Η επόμενη τροποποίηση της 77/799/ΕΟΚ Οδηγίας έγινε με την υπ'αρ. 2003/93/ΕΚ Οδηγία με την οποία επεκτείνονταν το πεδίο εφαρμογής της πρώτης και στους φόρους επί των ασφαλιστρων, αλλά αφαιρούνταν από το πεδίο της ο φόρος προστιθέμενης αξίας. Ρητά μάλιστα αναφέρει ότι οι παραπομπές της στον ΦΠΑ θεωρείται ότι γίνονται στον Κανονισμό 1789/2003.

Οι τελευταίες τροποποιήσεις έγιναν με τις υπ' αρ 2004/56/ ΕΚ και 2004/106/ΕΚ Οδηγίες. Με την πρώτη εξ αυτών επιταχύνεται η ροή των πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών αρχών των κρατών μελών, καθώς τους επιτρέπει να συντονίζουν τις έρευνές τους στον τομέα της διασυνοριακής διαφυγής, αναλαμβάνοντας τα μεν περισσότερες διαδικασίες για λογαριασμό των δε.

Συγκεκριμένα ορίζεται ότι οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους, στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση για παροχή πληροφοριών, προβαίνουν στη διενέργεια των ερευνών και στη συγκέντρωση των πληροφοριών με τον τρόπο με τον οποίο θα ενεργούσαν για δικό τους λογαριασμό ή για λογαριασμό άλλης αρχής της χώρας τους. Διατηρούν, βέβαια, πάντοτε το δικαίωμα να αρνηθούν την παροχή των πληροφοριών, σε περίπτωση που διαπιστώσουν ότι δεν έγιναν όλες οι ενέργειες που θα μπορούσαν να είχαν γίνει από την πλευρά του αιτούντος κράτους για τη συλλογή των πληροφοριών. Προστίθεται, επίσης διάταξη σύμφωνα με την οποία, τα κράτη μέλη που παρέχουν τις πληροφορίες μπορούν να τις παρέχουν και για τον

προσδιορισμό άλλων εισφορών, δασμών και φόρων που καλύπτονται από το αρ.2. της Οδηγίας 76/308/ΕΟΚ³⁴

Επίσης ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι ρυθμίσεις που προστίθενται και αφορούν στην κοινοποίηση και τους ταυτόχρονους ελέγχους που μπορούν να διεξαχθούν από κοινού από δύο ή περισσότερα κράτη. Η διάταξη για την κοινοποίηση κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθεί, καθώς οι κοινοποιήσεις πράξεων και αποφάσεων των φορολογικών αρχών ενός κράτους μέλους σε περίπτωση μετεγκατάστασης του φορολογουμένου σε άλλο κράτος μέλος θα συναντούσαν εμπόδια. Σε μία τέτοια περίπτωση, λοιπόν, μετά από αίτηση κοινοποίησης του κράτους μέλους το οποίο εκδίδει την απόφαση ή την πράξη, κοινοποιούνται τα εν λόγω έγγραφα στον παραλήπτη. Η κοινοποίηση αυτή γίνεται με τους κανόνες που διέπουν τη νομοθεσία περί κοινοποιήσεων του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση, η οποία περιλαμβάνει το αντικείμενο της πράξης ή της απόφασης προς κοινοποίηση και διευκρινίζει το όνομα και τη διεύθυνση του παραλήπτη, καθώς και κάθε άλλη πληροφορία χρήσιμη για την εξακρίβωση της ταυτότητάς του. Το κράτος μέλος προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση είναι υποχρεωμένο να ενημερώσει αμέσως το αιτούν κράτος μέλος για την ημερομηνία κοινοποίησης στον παραλήπτη της πράξης ή της απόφασης.

Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα διενέργειας ταυτόχρονων ελέγχων από τις αρμόδιες αρχές δύο ή περισσότερων κρατών μελών για ένα ή περισσότερους φορολογούμενους.

Με την υπ'αρ.2004/106/ΕΚ Οδηγία ορίζεται ότι οι παραιτομπές των Οδηγιών 77/799/ΕΚ όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, και 92/12/ΕΟΚ, όσον αφορά τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης θεωρείται ότι γίνονται στον υπ' αρ. 2073/2004 Κανονισμό. Τα κράτη μέλη καλούνται να εφαρμόζουν την Οδηγία από 1η Ιουλίου 2005.

Ο θεσμός της διοικητικής συνεργασίας, ο οποίος, μετά και τις ανωτέρω τροποποιήσεις, αφορά τους τομείς των φόρων εισοδήματος, των φόρων περιουσίας και των φόρων επί των ασφαλιστρών, είναι πολύ σημαντικός ιδίως

---

³⁴ ΕΕ L 73 της 19.03.1976

για τα κράτη μέλη εκείνα τα οποία δεν έχουν υπογράψει συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας³⁵.

---

³⁵ Γ. Β. Φουφόπουλος, «Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου της άμεσης φορολογίας», Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, Τόμος 58, Μέρος Β', σελ. 1265

3. ΟΔΗΓΙΑ 2003/48/ΕΚ³⁶ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΜΟΡΦΗ ΤΟΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Α. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2003/48/ΕΚ:

- i. φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών:

Από νωρίς αναπτύχθηκε στο εσωτερικό της Ένωσης φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη φορολόγηση των τόκων των αποταμιεύσεων. Δεν υπήρχε προθυμία, όμως από πλευράς πολλών κρατών μελών να γίνουν βήματα εναρμόνισης στον τομέα αυτό, καθώς κάτι τέτοιο θα είχε ως αποτέλεσμα να απωλέσουν χαρακτηριστικά της τραπεζικής τους νομοθεσίας που τα έκαναν ελκυστικούς προορισμούς για επενδύσεις κεφαλαίων. Έτσι, οι προτάσεις Οδηγιών που είχαν διατυπωθεί από την Επιτροπή το 1988 στο Συμβούλιο, παρέμειναν προτάσεις, καθώς απαιτούνταν για την έκδοσή τους ομοφωνία, και κράτη μέλη (το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λουξεμβούργο) τα οποία στην ουσία αποτελούσαν φορολογικούς παράδεισους αντιτίθεντο έντονα.

Μετά την πλήρη απελευθέρωση, όμως, της κυκλοφορίας των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών και την αύξηση του ρυθμού κυκλοφορίας τους (λόγω της κατάργησης των κινδύνων και των δαπανών στην αγορά συναλλάγματος), ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ τους εντάθηκε και δημιουργήθηκε κατάσταση που έχρηζε νομοθετικής ρύθμισης. Τα κράτη μέλη, για να προσελκύσουν επενδυτές και κεφάλαια στα τραπεζικά τους ιδρύματα στράφηκαν, στην υιοθέτηση φορολογικών ρυθμίσεων που παρείχαν όχι μόνο εχεμύθεια για τα στοιχεία των καταθετών τους αλλά και ελάχιστες ή μηδενικές φορολογικές επιβαρύνσεις στους τόκους των καταθέσεων των επενδυτών τους. Συχνά παρατηρούνταν οι παροχές που δίνονταν σε αλλοδαπούς καταθέτες να είναι ευνοϊκότερες απ' ό,τι για τους ημεδαπούς.³⁷

³⁶ ΕΕ L 157 της 26.6.2003

³⁷ Παρόλα αυτά η πρόταση που τίθεται στο Συμβούλιο από την Επιτροπή για την ελάχιστη πραγματική φορολόγηση των εισοδημάτων αποταμίευσης με τη μορφή τόκων στο εσωτερικό της

Σκοπός, όμως, της απελευθέρωσης της κίνησης των κεφαλαίων δεν ήταν να συγκεντρωθούν κεφάλαια κατοίκων άλλων κρατών μελών, με κριτήριο το ευνοϊκότερο σύστημα φορολόγησης και με σκοπό τη φοροδιαφυγή. Στόχος ήταν, μέσα από την ανάπτυξη ευγενούς άμιλλας μεταξύ των κρατών μελών, να εξασφαλίζονται συνθήκες που θα παρέχουν εγγυήσεις για αποδοτικότερες επενδύσεις, οπότε και θα προσελκύνονται ξένοι επενδυτές.³⁸

Για την αντιμετώπιση, πάντως, του ζημιογόνου φορολογικού ανταγωνισμού που αναπτύσσονταν στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βάσει της αρχής της επικουρικότητας, η Κοινότητα οδηγήθηκε μόλις το 2003 στην έκδοση της συγκεκριμένης Οδηγίας, ενώ βάσει της αρχής της αναλογικότητας η Οδηγία αυτή δεν επιτρεπόταν να υπερβεί τα αναγκαία όρια για το σκοπό αυτό.

Τρίτα κράτη, όμως, και τα εξαρτημένα και συνδεδεμένα με κράτη μέλη εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διατηρούσαν στην τραπεζική τους νομοθεσία αυστηρό τραπεζικό απόρρητο και πολύ ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς για τις καταθέσεις αλλοδαπών επενδυτών τους, θα συνέχιζαν να αποτελούν φορολογικούς παράδεισους για τους καταθέτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι μετά την έκδοση της συγκεκριμένης Οδηγίας θα απέσυραν τις καταθέσεις τους από τα τραπεζικά ιδρύματα των κρατών μελών και θα τις κατέθεταν σε τραπεζικά ιδρύματα στις χώρες αυτές. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα απώλεια μεγάλων κεφαλαίων για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το λόγο αυτό, τέθηκε από την ίδια την Οδηγία, ως προϋπόθεση για την εφαρμογή της και την τελική ενσωμάτωσή της από τα δίκαια των κρατών μελών, η προηγούμενη υιοθέτηση μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος με αυτά της Οδηγίας, από τρίτες χώρες (Ελβετική Συνομοσπονδία, Πριγκιπάτο Του Λιχτενστάιν, Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου, Πριγκιπάτο του Μονακό) καθώς και από τα συνδεδεμένα και εξαρτημένα εδάφη των κρατών μελών (Ολλανδικές Αντίλλες, Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, Νήσοι Καϋμάν, Νήσος του Μαν κλπ).

Κοινότητας δεν βρήκε υποστήριξη από όλα τα κράτη μέλη (COM (98) 295 1998, τελικό της 20 Μαΐου 1998, ΕΕ C 212, 8 Ιουλίου 1998)

³⁸ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι φόροι και Κοινοτικό δίκαιο», σελ. 324

ii. καταπολέμηση της φοροδιαφυγής:

Όπως προειπώθηκε, τα κράτη μέλη προσπαθούσαν μέσω είτε ελάχιστης είτε μηδενικής φορολογικής επιβάρυνσης επί των τόκων των αποταμιεύσεων που τοποθετούσαν σε πιστωτικά τους ιδρύματα ξένοι ή μη επενδυτές να προσελκύσουν περισσότερα κεφάλαια.

Το αποτέλεσμα της ευκαιρίας που δίνονταν στους κατοίκους της Ε.Ε. να τοποθετούν ανεμπόδιστα τα κεφάλαιά τους και σε άλλα κράτη μέλη ήταν τα εισοδήματα από τους τόκους των καταθέσεων αυτών να διαφεύγουν της φορολόγησής τους από το κράτος μέλος της κατοικίας των δικαιούχων, καθώς ο μοναδικός τρόπος για να φορολογηθούν εκεί ήταν να περιληφθούν από τον ίδιο τον δικαιούχο στη δήλωσή του, πράγμα απίθανο, καθώς έτσι εκμηδενιζόταν η αξία ενός από τα κίνητρα της κατάθεσης σε άλλο κράτος μέλος πλην του κράτους μέλους της κατοικίας του.³⁹

Ο αυτεπάγγελτος, εξάλλου, έλεγχος των εισοδημάτων ήταν ανέφικτος, καθώς ακόμη και η υπ' αρ. 77/799/ΕΟΚ Οδηγία που είχε ήδη ψηφισθεί δεν είχε επιφέρει τα αποτελέσματα που αναμενόταν.⁴⁰

Η μη επιβολή μεγάλης φορολογικής επιβάρυνσης στους τόκους των καταθέσεων ξένων επενδυτών από τη μια και η πιθανή απόκρυψη εισοδημάτων από καταθέσεις σε άλλα κράτη μέλη από την άλλη είχαν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση φαινομένων φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής και, ως απώτερο αποτέλεσμα, την απώλεια σημαντικών εσόδων για τα κράτη μέλη.

Η Οδηγία, με την πρόβλεψη ενός συστήματος αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών, αποβλέπει στην μη απόκρυψη των στοιχείων αυτών από τις δηλώσεις των κατοίκων των κρατών μελών και την πραγματική φορολόγηση των εισοδημάτων τους από τα τελευταία. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η απώλεια των δημοσιονομικών εσόδων να είναι κατά το δυνατό μικρότερη.

iii. ανάγκη εξισορρόπησης του δημοσιονομικού βάρους μεταξύ των συντελεστών παραγωγής

³⁹ Από την άλλη, σε περίπτωση υποβολής και των εισοδημάτων αυτών στη φορολογική δήλωση υφίστατο ο κίνδυνος διπλής φορολόγησης του ίδιου αυτού ποσού.

⁴⁰ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι φόροι και κοινοτικό δίκαιο» σελ. 325-326

Λόγω των προβλημάτων που δημιουργούσε η κατάσταση αυτή στα δημοσιονομικά των κρατών μελών, τα τελευταία επεδίωκαν μέσω του διαφορετικού τρόπου φορολόγησης των συντελεστών παραγωγής να αντισταθμίσουν τις απώλειες αυτές. Ο διαφορετικός τρόπος φορολόγησης επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα βασιζόμενος στη βαρύτερη φορολόγηση των συντελεστών εκείνων οι οποίοι δεν μπορούν να διαφύγουν της φορολογίας. Τέτοιος συντελεστής είναι, επί παραδείγματι, ο συντελεστής εργασίας, με αποτέλεσμα οι μισθωτοί να επωμίζονται το μεγαλύτερο βάρος από την κατανομή του προϋπολογισμού εσόδων, αφού πρόκειται για εισοδήματα γνωστά στο κράτος και, επομένως, με μία μεγαλύτερη επιβάρυνσή τους είναι εύκολο για το κράτος να εισπράξει ένα μεγάλο μέρος από τα προϋπολογισθέντα έσοδά του. Από την άλλη, εισοδήματα προερχόμενα από κεφάλαιο, αυτοαπασχολούμενους επιτηδευματίες, φυσικούς πόρους κλπ που μπορούν να διαφύγουν της φορολογίας με την απόκρυψη στοιχείων, φορολογούνται με χαμηλούς συντελεστές, ίσως σαν κίνητρο για τη μη απόκρυψή τους.

Ιδιαίτερης σημασίας και προβληματισμού είναι η σχετική έρευνα που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που είχε ακριβώς τα προαναφερόμενα αποτελέσματα. Προέκυπτε, δηλαδή, ότι μεταξύ των ετών 1980 και 1994 το ποσοστό της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης των συντελεστών του κεφαλαίου, των ελεύθερων επαγγελματιών, των φυσικών πόρων, της ενέργειας, συντελεστών, δηλαδή, αυξημένης κινητικότητας είχε μειωθεί από 44,1% σε 35,2%. Για την αντιστάθμιση των μειωμένων δημοσιονομικών εσόδων από την ελάφρυνση αυτή, επήλθε αύξηση του ποσοστού της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης του συντελεστή εργασίας από 34,7% σε 40,5%⁴¹.

Το γεγονός, όμως, της επιβάρυνσης του συντελεστή εργασίας ήταν ασυμβίβαστο με τους στόχους της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι όπως είχαν τεθεί στη στρατηγική της Λισσαβόνας και επαναλήφθηκαν μετέπειτα σε εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πορεία των στόχων της Λισσαβόνας. Η έκθεση της ομάδας Kok, που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Νοεμβρίου 2004 με τον τίτλο «*Να αντιμετωπισθεί η πρόκληση της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση*»

⁴¹ Η Φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκθεση επί της εξέλιξης των φορολογικών συστημάτων, COM (96) 546 τελικό.

έκανε λόγο για λήψη επείγουσας δράσης για ισχυρότερη και διατηρήσιμη ανάπτυξη και δημιουργία περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων απασχόλησης. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι προτεραιότητας απαιτείται, όπως στην ίδια τη γενική έκθεση ορίζεται, να καταστούν η γνώση και η καινοτομία μοχλοί για βιώσιμη ευρωπαϊκή ανάπτυξη, να καταστεί η Ευρώπη πιο ελκυστική για επενδύσεις και εργασία και να ενισχυθεί το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο που βασίζεται στην αναζήτηση της πλήρους απασχόλησης και μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής.⁴²

---

⁴² Γενική Έκθεση 2005

B. ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2003/48/ΕΚ

Σκοπός της συγκεκριμένης Οδηγίας, όπως δηλώνεται στο προοίμιό της, είναι να καταστεί δυνατή η πραγματική φορολόγηση των εισοδημάτων που καταβάλλονται ως τόκοι εντός ενός κράτους μέλους στους δικαιούχους-φυσικά πρόσωπα – κατοίκους άλλου κράτους μέλους, σε αντίθεση με τις προτάσεις Οδηγιών του 1989 και 1998 που προέβλεπαν το σύστημα επιβολής ενός «ελάχιστου φόρου» παρακρατούμενου στην πηγή.

Ο σκοπός αυτός είναι ικανοποιείται με αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, στην οποία θα έχει εφαρμογή η οδηγία 77/799/ΕΟΚ περί ανταλλαγής πληροφοριών, μέχρι το βαθμό εκείνο στον οποίο δεν παρατηρείται παρέκκλιση από την παρούσα Οδηγία.

Η τελευταία, πάντως, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τις οικείες διατάξεις της φορολογικής τους νομοθεσίας, οι οποίες διακρίνουν τους φορολογούμενους ανάλογα με την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους και να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών τους διατάξεων από παραβιάσεις, αρκεί να μην γίνονται αυθαίρετες διακρίσεις και να μην εμποδίζεται η ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων.

ι) Παροχή διευκρινήσεων σχετικά με τους όρους της Οδηγίας-κεφάλαιο Ι της Οδηγίας

Στο πρώτο κεφάλαιο της Οδηγίας το οποίο τιτλοφορείται «Εισαγωγικές διατάξεις», περιλαμβάνονται διατάξεις διευκρινιστικές για τους όρους που χρησιμοποιούνται στην Οδηγία, αφού πρώτα καθορίζεται το αντικείμενο της εφαρμογής της. Τα κράτη μέλη για την ικανοποίηση του στόχου της είναι υποχρεωμένα να προβλέψουν μέτρα, ώστε να διασφαλιστεί η ανταλλαγή των πληροφοριών από τους φορείς πληρωμής οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους.

Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας επεκτείνεται μόνον στα φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ των κρατών μελών αφορούν τους πραγματικούς δικαιούχους των τόκων. Ως τέτοιοι, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 2 της Οδηγίας, θεωρούνται τα φυσικά πρόσωπα που εισπράττουν τόκους ή οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο προς όφελος του οποίου εξασφαλίζεται η πληρωμή τόκων. Εάν το συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο, όμως, ενεργεί: α) ως φορέας πληρωμής ή β) εξ ονόματος νομικού προσώπου, οργανισμού που φορολογείται επί των κερδών του βάσει των γενικών ρυθμίσεων περί φορολογίας των επιχειρήσεων, ΟΣΕΚΑ (Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε κινητές αξίες) εγκεκριμένου βάσει της Οδηγίας 85/611/ΕΟΚ ή γ) εξ ονόματος άλλου φυσικού προσώπου που είναι ο πραγματικός δικαιούχος, δεν θεωρείται πραγματικός δικαιούχος, οπότε και απαλλάσσεται από το πεδίο ανταλλαγής πληροφοριών και την υποχρέωση δήλωσης και φορολόγησης στο όνομα του των συγκεκριμένων ποσών. Εμπίπτει όμως στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας όσον αφορά τις υποχρεώσεις του: α) προς παροχή των σχετικών πληροφοριών που απαιτεί η Οδηγία από τους φορείς πληρωμής, β) προς αποκάλυψη της επωνυμίας και της διεύθυνσης του εν λόγω οργανισμού στον οικονομικό φορέα που καταβάλλει τους τόκους και γ) προς αποκάλυψη στον φορέα πληρωμής των στοιχείων της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου. Σε περίπτωση αδυναμίας του φορέα πληρωμής να προσδιορίσει τον πραγματικό δικαιούχο, θεωρεί ως τέτοιο το φυσικό πρόσωπο στο οποίο γίνεται η καταβολή των τόκων (αρ. 2 παρ. 2 Οδηγίας)

Τα στοιχεία τα οποία αφορούν τον πραγματικό δικαιούχο και γίνονται αντικείμενο ανταλλαγής μεταξύ των κρατών μελών περιγράφονται στο άρθρο 3 της Οδηγίας. Πρόκειται για τα στοιχεία της ταυτότητάς του (όνομα και διεύθυνση) και την κατοικία του (η χώρα στην οποία ο πραγματικός δικαιούχος έχει τη μόνιμη διεύθυνσή του), για τα οποία γίνεται μία διαφοροποίηση ανάλογα με την ημερομηνία σύναψης της συμβατικής σχέσης. Στις συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται μετά την 1-1-2004 απαραίτητο είναι να αναγράφεται πλέον του ονόματος και της διεύθυνσεως, τα οποία απαραίτητως προσδιορίζονται και στις συμβάσεις οι οποίες έχουν υπογραφεί πριν τις 1-1-2004 βάσει του διαβατηρίου ή του επίσημου δελτίου ταυτότητας, και ο

αριθμός φορολογικού μητρώου του δικαιούχου, ο οποίος αν δεν αναγράφεται σε κάποιο από τα παραπάνω έγγραφα, μπορεί να βρεθεί από το πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας. Εάν ούτε από το πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας μπορεί να ανευρεθεί, τότε αναγράφονται αντί αυτού η ημερομηνία και ο τόπος γέννησης του δικαιούχου. Τέλος, ο πραγματικός δικαιούχος που σε σύμβαση συναφθείσα μετά την 1-1-2004 προσκομίζει διαβατήριο ή ταυτότητα κράτους μέλους της Ε.Ε. δηλώνοντας παράλληλα ότι είναι κάτοικος τρίτης χώρας, χωρίς όμως να προσκομίζει ταυτόχρονα πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας από το οποίο να αποδεικνύεται ότι είναι κάτοικος της συγκεκριμένης χώρας, θεωρείται ως κάτοικος της χώρας στην οποία έχει εκδοθεί το προσκομιζόμενο διαβατήριο ή η ταυτότητα.

Τα στοιχεία αυτά τα συλλέγει ο φορέας πληρωμής. Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 4 της Οδηγίας ως τέτοιος θεωρείται οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας ο οποίος καταβάλλει ή εξασφαλίζει στον πραγματικό δικαιούχο την καταβολή τόκων προς άμεσο όφελος αυτού, ανεξαρτήτως από το αν είναι ο οφειλέτης της απαίτησης ή ο φορέας στον οποίο έχει αναθέσει ο οφειλέτης ή ο πραγματικός δικαιούχος την πληρωμή των τόκων ή την εξασφάλιση της πληρωμής αυτής.

Κάθε φορέας επίσης εγκατεστημένος σε κράτος μέλος στο οποίο καταβάλλονται τόκοι ή για το οποίο εξασφαλίζεται η καταβολή τόκων προς όφελος του πραγματικού δικαιούχου θεωρείται ως φορέας πληρωμής κατά την εν λόγω πληρωμή ή εξασφάλιση της πληρωμής. Σε αυτήν την περίπτωση, ο οικονομικός φορέας κοινοποιεί στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εγκατάστασής του την επωνυμία και τη διεύθυνση του φορέα καθώς και το συνολικό ποσό των τόκων που του κατέβαλε ή των οποίων εξασφάλισε την καταβολή. Η αρμόδια αυτή αρχή διαβιβάζει τα στοιχεία αυτά στην αρμόδια αρχή το κράτους μέλους εγκατάστασης του φορέα.

Η παραπάνω διάταξη δεν εφαρμόζεται, εάν ο οικονομικός φορέας έχει λόγους να πιστεύει βάσει επίσημων αποδεικτικών στοιχείων ότι ο εν λόγω φορέας: είτε είναι νομικό πρόσωπο είτε τα κέρδη του οποίου φορολογούνται βάσει των γενικών ρυθμίσεων φορολογίας των επιχειρήσεων είτε αποτελεί ΟΣΕΚΑ εγκεκριμένο κατά τις διατάξεις της Οδηγίας 85/611/ΕΟΚ.

Το άρθρο 6 της Οδηγίας αναφέρει αναλυτικά ποια ποσά θεωρούνται τόκοι και ως τέτοιοι περιλαμβάνονται στις ρυθμίσεις της Οδηγίας. Ακριβώς για

να αποφευχθεί η πιθανότητα σύγχυσης για το ποιοι τόκοι εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης Οδηγίας, ο προσδιορισμός τους είναι περιοριστικός και λεπτομερειακός. Ως τόκοι, λοιπόν, εντασσόμενοι στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας θεωρούνται: οι τόκοι από απαιτήσεις κάθε φύσεως και κυρίως τα εισοδήματα από τίτλους του Δημοσίου και ομολογιακά δάνεια, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα πρόσθετα ωφελήματα από λαχνούς που τα συνοδεύουν, οι δεδουλευμένοι ή κεφαλαιοποιημένοι τόκοι που προκύπτουν κατά την πώληση, την εξαγορά ή την εξόφληση απαιτήσεων, οι τόκοι που καταβάλλονται από οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων κινητών αξιών κλπ. Δεν θεωρούνται ως τόκοι εντασσόμενοι στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας οι τόκοι υπερημερίας.

Η Οδηγία, προκειμένου να μην υπάρξει αναστάτωση στις χρηματοοικονομικές αγορές για προϊόντα που βρίσκονται ήδη σε κυκλοφορία, εξαιρεί από τις διατάξεις της τις εγχώριες και διεθνείς ομολογίες καθώς και άλλους διαπραγματεύσιμους τίτλους που εκδόθηκαν για πρώτη φορά πριν από την 1^η Μαρτίου 2001 ή που τα ενημερωτικά φυλλάδια για την εισαγωγή τους στο χρηματιστήριο αξιών έχουν εγκριθεί πριν από την ημερομηνία αυτή, από αρμόδιες αρχές σε κοινοτικό έδαφος κατά την έννοια της Οδηγίας 80/390/ΕΟΚ του Συμβουλίου ή από αρμόδιες αρχές σε τρίτες χώρες. Η εξαίρεση αυτή ισχύει κατά την προβλεπόμενη στην Οδηγία (και περιγραφόμενη στη συνέχεια, υπό iii), μεταβατική περίοδο, από 1-7-2005 και το αργότερο μέχρι τις 30 Δεκεμβρίου 2010 .

ii. Ανταλλαγή πληροφοριών-Κεφάλαιο II της Οδηγίας

Με την Οδηγία 2003/48/ΕΚ εισάγεται ένα σύστημα αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών των φορέων πληρωμής και των κρατών μελών της κατοικίας των πραγματικών δικαιούχων.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 της Οδηγίας, όταν ο πραγματικός δικαιούχος των τόκων κατοικεί σε κράτος μέλος διαφορετικό του φορέα πληρωμής, ο τελευταίος είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει στις αρμόδιες αρχές του κράτους της κατοικίας του δικαιούχου ένα ελάχιστο επίπεδο πληροφοριών.

Οι πληροφορίες αυτές αφορούν τα στοιχεία ταυτότητας, την κατοικία και τον αριθμό λογαριασμού του πραγματικού δικαιούχου- ή ελλείπει του αριθμού λογαριασμού, τα στοιχεία της απαίτησης που αποτελεί γενεσιουργό αιτία των καταβαλλόμενων τόκων-, το όνομα και τη διεύθυνση του φορέα πληρωμής, καθώς και στοιχεία σχετικά με την πληρωμή των τόκων. Τα τελευταία διαφοροποιούνται ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει το είδος του τόκου το οποίο εισπράττει ο δικαιούχος.

Το σύνολο των πληροφοριών αυτών υποβάλλεται αυτομάτως από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους του φορέα πληρωμής στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους της κατοικίας του δικαιούχου τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, εντός εξαμήνου μετά το τέλος του φορολογικού έτους του κράτους μέλους του φορέα πληρωμής όσον αφορά το σύνολο των τόκων που καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου έτους. (άρθρο 9 παρ.2)

Η εφαρμογή των διατάξεων τα συγκεκριμένης Οδηγίας δεν απαγορεύει την εφαρμογή των διατάξεων της υπ'αρ.77/799/ΕΟΚ Οδηγίας περί παροχής αμοιβαίας συνδρομής των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών στον τομέα της άμεσης και της έμμεσης φορολογίας, εφόσον οι διατάξεις της πρώτης δεν παρεκκλίνουν από τις διατάξεις της δεύτερης.

iii. Μεταβατική περίοδος- Κεφάλαιο III της Οδηγίας

Με την Οδηγία περί αμοιβαίας ανταλλαγής των πληροφοριών για τα εισοδήματα από τόκους καταθέσεων, στην ουσία υποχρεώνονται κράτη μέλη, τα οποία διακρίνονταν ως προς το τραπεζικό τους σύστημα για την παροχή απορρήτου στα στοιχεία των καταθετών τους, να τροποποιήσουν τη νομοθεσία τους. Πρόκειται για το Λουξεμβούργο, την Αυστρία και το Βέλγιο. Για την πλήρη προσαρμογή των κρατών αυτών στις διατάξεις της Οδηγίας θα μεσολαβήσει μία μεταβατική περίοδος η οποία προβλέπεται στο Κεφάλαιο III της Οδηγίας.

Κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο, η οποία ξεκινά κανονικά την 1-7-2005,⁴³ τα τρία αυτά κράτη μέλη δεν υποχρεώνονται στην παροχή

⁴³ Αρχικά η Οδηγία προέβλεπε έναρξη της μεταβατικής περιόδου την 1-1-2005 σύμφωνα με τα άρθρα 10 παρ 1 και 17 παρ 2 της Οδηγίας. Με την 2004/507/ ΕΚ Απόφαση του Συμβουλίου στις 19-07-2004 μεταβλήθηκε η ημερομηνία έναρξης από 1-1-2005 σε 1-7-2005 (ΕΕ L257, 04/08/2004)

πληροφοριών για τους καταθέτες τους, ενώ δικαιούνται στη λήψη τέτοιων πληροφοριών από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, στα οποία κάτοικοι των τριών κρατών μελών τηρούν καταθέσεις⁴⁴ (άρθρο 10). Αντί του συστήματος παροχής των πληροφοριών, είναι υποχρεωμένα τα κράτη αυτά να παρακρατούν το φόρο στην πηγή με συντελεστή παρακράτησης που διαφοροποιείται με την πάροδο των ετών (15% τα πρώτα τρία έτη της μεταβατικής περιόδου, 20% τα τρία επόμενα και εν συνεχεία 35%)- (άρθρο 11). Τα κράτη μέλη που επιβάλλουν παρακράτηση του φόρου στην πηγή είναι υποχρεωμένα σύμφωνα με το άρθρο 12 να διατηρούν το 25% του παρακρατούμενου φόρου και να αποδίδουν το 75% των εσόδων στο κράτος μέλος της κατοικίας του πραγματικού δικαιούχου. Είναι μάλιστα υποχρεωμένα να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για τη σωστή λειτουργία του συστήματος κατανομής εσόδων. Οι μεταβιβάσεις των ποσών αυτών γίνονται το αργότερο εντός εξαμήνου μετά το τέλος του φορολογικού έτους του κράτους μέλους του φορέα πληρωμής.(άρθρο 12 παρ.3).

Με την εν λόγω παρακράτηση και απόδοση του συγκεκριμένου ποσοστού στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους της κατοικίας του δικαιούχου δεν εξαντλείται η φορολογική υποχρέωσή του. Ο δικαιούχος είναι υποχρεωμένος να συμπεριλάβει το ποσό των τόκων που εισέπραξε στη δήλωση φορολογίας εισοδήματός του. Το κράτος μέλος της φορολογικής κατοικίας δεν εμποδίζεται να φορολογήσει το εισόδημα από τους τόκους σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία τηρουμένης της συνθήκης. Για την αποφυγή όμως της διπλής φορολογίας προβλέπεται ότι: ο παρακρατούμενος φόρος από το κράτος του φορέα πληρωμής πιστώνεται και συμψηφίζεται με το ποσό του φόρου που προκύπτει για τον εν λόγω δικαιούχο για το συνολικό εισόδημά του στο κράτος μέλος της κατοικίας του. Αν το ποσό που παρακρατήθηκε είναι μεγαλύτερο από το ποσό που θα οφειλόταν στο κράτος κατοικίας για το ίδιο ποσό τόκων, το επιπλέον ποσό του φόρου που παρακρατήθηκε επιστρέφει στο φορολογούμενο. Το κράτος μέλος της φορολογικής κατοικίας του δικαιούχου είναι υποχρεωμένο να προβλέπει την εν λόγω διαδικασία έκπτωσης του φόρου αυτού από τον συνολικά επιβαλλόμενο φόρο ή διαδικασία επιστροφής του στον δικαιούχο.(άρθρο 14).

⁴⁴ Το θέμα αυτό έχει προκαλέσει αντιδράσεις στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ένωσης

Στο σημείο αυτό ορίζεται επίσης, ότι, εάν πέρα από την προβλεπόμενη παρακράτηση στην πηγή, επί των τόκων που εισπράττονται από τον δικαιούχο έχει διενεργηθεί οποιαδήποτε άλλη παρακράτηση φόρου στην πηγή και το κράτος μέλος της φορολογικής κατοικίας χορηγεί πίστωση φόρου για την εν λόγω παρακράτηση φόρου σύμφωνα με τη δική του νομοθεσία ή τις συμβάσεις περί αποφυγής διπλής φορολογίας, το ποσό αυτό της άλλης παρακράτησης πιστώνεται πριν από την εφαρμογή της παραπάνω διαδικασίας.

Δίνεται, πάντως η δυνατότητα από την Οδηγία να ζητήσουν οι δικαιούχοι εξαίρεση από το σύστημα της παρακράτησης του φόρου στην πηγή. Εξαίρεση παρέχεται είτε με εξουσιοδότηση στο φορέα πληρωμής των τόκων να παρέχει πληροφορίες σύμφωνα με το κεφάλαιο II της Οδηγίας, είτε με υποβολή από τον δικαιούχο στον φορέα πληρωμής πιστοποιητικού από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους της φορολογικής του κατοικίας στο οποίο αναφέρονται το όνομα, η διεύθυνση και ο αριθμός φορολογικού μητρώου -ή, αν δεν υπάρχει, η ημερομηνία και ο τόπος γέννησης του δικαιούχου,- το όνομα και η διεύθυνση του φορέα πληρωμής, ο αριθμός λογαριασμού του δικαιούχου ή εάν δεν υφίσταται, τα στοιχεία του τίτλου που ενσωματώνουν την απαίτηση. Το πιστοποιητικό αυτό ισχύει για περίοδο που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη.(άρθρο 13). Τα κράτη μέλη που παρακρατούν το φόρο στην πηγή είναι υποχρεωμένα να προβλέπουν την εφαρμογή ενός από τα δύο ή και τα δύο αυτά συστήματα εξαίρεσης από την παρακράτηση του φόρου στην πηγή.

Η περίοδος αυτή ξεκινά από την 1.7.2005, όπως προειπώθηκε, και λήγει στο τέλος του πρώτου πλήρους φορολογικού έτους μετά τη μεταγενέστερη από τις δύο κατωτέρω ημερομηνίες:

-την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της συμφωνίας την οποία θα υπογράψει τελευταία η Ευρωπαϊκή Ένωση με μία από τις παρακάτω χώρες: Ελβετική Συνομοσπονδία, Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου, Πριγκιπάτο του Μονακό και Πριγκιπάτο της Ανδόρας. Αντικείμενο των συμφωνιών αυτών θα είναι η ανταλλαγή πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως κατά το υπόδειγμα συμφωνίας για την ανταλλαγή πληροφοριών που εξέδωσε ο ΟΟΣΑ στις 18 Απριλίου 2002.

- την ημερομηνία κατά την οποία το Συμβούλιο θα αποφασίσει ομόφωνα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής υποχρεούνται να ανταλλάσσουν πληροφορίες κατόπιν αιτήσεως όσον αφορά τις πληρωμές των τόκων από φορείς πληρωμών εγκατεστημένους σε αυτές.

Με τη λήξη της μεταβατικής αυτής περιόδου, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία θα είναι υποχρεωμένες να εφαρμόζουν τις διατάξεις της Οδηγίας περί αυτόματης ανταλλαγής των πληροφοριών και παράλληλα θα πάψουν να παρακρατούν το φόρο στην πηγή. Πάντως έχουν τη δυνατότητα και πριν από τη λήξη της μεταβατικής αυτής περιόδου να επιλέξουν να εφαρμόζουν το σύστημα της ανταλλαγής των πληροφοριών, οπότε θα πάψουν να εφαρμόζονται η παρακράτηση του φόρου στην πηγή και η κατανομή των εσόδων.

iv. Εξάρτηση της εφαρμογής της Οδηγίας από την πλήρωση της προϋπόθεσης της εφαρμογής μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος από τρίτα κράτη

α) Εφαρμογή της Οδηγίας από τα κράτη μέλη

Ημερομηνία έναρξης της ισχύος της Οδηγίας τέθηκε, μετά τη σχετική απόφαση του Συμβουλίου, η 1^η Ιουλίου 2005. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα από τη συγκεκριμένη ημερομηνία να εφαρμόζουν την Οδηγία υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι α) η Ελβετική Συνομοσπονδία, το Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, η Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου, το Πριγκιπάτο του Μονακό και το Πριγκιπάτο της Ανδόρας θα αρχίσουν να εφαρμόζουν από την ίδια ημερομηνία μέτρα ισοδύναμα με αυτά της Οδηγίας μετά από υπογραφή σχετικών συμφωνιών με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και β) τα εξαρτημένα και συνδεδεμένα με κράτη μέλη εδάφη –οι Βρετανικές Παρθένοι νήσοι, το Γκέρνσεϋ, η νήσος του Μαν, οι Ολλανδικές Αντίλλες, το Τζέρσεϋ και τα Τουρκ και Κάικος κλπ- ή θα εφαρμόζουν από την ίδια αυτή ημερομηνία την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών με τον ίδιο τρόπο που θεσπίζει το κεφάλαιο II της Οδηγίας ή, κατά τη μεταβατική περίοδο, θα επιβάλλουν παρακράτηση του φόρου στην πηγή με τους όρους που ισχύουν για Βέλγιο, Αυστρία, Λουξεμβούργο. Η προσθήκη της προϋπόθεσης αυτής ήταν απαραίτητη, προκειμένου η εφαρμογή της Οδηγίας να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα και

να μην λειτουργήσει αρνητικά για τις χώρες μέλη οι οποίες θα προέβαιναν στην εφαρμογή της, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, χωρίς την προσθήκη αυτή, υπήρχε ο κίνδυνος οι καταθέτες να μεταφέρουν τις καταθέσεις τους από τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών τα οποία εφαρμόζαν την Οδηγία σε εκείνα τα κράτη τα οποία δεν θα είχαν υιοθετήσει αντίστοιχα μέτρα, με αποτέλεσμα να έχουν τόσο τα κράτη μέλη όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση απώλειες μεγάλων κεφαλαίων.

Έτσι, η Οδηγία εξαρτά την εφαρμογή των ρυθμίσεών της από την επίσημη διαβεβαίωση του Συμβουλίου ότι και τα τρίτα κράτη θα εφαρμόσουν μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος.

β) Περί συμφωνιών με τρίτα κράτη:

Η Ε.Κ. στο μεταξύ έχει προχωρήσει σε σύναψη των συμφωνιών αυτών⁴⁵ με την Ελβετική Συνομοσπονδία, το Πριγκιπάτο του Μονακό, του Λιχτενστάιν, της Ανδόρας και τη Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου. Σύμφωνα με πληροφορίες που έγιναν σχετικά με τις ενάρξεις ισχύος των εν λόγω συμφωνιών, οι συμφωνίες αυτές, που ομοιάζουν σε μεγάλο βαθμό ως προς το περιεχόμενο μεταξύ τους, ισχύουν από 01-06-2005 για το Πριγκιπάτο της Ανδόρας⁴⁶ και από 01-07-2005 για τα Πριγκιπάτα του Μονακό και του Λιχτενστάιν, τη Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου και την Ελβετική Συνομοσπονδία⁴⁷.

Οι συμφωνίες αυτές αφορούν κάθε κράτος εκ των ανωτέρω που υπογράφει και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διατάξεις οι οποίες περιλαμβάνονται σε αυτές έχουν σε γενικές γραμμές μεταξύ άλλων το εξής περιεχόμενο: α) προσδιορίζουν και καθορίζουν τους βασικούς όρους που περιλαμβάνουν («δικαιούχος πληρωμής», «φορέας πληρωμής», «τόκοι» κλπ), β) αφορούν την παρακράτηση του φόρου στην πηγή με τα ποσοστά που προβλέπονται για την Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο (15% για

⁴⁵ ΕΕ L385 29-12-2004
ΕΕ L19 21-01-2005
ΕΕ L 379 24-12-2004
ΕΕ L359 04-12-2004
2005/357/ΕΚ 22-12-2004

⁴⁶ ΕΕ C119 20-05-2005

⁴⁷ ΕΕ C137 04-06-2005

τα τρία πρώτα έτη, 20 % για τα τρία επόμενα και 35% για τα επόμενα έτη) και την απόδοση του 75% του παρακρατηθέντος φόρου στο κράτος μέλος κατοικίας του δικαιούχου. Προβλέπεται μάλιστα ότι δεν εμποδίζεται και άλλης μορφής παρακράτηση στην πηγή πέραν της προβλεπόμενης βάσει της συμφωνίας γ) παρέχουν στους δικαιούχους τη δυνατότητα εξαίρεσης από την παρακράτηση φόρου (διαδικασία εθελοντικής γνωστοποίησης) είτε με ρητή εξουσιοδότηση του δικαιούχου για παροχή των πληροφοριών στο κράτος μέλος της κατοικίας του είτε με προσκόμιση πιστοποιητικού από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, χωρίς την παροχή των σχετικών πληροφοριών στο κράτος μέλος της κατοικίας. Την τελευταία αυτή περίπτωση προβλέπει μόνον η συμφωνία με το Πριγκιπάτο της Ανδόρας ενώ σε όλες τις υπόλοιπες προβλέπεται η διαδικασία της εξαίρεσης με ρητή εξουσιοδότηση για παροχή των σχετικών πληροφοριών.

Για να αποφευχθούν φαινόμενα διπλής φορολόγησης, οι συμφωνίες προβλέπουν για το κράτος της κατοικίας του δικαιούχου διαδικασία πίστωσης του παρακρατούμενου φόρου και έκπτωσης του ποσού αυτού από τον συνολικά προκύπτοντα για τον δικαιούχο φόρο ή διαδικασία επιστροφής του.

Στις συμφωνίες αυτές προβλέπεται επίσης σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως για συμπεριφορές που συνιστούν φορολογική απάτη. Για την υποβολή της αίτησης αυτής πρέπει να υφίσταται υπόνοια στο αιτούν κράτος, η οποία να χαρακτηρίζεται ως εύλογη, λόγω της ύπαρξης ορισμένων -αναφερόμενων στις συμφωνίες- στοιχείων (π.χ. έγγραφα επικυρωμένα ή μη, πληροφορίες από τον ίδιο τον φορολογούμενο ή από τρίτα πρόσωπα, κλπ).

Οι πληροφορίες οι οποίες παρέχονται είναι εμπιστευτικές και πρέπει να γνωστοποιούνται μόνον στα πρόσωπα και τις αρχές εκείνες οι οποίες θα τις αξιολογήσουν και θα τις χρησιμοποιήσουν περαιτέρω (π.χ. για άσκηση ποινικής δίωξης).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι συμφωνίες προβλέπουν το τι μπορεί να γίνει σε περίπτωση που προκύψει κάποια διαφωνία μεταξύ των αρμόδιων αρχών του κράτους του φορέα πληρωμής και του κράτους του δικαιούχου. Τέτοιες διαφωνίες επιλύονται με αμοιβαία συμφωνία η οποία επιτυγχάνεται μετά από διαβουλεύσεις. Στις διαβουλεύσεις αυτές μπορεί να συμμετέχει και η Επιτροπή εφόσον της ζητηθεί από τα διαφωνούντα μέρη.

Τέλος, αφήνουν ανοιχτό το ενδεχόμενο μελλοντικών τροποποιήσεών τους, προβλέποντας τη δυνατότητα διαβουλεύσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών μετά την πάροδο ορισμένων ετών από την υπογραφή τους, με σκοπό την εξέταση πιθανών αλλαγών των συμφωνιών και τη βελτίωση της λειτουργίας τους.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι συγκεκριμένες συμφωνίες που σύναψε η Ευρωπαϊκή Ένωση με κάθε ένα από τα ανωτέρω κράτη έχουν στοιχεία όχι μόνον από την Οδηγία 2003/48/ΕΚ, όπως άλλωστε θα ήταν αναμενόμενο, αφού τα μέτρα πρέπει να είναι ισοδυνάμου αποτελέσματος με αυτά της Οδηγίας, αλλά και με την Οδ. 77/799/ΕΟΚ στα θέματα περί ανταλλαγή πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως.

Όσον αφορά την υποχρέωση των ΗΠΑ για την εφαρμογή μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος το Συμβούλιο δεν έχει αποφανθεί ακόμη ομόφωνα για το εάν πληρούται ο όρος της υιοθέτησης τέτοιων μέτρων.

4. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΑΡΟΧΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Το συγκεκριμένο θέμα θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο εκτενούς αναφοράς, καθώς είναι ιδιαίτερα σημαντικό και μεγάλου ενδιαφέροντος. Υπάρχουν, όμως πτυχές που αφορούν την άμεση φορολόγηση των φυσικών προσώπων και από αυτήν την πλευρά θα εξεταστεί.

Προς το παρόν, βέβαια, δεν υφίσταται συγκεκριμένη νομική πράξη δεσμευτικού χαρακτήρα του κοινοτικού δικαίου που να ρυθμίζει τον τρόπο φορολόγησης της διασυνοριακής παροχής των συντάξεων. Η μόνη κοινοτική πράξη που αναφέρεται στο συγκεκριμένο αντικείμενο και η οποία αναπτύσσεται παρακάτω είναι η Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων⁴⁸, η οποία στερείται δεσμευτικότητας.⁴⁹

A. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Πριν αναφερθούμε στα διαφορετικά συστήματα φορολόγησης που ακολουθούν τα κράτη μέλη, σκόπιμο θα ήταν να περιγραφούν οι τρεις τομείς στους οποίους κατηγοριοποιούνται οι συνταξιοδοτικές παροχές στα κράτη μέλη: τα εκ του νόμου συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (πρώτος πυλώνας), τα συστήματα επαγγελματικής σύνταξης (δεύτερος πυλώνας) και τα μεμονωμένα συστήματα (τρίτος πυλώνας) . Αναλυτικότερα:

- στον πρώτο πυλώνα κατατάσσονται τα θεσμοθετημένα συστήματα στα οποία η συμμετοχή είναι γενικά υποχρεωτική για όλο τον απασχολούμενο πληθυσμό. Οι τρέχουσες εισφορές που καταβάλλονται χρησιμοποιούνται άμεσα για να χρηματοδοτήσουν τις πληρωμές των συντάξεων στους

⁴⁸ COM/ 2000/ 0214 / τελικό

⁴⁹ Η Ανακοίνωση είναι άτυπη πράξη μη δεσμευτικού χαρακτήρα του κοινοτικού δικαίου. (Π. Στάγκος-Ε. Σαχπιακίδου « Δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», σελ. 137

δικαιούχους. Οι εν λόγω συνταξιοδοτικές παροχές διασφαλίζονται από το κράτος και το σύστημα το διαχειρίζεται συνήθως ένας δημόσιος φορέας. Σχετικά έχει εκδοθεί ο Καν 1408/71⁵⁰—και οι μετέπειτα Κανονισμοί οι οποίοι τον τροποποιούν— που αποσκοπεί στη μη διπλή καταβολή της εισφοράς από τους εργαζομένους που διακινούνται από κράτος μέλος σε κράτος μέλος και στην εξασφάλιση της καταβολής των παροχών στους εργαζόμενους και στους επιζώντες τους από οποιοδήποτε κράτος μέλος. Δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικές με τη φορολόγηση της διασυνοριακής παροχής των συντάξεων.

- στο δεύτερο πυλώνα εντάσσονται τα συστήματα εκείνα που συστήνονται μονομερώς από έναν εργοδότη ή ως αποτέλεσμα συλλογικής σύμβασης μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων ή των σχετικών αντιπροσώπων τους. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου πυλώνα οι εργοδότες ή/ και οι εργαζόμενοι καταβάλλουν εισφορές σε ένα συνταξιοδοτικό ίδρυμα, το οποίο τις επενδύει. Τα στοιχεία του ενεργητικού του συνταξιοδοτικού ιδρύματος χρησιμοποιούνται για την καταβολή των συνταξιοδοτικών παροχών στους υπαγόμενους στο σύστημα. Αυτού του είδους τα συνταξιοδοτικά ιδρύματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις συνταξιοδοτικές παροχές σε διάφορα κράτη μέλη

- στον τρίτο πυλώνα κατατάσσονται τα μεμονωμένα συστήματα, τα οποία λαμβάνουν γενικά τη μορφή συμβάσεων που υπογράφουν ιδιώτες με εταιρίες ασφάλειας ζωής ή άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, αν και ορισμένα κράτη μέλη έχουν ατομικά συνταξιοδοτικά συστήματα στα οποία καταβάλλουν εισφορές τόσο ο εργοδότης όσο και οι εργαζόμενοι.

Η συγκεκριμένη ανακοίνωση, καθώς έρχεται ως συμπλήρωμα της πρότασης Οδηγίας για τα συνταξιοδοτικά ταμεία⁵¹, αφορά, όπως η ίδια ορίζει, κυρίως τα ιδρύματα του β' πυλώνα, ενώ ορισμένα θέματά της αφορούν και τις συνταξιοδοτικές παροχές και τις ασφάλειες ζωής που υπάγονται στον τρίτο πυλώνα. Αναφέρεται δηλαδή κυρίως στα «Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (ΙΕΣΠ)»⁵². Αυτά αποτελούν

⁵⁰ ΕΕ L 149 της 05/07/1971

⁵¹ COM (2000) 507 τελικό, 11/10/2000

⁵² Η έννοια του "ιδρύματος επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών" επελέγη γιατί θεωρείται αρκούντως γενική, ώστε να περιλάβει τα ιδρύματα κάθε μορφής που ασκούν δραστηριότητες στην Ένωση

ιδρύματα που διαχειρίζονται καθεστώτα επαγγελματικής συνταξιοδότησης σύμφωνα με την αρχή της χρηματοδότησης μέσω κεφαλαιοποίησης. Είναι στην ουσία ιδιωτικά καθεστώτα, που θεωρούνται γενικά ότι συμπληρώνουν τα νόμιμα καθεστώτα της κοινωνικής ασφάλισης, διαχωρίζονται, όμως σαφώς ή τουλάχιστον πρέπει να διαχωρίζονται σαφώς από αυτά. Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν τα ΙΕΣΠ δεν είναι όμοιος σε όλα τα κράτη μέλη. Σε ορισμένα κράτη μέλη η λειτουργία τους είναι παρεμφερής με αυτή των επιχειρήσεων ασφάλειας ζωής ενώ σε άλλα μοιάζουν περισσότερο με ταμεία επενδύσεων.⁵³

B. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ

Όπως θα δούμε και παρακάτω στην ανάλυση αποφάσεων του ΔΕΚ, πολλές φορές ο τρόπος φορολόγησης των συντάξεων και των ασφαλιστικών εισφορών έχει αποτελέσει θέμα έριδας μεταξύ κρατών μελών και φορολογουμένων, οι οποίοι, συνήθως λόγω αλλαγής κατοικίας και τόπου απασχόλησης, υφίσταντο τις δυσμενείς συνέπειες των διαφορών των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών καταγωγής και εγκατάστασης.

Τα προβλήματα αυτά ανακύπτουν από τον διαφορετικό τρόπο φορολόγησης των συντάξεων που ακολουθούν τα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα οι επαγγελματικές συνταξιοδοτικές παροχές μπορούν να φορολογηθούν:

- κατά την καταβολή των εισφορών:

Ελάχιστα είναι τα κράτη μέλη εκείνα που έχουν υιοθετήσει αυτόν τον τρόπο φορολόγησης των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών. Τα περισσότερα επιλέγουν τη διενέργεια έκπτωσης των εισφορών αυτών που καταβάλλονται από την πλευρά του εργοδότη ή /και του εργαζομένου σε συνταξιοδοτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στο έδαφός τους. Τόσο όμως οι όροι των συνταξιοδοτικών συστημάτων όσο και τα ποσά της έκπτωσης διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών .

- κατά τη φορολόγηση των εσόδων από επενδύσεις:

⁵³ Πρόταση Οδηγίας για τα συνταξιοδοτικά καθεστώτα, αρ. 6

Τα συνταξιοδοτικά ιδρύματα επενδύουν τις εισφορές σε στοιχεία του ενεργητικού που μπορούν να παραγάγουν εισόδημα και των οποίων η αξία μπορεί να αυξηθεί. Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν φορολογούν αυτές τις αποδόσεις, ενώ ορισμένα επιβάλλουν φόρο επί της αποδόσεως του κεφαλαίου.

- κατά την απόδοση των παροχών στους ασφαλισμένους:

Ο τομέας αυτός είναι που κατά τα συστήματα των περισσότερων κρατών μελών φορολογούνται οι επαγγελματικές συνταξιοδοτικές παροχές. Η φορολόγηση αυτή γίνεται είτε στην εφάπαξ καταβολή των παροχών αυτών στους συνταξιούχους είτε στην περιοδική. Ωστόσο και εδώ υπάρχουν ορισμένες διαφορές καθώς ορισμένα κράτη μέλη δεν φορολογούν την εφάπαξ καταβολή ενώ άλλα τη φορολογούν ευνοϊκότερα.

Συγκεντρωτικά δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν το σύστημα EET (απαλλασσόμενες εισφορές, απαλλασσόμενα έσοδα από επενδύσεις και κέρδη κεφαλαίου, φορολογούμενες παροχές), ενώ λιγότερα είναι εκείνα που εφαρμόζουν το σύστημα ETT (δηλαδή απαλλασσόμενες εισφορές, φορολογούμενα έσοδα από επενδύσεις και κέρδη κεφαλαίου, φορολογούμενες παροχές) και το σύστημα TEE (φορολογούμενες εισφορές, απαλλασσόμενα έσοδα από επενδύσεις και κέρδη κεφαλαίου, απαλλασσόμενες παροχές).

Τα προβλήματα προκύπτουν, όταν επί παραδείγματι ένας εργαζόμενος βρίσκεται, όσο εργάζεται, σε κράτος μέλος το οποίο εφαρμόζει το σύστημα TEE, όταν όμως συνταξιοδοτείται εγκαθίσταται σε κράτος μέλος όπου ισχύει το σύστημα EET, οπότε είναι πιθανόν να υπόκειται σε διπλή φορολογία. Αντιθέτως, υπάρχει ο κίνδυνος της διπλής μη φορολόγησης, όταν ο εργαζόμενος κατά τα χρόνια της εργασίας του βρισκόταν σε χώρα που εφήρμοζε το σύστημα EET και μετά τη συνταξιοδότησή του εγκαθίσταται σε χώρα που εφαρμόζει το σύστημα TEE.

Πέρα από τον κίνδυνο της διπλής φορολόγησης ή απαλλαγής, ένα ακόμη πρόβλημα προκύπτει από την άρνηση πολλών κρατών μελών να παρέχουν φορολογική ελάφρυνση για τις εισφορές, όταν αυτές οι εισφορές καταβάλλονται σε συνταξιοδοτικά ιδρύματα εγκατεστημένα σε άλλα κράτη μέλη, ενώ αντιθέτως την παρέχουν για καταβολή εισφορών σε συνταξιοδοτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στο έδαφός τους.

Άλλα κράτη μέλη προβλέπουν μεν τέτοιου είδους ελαφρύνσεις, εξαρτούν όμως την παροχή τους από όρους διαφορετικούς από εκείνους που ισχύουν στα εθνικά συστήματα. Βέβαια ένα κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει, όταν κάτοικοί του υπάγονται σε ξένο σύστημα συνταξιοδότησης, να πληρεί το σύστημα αυτό προϋποθέσεις για τη φορολογική έγκριση όσον αφορά τη φύση και το ύψος των παροχών, την ηλικία συνταξιοδότησης, τους δικαιούχους και παρόμοιους ανάλογους όρους. Οι προϋποθέσεις όμως αυτές δεν πρέπει να είναι αυστηρότερες από αυτές που θέτει για τα ιδρύματα εντός της επικράτειάς του. Δεν έχει, επίσης το δικαίωμα να αρνηθεί ως κράτος υποδοχής την φορολογική έκπτωση σε κάτοικο, ο οποίος μετακινείται προσωρινά σε αυτό, για εισφορές που έχει αυτός ήδη καταβάλλει σε ξένο σύστημα, με την αιτιολογία ότι το σύστημα αυτό δεν πληρεί τις προϋποθέσεις για φορολογική έγκριση, εφόσον το τελευταίο διαθέτει τέτοια έγκριση από το κράτος καταγωγής.

Δεν είναι βέβαια μόνον το πρόβλημα της διασυνοριακής συμμετοχής στα συνταξιοδοτικά συστήματα που πρέπει να αντιμετωπισθεί, αλλά και τα εμπόδια που συναντώνται στη διασυνοριακή μεταφορά του κεφαλαίου της σύνταξης, δηλαδή, στην περίπτωση που ένας εργαζόμενος αφήσει το κράτος μέλος και τον εργοδότη στον οποίο εργαζόταν, προκειμένου να εργασθεί σε εργοδότη άλλου κράτους μέλους, και επιθυμεί είτε αυτός είτε τα σχετικά συνταξιοδοτικά ιδρύματα να μεταφερθεί το κεφάλαιο της σύνταξής του, που είχε σωρευθεί, από το παλιό συνταξιοδοτικό σύστημα στο νέο. Εξάλλου μία τέτοιου είδους μεταφορά είναι δύσκολη ακόμη και όταν συντελείται εντός των γεωγραφικών ορίων του ίδιου κράτους μέλους.

Η Επιτροπή σύμφωνα με όσα ορίζονται στην Ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για την κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων, θα εξετάσει τους εθνικούς φορολογικούς κανόνες που εμποδίζουν την ίση μεταχείριση των συνταξιοδοτικών συστημάτων που εφαρμόζουν συνταξιοδοτικά ιδρύματα εγκατεστημένα σε άλλα κράτη μέλη και εκείνους που εμποδίζουν τη διασυνοριακή δυνατότητα μεταφοράς του κεφαλαίου της σύνταξης.

Γ. ΛΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΙ

i. αμοιβαία συνδρομή των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών- ανταλλαγή πληροφοριών .

Σε πολλά κράτη μέλη υφίσταται ως υποχρέωση των εθνικών συνταξιοδοτικών ιδρυμάτων να παρέχουν πληροφορίες στις αρμόδιες φορολογικές αρχές για την καταβολή συνταξιοδοτικών παροχών και σε ορισμένες περιπτώσεις να αφαιρούν το φόρο στην πηγή.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους τα κράτη μέλη διστάζουν να επιτρέψουν στους κατοίκους τους να υπάγονται σε ξένα συνταξιοδοτικά συστήματα είναι το γεγονός ότι οι φορολογικές τους αρχές δεν θα έχουν ολοκληρωμένη ενημέρωση για τη χορήγηση των συντάξεων και έτσι μπορεί να δημιουργηθούν φαινόμενα φοροδιαφυγής.

Στον τομέα αυτό μπορεί να συμβάλλει η ήδη υπάρχουσα Οδηγία 77/799/ΕΟΚ. Σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 9, μπορούν να γίνουν διαβουλεύσεις και να ενταχθούν στην κατηγορία της αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών οι περιπτώσεις των διασυνοριακών παροχών συντάξεων. Μπορεί μάλιστα να προβλεφθεί ότι η ανταλλαγή αυτή θα γίνεται απευθείας από τα συνταξιοδοτικά ιδρύματα προς τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, ώστε η εν λόγω παροχή πληροφοριών να μην είναι πολυδάπανη.

Η Επιτροπή προβλέπει ένα ελάχιστο περιεχόμενο των πληροφοριών που θα πρέπει να ανταλλάσσονται, και ταυτόχρονα την μελλοντική χρήση του συστήματος αυτού περί ανταλλαγής πληροφοριών και στα συστήματα του τρίτου πυλώνα, συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλίσεων ζωής.

ii. Πανευρωπαϊκά Συνταξιοδοτικά Ιδρύματα.

Η πρόταση αυτή παρέχει τη δυνατότητα στους υπαλλήλους των πολυεθνικών εταιριών να ασφαρίζονται στο ίδιο συνταξιοδοτικό ίδρυμα, ανεξάρτητα από τον τόπο απασχόλησής τους.

Συγκεκριμένα τα πανευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά ιδρύματα θα είναι εγκατεστημένα σε ένα κράτος μέλος και θα αποτελούνται από διάφορα τμήματα. Κάθε τμήμα θα έχει την φορολογική έγκριση και θα συμμορφώνεται με τις φορολογικές ρυθμίσεις και το κοινωνικό δίκαιο του κράτους στο οποίο

θα απασχολείται ο ασφαλισμένος. Εάν ο ασφαλισμένος αλλάξει κράτος απασχόλησης, τότε θα εξακολουθήσει να καταβάλλει εισφορές στο ίδιο πανευρωπαϊκό συνταξιοδοτικό ίδρυμα, σε άλλο, όμως τμήμα του.

Κατά τη στιγμή της συνταξιοδότησής του δεν θα είναι απαραίτητη η σώρευση των δικαιωμάτων του μεταξύ των διαφόρων τμημάτων, αλλά θα μπορεί να λάβει συνταξιοδοτικές παροχές από κάθε τμήμα, σύμφωνα με τα κερτημένα σε αυτό δικαιώματά του και τους συγκεκριμένους εθνικούς κανόνες.

Η πρόταση αυτή διαμορφώθηκε αρχικά για ένα μόνο εργοδότη και για μία μικρή ομάδα μετεχόντων κρατών. Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμεύσει ως βάση για τη δημιουργία αντίστοιχων ιδρυμάτων για πολλές εταιρίες ή ολόκληρους τομείς και επαγγέλματα.

Μπορεί μάλιστα να υλοποιηθεί και να εφαρμόζεται παράλληλα με την ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς τα μικρά συνταξιοδοτικά ιδρύματα δεν μπορούν να συμμετάσχουν σε αυτό το σύστημα των πανευρωπαϊκών συνταξιοδοτικών ιδρυμάτων, ενώ μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση των συνθηκών διασυννοριακών συνταξιοδοτικών παροχών μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών.

iii. Ευρύτερη αποδοχή της αρχής EET.

Η εφαρμογή από όλα τα κράτη μέλη της ίδιας αρχής κατά τη φορολογική αντιμετώπιση των συνταξιοδοτικών παροχών θα μπορούσε να μειώσει το φαινόμενο της διπλής φορολόγησης και της μη φορολόγησης ορισμένων εργαζομένων- ασφαλισμένων. Όπως είδαμε και ανωτέρω, τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή EET, επομένως τα υπόλοιπα κράτη μέλη θα μπορούσαν να υιοθετήσουν την ίδια αρχή και να προσαρμόσουν τα συστήματά τους σε αυτήν.

Βέβαια κάτι τέτοιο δεν θα επιφέρει οριστική λύση στο πρόβλημα, καθώς οι διαφορές στους συντελεστές, -η επιλογή των οποίων είναι απόρροια πολιτικών συγκυριών και κοινωνικών συνθηκών- θα συνεχίσουν να προκαλούν διαφορετική μεταχείριση.

Η Επιτροπή, πάντως, κατά ρητή δήλωσή της στην Ανακοίνωση δεν προτίθεται να προτείνει νομοθετικά μέτρα για την εναρμόνιση των συστημάτων φορολογίας των συντάξεων των κρατών μελών.

iv. Μονομερείς ρυθμίσεις των κρατών μελών και προβλέψεις στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας.

Πέρα από όλες τις προαναφερόμενες λύσεις, υπάρχουν λύσεις που μπορούν να ληφθούν σε εθνικό επίπεδο ή έστω διακρατικό- όχι δηλαδή σε κοινοτικό επίπεδο- για την ταχύτερη επίλυση ενός αριθμού προβλημάτων κατά τη φορολόγηση των συνταξιοδοτικών παροχών.

Όσον αφορά το φαινόμενο της διπλής φορολόγησης που παρουσιάζεται, όταν κάτοικος και εργαζόμενος ενός κράτους μέλους που φορολογεί τις συνταξιοδοτικές παροχές κατά το σύστημα ΤΕΕ συνεχίζει την επαγγελματική του σταδιοδρομία σε κράτος μέλος που εφαρμόζει την αρχή ΕΕΤ, μπορεί να υπάρξει αντιμετώπιση με μονομερή νομοθετική ρύθμιση από πλευράς του κράτους μέλους υποδοχής, σύμφωνα με την οποία, οι συνταξιοδοτικές παροχές που καταβάλλονται σε ξένα συνταξιοδοτικά ιδρύματα θα απαλλάσσονται από τη φορολογία, στο μέτρο εκείνο κατά το οποίο οι αντίστοιχες εισφορές δεν εκπίπτουν από το φόρο.

Εκτός από τις μονομερείς αυτές ρυθμίσεις, που μπορούν να ληφθούν από την πλευρά των κρατών μελών, υπάρχουν και ρυθμίσεις που μπορούν να ληφθούν στις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας. Χρήσιμο βέβαια είναι στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με το Πρότυπο Σύμβασης του ΟΟΣΑ για τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας, τα περισσότερα κράτη μέλη υιοθετούν το κριτήριο της φορολόγησης των συνταξιοδοτικών παροχών στο κράτος κατοικίας. Έτσι επί παραδείγματι, μπορεί να υπάρξει ρύθμιση που να προβλέπει ότι, σε περίπτωση που το κράτος Α καταβάλλει σύνταξη σε κάτοικο του κράτους Β, το ποσό της σύνταξης μπορεί να φορολογηθεί στο κράτος Β, αφού πρώτα όμως απαλλαγεί από τη φορολογία αυτή το ποσό της σύνταξης που θα εξέπιπτε από τη φορολογία στο κράτος Α. Έτσι, εάν εργαζόμενος σε κράτος που εφαρμόζει την αρχή ΤΕΕ εγκατασταθεί μετά τη συνταξιοδότησή του σε κράτος που εφαρμόζει την αρχή ΕΕΤ, το δεύτερο κράτος δεν θα φορολογεί την σύνταξή του, εάν αυτή δεν θα φορολογούνταν ούτε στο κράτος καταγωγής.

Όσον αφορά τα θέματα μη φορολόγησης (όταν πολίτης καταβάλλει συνταξιοδοτικές εισφορές σε κράτος που εφαρμόζει το σύστημα EET αλλά συνταξιοδοτείται τελικά όντας κάτοικος κράτους που εφαρμόζει την αρχή ΤΕΕ), μπορούν εντός των συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ των κρατών μελών να υπάρξουν προβλέψεις για την φορολόγηση στην πηγή, όταν η φορολόγηση είναι ιδιαίτερα χαμηλή στο κράτος καταγωγής.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ: ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ

Τα ανωτέρω αναφερθέντα νομοθετήματα είναι τα μόνα που ισχύουν στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα που άπτονται της άμεσης φορολόγησης των φυσικών προσώπων και της διοικητικής συνεργασίας γύρω από τον τομέα αυτό.

Τα προβλήματα όμως που προκύπτουν στην άμεση φορολόγηση των φυσικών προσώπων κατά τη χρήση των θεμελιωδών ελευθεριών που η Συνθήκη τους παρέχει δεν μπορούν να βρουν λύση στα μέτρα αυτά τα οποία έχουν ληφθεί. Η μόνη δυνατότητα που τους παρέχεται, προκειμένου να προστατευτούν από βλαπτικές για αυτούς και αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο πράξεις του εθνικού φορολογικού δικαίου είναι να στραφούν στα εθνικά δικαστήρια, εφόσον φυσικά τους δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά. Τα εθνικά δικαστήρια, και μόνον στην περίπτωση που κριθεί απαραίτητο από τους δικαστές που τα συνθέτουν για την εκδίκαση της συγκεκριμένης υπόθεσης, μπορούν υποβάλλοντας προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁵⁴ να αποφασίσουν βάσει των απαντήσεων που θα τους δώσει το τελευταίο για το σύμφωνο ή όχι των εθνικών νομοθετημάτων με το ευρωπαϊκό δίκαιο και να απορρίψουν ή όχι το ένδικο μέσο με το οποίο προσέφυγε ο φορολογούμενος ενώπιόν τους.

Το ΔΕΚ κατά την εξέταση των φορολογικών υποθέσεων βρίσκεται στο πεδίο σύγκρουσης της ανάγκης εφαρμογής των κανόνων περί απαγόρευσης των διακρίσεων και ομαλής λειτουργίας της κοινής αγοράς από τη μια και από την άλλη της κυρίαρχης εξουσίας των κρατών μελών επί των φορολογικών θεμάτων, τα οποία συχνά προβάλλουν την ιδιαίτερη σημασία της φορολογίας για την επιβίωσή τους.⁵⁵

⁵⁴ Βέβαια το ΔΕΚ μπορεί να επιληφθεί φορολογικών θεμάτων σχετικών με την άμεση φορολόγηση των φυσικών προσώπων και μετά από προσφυγή της Επιτροπής κατά κράτους μέλους βάσει της διαδικασίας του άρθρου 226 ΣΕΚ, εάν το κράτος μέλος δεν προσαρμόζει τη νομοθεσία του στο κοινοτικό δίκαιο (σε άλλες περιπτώσεις έχει το δικαίωμα ο ιδιώτης να προσφύγει ο ίδιος στο ΔΕΚ)

⁵⁵ Γ. Β. Φουφόπουλος, «Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου και της άμεσης φορολογίας» Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, 2004 τόμος 58, σελ 1181 επ.

Εντός αυτού του πεδίου το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων παρέχει αποτελεσματική προστασία στους ευρωπαίους φορολογούμενους. Σημειωτέον ότι σε περίοδο 23 ετών (1980-2003) από τις 65 υποθέσεις που αφορούσαν την άμεση φορολογία οι φορολογούμενοι δικαιώθηκαν στις 60 από αυτές⁵⁶. Ίσως, βέβαια, ο αριθμός των υποθέσεων που έφθασε στη δικαιοδοσία του ΔΕΚ δεν είναι μεγάλος, η αναλογία όμως των αποφάσεων που δικάωσαν τους φορολογούμενους είναι εντυπωσιακή. Τα κράτη μέλη οφείλουν, σύμφωνα με την υποχρέωση προς αποζημίωση των δικαιωθέντων φορολογουμένων, να επιστρέψουν σε αυτούς ως αχρεωστήτως καταβληθέντα το φόρο που υποχρεώθηκαν να καταβάλλουν παρά τα όσα ορίζονται στο κοινοτικό δίκαιο⁵⁷. Όριο στην υποχρέωση αποζημίωσης έχει τεθεί από το ίδιο το ΔΕΚ, το οποίο όρισε ότι το κράτος μέλος δεν είναι υποχρεωμένο να επιστρέψει τον παρανόμως καταβληθέντα φόρο, εάν αυτός έχει επιρριφθεί στην κατανάλωση, καθώς μία τέτοια επιστροφή θα καθιστούσε το φορολογούμενο αδικαιολογήτως πλουσιότερο⁵⁸.

Πέρα από την υποχρέωση αποζημίωσης που γεννάται βάσει των αποφάσεων του ΔΕΚ, τα κράτη μέλη σταδιακά υποχρεώνονται να συγκλίνουν τις νομοθεσίες τους στον τομέα αυτό προς το ευρωπαϊκό πρότυπο, το οποίο καθορίζεται δια των αποφάσεών του. Η σύγκλιση αυτή γίνεται τόσο διοικητικά όσο και νομολογιακά. Με άλλα λόγια οι φορολογικές διοικήσεις των κρατών μελών υποχρεούνται να σέβονται τις ρυθμίσεις του κοινοτικού δικαίου και να καταργούν εκείνα τα εσωτερικά μέτρα τα οποία έρχονται σε αντίθεση προς αυτές. Ταυτόχρονα οι εθνικοί δικαστές κατά την εξέταση των υποθέσεων που άγονται ενώπιόν τους οφείλουν να ελέγχουν τη συμφωνία των εθνικών φορολογικών διατάξεων με τις διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου και, σε περίπτωση διαφωνίας των πρώτων με τις δεύτερες, να παραμερίζουν την εφαρμογή τους και να εφαρμόζουν τους κοινοτικούς εκείνους κανόνες οι οποίοι προσιδιάζουν στις συγκεκριμένες περιπτώσεις και έχουν άμεσο

⁵⁶ Peter Cusson and Michele Frankland "Why the ECJ is the most powerful tax force in Europe" in *International Tax Review* 1, 2003 σελ.39-41

⁵⁷ C-61/79 27-03-1980 (*Denkavit Italiana*) που ορίζει ότι «απορρέει εκ του πνεύματος και των σκοπών της αρχής του άμεσου αποτελέσματος, ότι οι φόροι που επιβλήθηκαν κατ'εφαρμογή κρατικών κανόνων αντίθετων προς το κοινοτικό δίκαιο, πρέπει να επιστρέφονται»

⁵⁸ C -68/79, Hans Just, 27-2-1980, Γ. Φ. Φουφόπουλος, «Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου της άμεσης φορολογίας», *Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας*, Τόμος 58, Μέρος Β' σελ.1266

αποτέλεσμα. Οφείλουν επίσης να ερμηνεύουν το εσωτερικό δίκαιο σύμφωνα με τα οριζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία.⁵⁹

Παρακάτω θα αναφερθούν μερικές από τις σημαντικότερες αποφάσεις τις οποίες εξέδωσε το ΔΕΚ, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα φορολογικά εμπόδια και η δυσμενής φορολογική μεταχείριση που υφίσταντο οι φορολογούμενοι, όταν τα κράτη μέλη τηρούσαν μέτρα ή αρνούσαν να καταργήσουν μέτρα τα οποία ήταν αντίθετα με τις διατάξεις της Συνθήκης για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, των κεφαλαίων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών⁶⁰.

1. ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Πριν εξεταστούν ορισμένες από τις σοβαρότερες αποφάσεις του ΔΕΚ που εκδόθηκαν μετά από σχετικά προδικαστικά ερωτήματα, σκόπιμο θα ήταν να γίνει μία αναφορά στις απόψεις εκείνες της δημοσιονομικής επιστήμης οι οποίες στηρίζουν την επιλογή των κρατών μελών να υιοθετήσουν ως κριτήριο προσδιορισμού της φοροδοτικής ικανότητας των φυσικών προσώπων την κατοικία.

Η έννοια βέβαια αυτή (φορολογική κατοικία) στα περισσότερα κράτη μέλη δεν ταυτίζεται με την κατοικία κατά το Αστικό δίκαιο. Στη χώρα μας όμως λόγω του ότι η φορολογική κατοικία δεν ορίζεται στο φορολογικό δίκαιο, κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (Αποφ 204,205/1941), χρησιμοποιείται η έννοια της εκούσιας και νόμιμης κατοικίας του Αστικού Δικαίου (άρθρα 51-53 και 54-56 αντίστοιχα Α.Κ.)⁶¹

Τα κράτη, σύμφωνα με την αρχή που επικρατεί στο φορολογικό δίκαιο, ασκούν τη φορολογική τους κυριαρχία εντός των γεωγραφικών τους ορίων σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας στην στενή της έννοια, η οποία στη

⁵⁹ Γ. Β. Φουφόπουλος, «Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου της άμεσης φορολογίας», Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, Τόμος 58, Μέρος Β', σελ. 1265

⁶⁰ Η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων δεν επηρεάζεται και δεν επηρεάζει την άμεση φορολογία των φυσικών προσώπων.

⁶¹ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο», σελ. 18

φορολογία του εισοδήματος ονομάζεται ειδικότερα ως αρχή της πηγής. Σύμφωνα με την αρχή της πηγής τα κράτη έχουν δικαίωμα να φορολογήσουν τα εισοδήματα των φυσικών προσώπων τα οποία προκύπτουν εντός των ορίων της επικράτειας, ανεξάρτητα από το κράτος κατοικίας και ιθαγένειας του δικαιούχου αυτών.⁶²

Πέρα, όμως, από την εφαρμογή της αρχής αυτής, τα περισσότερα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ υιοθέτησαν την αρχή της προσωπικότητας του φόρου ή της φορολόγησης του παγκοσμίου εισοδήματος αυτού⁶³, σύμφωνα με την οποία οι κάτοικοι ενός κράτους φορολογούνται απεριόριστα για τα εισοδήματα τα οποία αποκτούν τόσο εντός των ορίων της επικράτειας του όσο και στην αλλοδαπή (λαμβάνεται δηλαδή υπόψη ως συνδετικό στοιχείο το κοινωνικό κριτήριο της κατοικίας). Για τον τελικό προσδιορισμό, όμως, του φορολογητέου εισοδήματος υπολογίζονται στοιχεία σχετικά με την προσωπική και οικογενειακή κατάσταση του φορολογούμενου (επί παραδείγματι η οικογενειακή του κατάσταση, τα ιατρικά έξοδα, ασφαλιστικές εισφορές, κατώτατο όριο συντήρησης, ενοίκια, φροντιστηριακή εκπαίδευση κλπ) τα οποία μειώνουν τον τελικά επιβαλλόμενο φόρο. Τα στοιχεία τα οποία λαμβάνονται υπόψη δεν είναι τα ίδια σε όλα τα κράτη τα οποία εφαρμόζουν την αρχή αυτή ενώ, ακόμη και αυτά που είναι κοινά, διαφέρουν ως προς τον βαθμό στον οποίο επηρεάζουν τον προσδιορισμό του τελικά φορολογητέου εισοδήματος.

Η επιλογή και εφαρμογή του κριτηρίου της κατοικίας από τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ και του ΟΟΣΑ δικαιολογείται από το γεγονός, ότι αυτό συμβάλλει στη δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών, καθώς κάθε φορολογούμενος θα φορολογηθεί βάσει της πραγματικής φοροδοτικής ικανότητάς του. Δεδομένου δε ότι τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει την προοδευτική κλίμακα των συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, είναι κρίσιμο και φορολογικά δίκαιο, να μην διαφεύγει το σύνολο των εισοδημάτων των φορολογουμένων ακόμη και εάν αυτοί λαμβάνουν τέτοια και από πηγές εκτός επικρατείας, τη στιγμή που άλλοι φορολογούμενοι

⁶² Λ. Θεοχαρόπουλος, «Δημόσια Οικονομική», Θεσσαλονίκη, 1975, σελ 296

⁶³ Η ελληνική φορολογική νομοθεσία έχει υιοθετήσει τόσο το κριτήριο της κατοικίας όσο και της πηγής (άρθρα 2 και 99 του ν. 2238/1994 «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος»)

οι οποίοι αποκτούν εισοδήματα αποκλειστικά από πηγές εντός επικρατείας φορολογούνται για το σύνολο αυτών.

Βέβαια, οι φορολογικές νομοθεσίες των περισσοτέρων κρατών μελών κατά την επιβολή της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων κάνουν διάκριση μεταξύ των κατοίκων ημεδαπής και αλλοδαπής, υποβάλλοντας σε ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς τους κατοίκους της ημεδαπής από αυτό της αλλοδαπής. Η διάκριση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι κάτοικοι αλλοδαπής δεν τελούν στην ίδια κατάσταση με τους κατοίκους της ημεδαπής.⁶⁴ Στην περίπτωση, όμως που από αντικειμενική άποψη οι κάτοικοι της αλλοδαπής τελούν σε παρεμφερή κατάσταση με τους κατοίκους της ημεδαπής (κάτι τέτοιο συμβαίνει επί παραδείγματι όταν ένας εργαζόμενος με ιθαγένεια ενός κράτους μέλους αποκτά το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο των εισοδημάτων του σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος της κατοικίας του) η διαφορετική - βαρύτερη - φορολογική μεταχείριση των πρώτων αντιβαίνει στους κανόνες της συνθήκης περί απαγόρευσης των εμποδίων στη λειτουργία των κρατών μελών.⁶⁵

Η προστασία αυτών των κανόνων επιδιώκεται με την κατωτέρω αναφερόμενη νομολογία του ΔΕΚ, στην παράθεση της οποίας παρέχεται εικόνα όχι μόνο του σκεπτικού και της απόφασης του ΔΕΚ αλλά και των πραγματικών περιστατικών, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα τα εμπόδια που ανακύπτουν στο εσωτερικό της Ένωσης κατά τη χρήση των θεμελιωδών ελευθεριών.

2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

A. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΩΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ .

⁶⁴ Εξάλλου η επιλογή ενός μέρους ως κράτους κατοικίας δημιουργεί την υποχρέωση οικονομικής συμβολής στο κόστος λειτουργίας του. Για το λόγο αυτό είναι λογικό το κράτος κατοικίας να φορολογεί το συνολικό εισόδημα του φυσικού προσώπου που το έχει επιλέξει ως τέτοιο, ενώ το ίδιο αυτό κράτος το οποίο ο φορολογούμενος έχει καταστήσει ως κέντρο της οικογενειακής του ζωής, θα του αναγνωρίσει τις προσωπικές και οικογενειακές φορολογικές εκπτώσεις. (Γενικός Εισαγγελέας στην υπόθεση Schumacker)

⁶⁵ Ν. Μπάρμπας, « Άμεσοι φόροι και κοινοτικό δίκαιο», σελ. 22

1. απόφαση Schumacker ⁶⁶

Ο Schumacker κατοικούσε μαζί με την οικογένειά του στο Βέλγιο, αλλά εργαζόταν ως υπάλληλος στη Γερμανία, μεταβαίνοντας εκεί καθημερινώς και αποκτώντας εκεί το συνολικό του εισόδημα. Σύμφωνα όμως με το ισχύον (1988-1989) γερμανικό φορολογικό καθεστώς, δεν μπορούσε να εκμεταλλευθεί τα ευεργετήματα του συστήματος «splitting», κατά το οποίο το οικογενειακό εισόδημα διακρίνεται σε δύο ίσα μέρη και στη συνέχεια, κάθε μέρος χωριστά, υποβάλλεται στην προοδευτική κλίμακα συντελεστών του φόρου. Η εφαρμογή του συστήματος αυτού έχει ως αποτέλεσμα να φορολογείται μειωμένα το συνολικό οικογενειακό εισόδημα, αλλά και να προβλέπονται ορισμένες φορολογικές ελαφρύνσεις με σκοπό να αντισταθμιστούν τα προσωπικά και οικογενειακά βάρη. Ο εν λόγω φορολογούμενος, όμως, υποβαλλόταν στο καθεστώς της μερικής φορολόγησης του εισοδήματός του που προβλεπόταν για τους μη κατοίκους ημεδαπής, οι οποίοι δεν μπορούσαν να επωφεληθούν του συστήματος «splitting», ούτε να εκπέσουν από το συνολικό φορολογητέο τους εισόδημα τα ποσά που αντιστοιχούσαν στα προσωπικά και οικογενειακά τους βάρη. Η φορολόγηση των εισοδημάτων έχει άμεση σχέση με την αμοιβή

Ο εν λόγω φορολογούμενος υποβάλλει σχετικό αίτημα στην αρμόδια δημοσιονομική υπηρεσία της Γερμανίας να υπαχθεί στο ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς το οποίο προβλεπόταν για τους κατοίκους ημεδαπής, αίτημα το οποίο απορρίπτεται. Στη συνέχεια προσφεύγει στο φορολογικό πρωτοδικείο το οποίο κάνει δεκτό το αίτημά του. Κατά της απόφασης αυτής ασκεί αίτηση αναθεώρησης η αρμόδια δημοσιονομική υπηρεσία στο ομοσπονδιακό φορολογικό δικαστήριο της Γερμανίας, το οποίο υποβάλλει σχετικά τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΚ.

Τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν και οι σχετικές απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής:

1^ο: Με το πρώτο ερώτημα ζητούνταν να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 48 (νυν 39) ΣΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί με την έννοια ότι μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα ενός κράτους μέλους να καθορίζει τις προϋποθέσεις της υπαγωγής

⁶⁶ ΔΕΚ, 14-02-1995, υπόθεση C-279/93, Συλλ. 1995, σελ. I-225

στη φορολογία και τις μεθόδους υπολογισμού του φόρου στα εισοδήματα που αποκτώνται στο έδαφος του από υπηκόους άλλου κράτους μέλους.

Σχετικά το ΔΕΚ επανέλαβε καταρχήν τη θέση του ότι ο τομέας της άμεσης φορολογίας εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα οποία όμως οφείλουν κατά την άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων τους να μην παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο. Το άρθρο 48 παρ. 2 ΣΕΚ (νυν 39) επιβάλλει την κατάργηση κάθε είδους διακρίσεων από τα κράτη μέλη μεταξύ των εργαζομένων κυρίως όσον αφορά στον τομέα της αμοιβής. Η φορολόγηση των εισοδημάτων έχει άμεση σχέση με την αμοιβή.

Ως απόρροια των ανωτέρω το ΔΕΚ απεφάνθη ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται λιγότερο ευνοϊκά τους υπηκόους άλλων κρατών μελών που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους ίδιους τους υπηκόους αυτών, όταν οι πρώτοι κάνουν χρήση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων ασκούν έμμισθη δραστηριότητα στο έδαφος των πρώτων.

2^ο: Στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα ζητείται να διευκρινισθεί εάν βάσει του άρθρου 48 (νυν 39) ΣΕΚ εμποδίζεται κράτος μέλος στο οποίο εργάζεται υπήκοος και κάτοικος άλλου κράτους μέλους να τον φορολογήσει βαρύτερα σε σχέση με τον εργαζόμενο που κατοικεί στο έδαφος του και ασκεί εκεί την δραστηριότητά του.

Σχετικά με αυτό το ερώτημα το ΔΕΚ επανέλαβε άλλες αποφάσεις σύμφωνα με τις οποίες: «οι κανόνες περί ίσης μεταχείρισης απαγορεύουν όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, αλλά και κάθε συγκεκαλυμμένη μορφή διακρίσεως η οποία με τη μορφή άλλων κριτηρίων διαφοροποίησε, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα».⁶⁷ Στη συνέχεια διαπιστώνοντας ότι οι κάτοικοι μη ημεδαπής είναι συνήθως και μη ημεδαποί, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα «φορολογικά πλεονεκτήματα που παρέχονται μόνον στους κατοίκους κράτους μέλους μπορούν να συνιστούν έμμεση δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας». Βέβαια τόνισε ότι βάσει ορισμένων προϋποθέσεων θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν τέτοιου είδους διακρίσεις στον φορολογικό τομέα.

---

⁶⁷ Απόφαση 12-02-1974, 172/73, Sotgiu, Συλλ, τόμος 1974, σελ 87, σκέψη 11

Παράλληλα, υπογράμμισε ότι «το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος δεν προβλέπει τη δυνατότητα ορισμένων φορολογικών πλεονεκτημάτων για τον μη κάτοικο ημεδαπής τα οποία παρέχει στον κάτοικο ημεδαπής δεν συνιστά, κατά γενικό κανόνα, δυσμενή διάκριση εφόσον οι δύο αυτές κατηγορίες φορολογουμένων δεν βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση».⁶⁸

Βάσει αυτών απεφάνθη ότι καταρχήν και βάσει του άρθρου 48 ΣΕΚ δεν απαγορεύεται στα κράτη μέλη να φορολογούν δυσμενέστερα τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες τα οποία αποκτούν σε αυτό μη κάτοικοι ημεδαπής σε σχέση με τα παρόμοια εισοδήματα που αποκτούν σε αυτό κάτοικοι ημεδαπής.

3^{ov}: Στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα το εθνικό δικαστήριο ζητά να πληροφορηθεί αν η απάντηση επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος θα ήταν διαφορετική, εάν ο φορολογούμενος μη κάτοικος ημεδαπής αποκτά το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο των εισοδημάτων του στο κράτος της απασχόλησής του και τα εισοδήματα αυτά φορολογούνται αποκλειστικά στο κράτος της απασχόλησής του βάσει διατάξεων συμφωνίας αποφυγής της διπλής φορολογίας μεταξύ του κράτους της απασχόλησης και του κράτους της κατοικίας του.

Υπό τις συνθήκες αυτές ο φορολογούμενος χάνει τη δυνατότητα φορολογικών απαλλαγών τόσο στο κράτος της κατοικίας του όσο και στο κράτος της απασχόλησης.

Σχετικά αξίζει να αναφερθεί η σύσταση της Επιτροπής 94/79/ΕΚ της 21-12-1993, που αναφερόταν στη φορολόγηση των εισοδημάτων που αποκτώνται από μη κατοίκους σε ένα κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της κατοικίας του. Σύμφωνα με αυτή υφίσταται δυσμενή διάκριση όταν ένας κάτοικος κράτους μέλους αποκτά σημαντικό μέρος του εισοδήματός του (ποσοστό άνω του 75% του συνολικού εισοδήματός του) από απασχόληση σε άλλο κράτος μέλος και στερείται τα φορολογικά πλεονεκτήματα τα οποία επωφελούνται οι κάτοικοι του τελευταίου κράτους μέλους. Η σύσταση όμως δεν αποτελεί νομική πράξη του κοινοτικού δικαίου υποχρεωτικού χαρακτήρα. Για το λόγο αυτό στη συγκεκριμένη περίπτωση έπρεπε να τύχουν εφαρμογής

⁶⁸ Σκέψη 34 της απόφασης

οι διατάξεις του άρθρου 48 και του κανονισμού 1612/68 οι σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, χωρίς ωστόσο να τίθεται υποχρεωτικό ελάχιστο όριο εισοδήματος. Το θέμα αυτό αφήνεται στην κρίση του εκάστοτε εθνικού δικαστή, ο οποίος θα κρίνει εάν το σημαντικό μέρος του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος ενός προσώπου αποκτάται σε ένα κράτος μέλος.

Σχετικά με την έννοια των διακρίσεων το ΔΕΚ επαναλαμβάνει τη θέση του ότι «μία διάκριση έγκειται στην εφαρμογή διαφορετικών κανόνων σε παρόμοιες καταστάσεις ή στην εφαρμογή του ίδιου κανόνα σε διαφορετικές καταστάσεις».⁶⁹

Βάσει αυτών και, αφού διαπιστώνει ότι ο εν λόγω φορολογούμενος αποκτά το σημαντικότερο μέρος των εισοδημάτων στο κράτος της απασχόλησής του, οπότε και αδυνατούσε να κάνει χρήση των φορολογικών πλεονεκτημάτων που παρείχε το κράτος της κατοικίας του, κάνει δεκτό ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά αντικειμενικής κατάστασης μεταξύ αυτού και των κατοίκων ημεδαπής.

Έτσι, το ΔΕΚ απεφάνθη ότι το άρθρο 48 έχει την έννοια ότι απαγορεύει τη διαφορετική φορολογική μεταχείριση μεταξύ ημεδαπών και μη ημεδαπών, όταν συντρέχουν περιστατικά, όπως αυτά της επίδικης υπόθεσης.

4^ο: το τέταρτο ερώτημα σχετίζεται με το ενδεχόμενο διακριτικής μεταχείρισης αντίθετης στο άρθρο 48 ΣΕΚ, εξαιτίας της εφαρμογής των εθνικών κανόνων άμεσης φορολογίας, σύμφωνα με τους οποίους, επιτρέπεται μόνον στους κατοίκους ημεδαπής να συμψηφίζουν τον παρακρατηθέντα στη πηγή φόρο για εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες με έκτακτες δαπάνες που πραγματοποίησαν κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους και μειώνουν τον αναλογούντα φόρο.

Εκείνο που εξετάζεται στην προκειμένη περίπτωση, η οποία αφορά διατάξεις του εθνικού δικαίου διαδικαστικού περιεχομένου, είναι το εάν και κατά πόσο η συγκεκριμένη διαφορετική μεταχείριση έχει δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις εις βάρος των κατοίκων της αλλοδαπής. Το αποτέλεσμα εδώ θα ήταν οι μη κάτοικοι ημεδαπής να μην μπορούν να

⁶⁹ ΔΕΚ, απόφαση Racke, 13-11-1984, C- 283/83, Συλλ. σελ.3791, σκέψη 7

εισπράξουν τον επιπλέον, σε σχέση με τον οφειλόμενο παρακρατηθέντα φόρο, όπως θα μπορούσαν στην αντίστοιχη περίπτωση οι κάτοικοι ημεδαπής, αν κατά τη διάρκεια της χρήσης υποβάλλονταν σε έκτακτες και απρόβλεπτες δαπάνες. Εξαιτίας, επομένως των οικονομικών επιπτώσεων εις βάρος των μη κατοίκων ημεδαπής, η συγκεκριμένη διάταξη είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 48 ΣΕΚ.

Η εν λόγω απόφαση ήταν ιδιαίτερα σημαντική, καθώς χρησιμοποιούσε ως κριτήριο για το αν υφίστανται παρόμοιες καταστάσεις όχι το απλό κριτήριο της κατοικίας αλλά το σύνθετο και ουσιαστικό κριτήριο της ποσότητας του αποκτώμενου συνολικού εισοδήματος στο κράτος της απασχόλησής του σε συνδυασμό με τη φορολογική μεταχείρισή του στο κράτος της κατοικίας του.

Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι η απόφαση αυτή αποτέλεσε όχι μόνο βάση για τις μετέπειτα εκδοθείσες αποφάσεις του ΔΕΚ και των εθνικών δικαστηρίων αλλά και αιτία για την προσαρμογή σε αυτήν και της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας με την προσθήκη στο Κώδικα φορολογίας εισοδήματος (Ν.2238/1994) ειδικής διάταξης (άρθρο 9 παρ. 2 και 3) σύμφωνα με την οποία τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους και δεν κατοικούν στην Ελλάδα, θεωρούνται από φορολογικής άποψης ως κάτοικοι ημεδαπής, δηλαδή τους αναγνωρίζεται το προνόμιο της απαλλαγής από το φόρο του πρώτου κλιμακίου της φορολογικής κλίμακας που εφαρμόζεται στο εισόδημα φυσικών προσώπων, καθώς και οι εκπτώσεις των προσωπικών και οικογενειακών βαρών.

2. απόφαση Gschwind⁷⁰

Σχετική με την παραπάνω αλλά με ουσιαστική διαφορά και για το λόγο αυτό με αντίθετο αποτέλεσμα ήταν η συγκεκριμένη απόφαση.

Το έτος 1995 σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία, η οποία είχε προσαρμοστεί στη νομολογία του ΔΕΚ μετά τις αποφάσεις Schumacker και Wielockx ⁷¹, έγγαμος υπήκοος ενός άλλου πλην της Γερμανίας κράτους μέλους, ο οποίος δεν έχει ούτε την κατοικία ούτε συνήθη διαμονή στη Γερμανία μπορεί να ζητήσει να εφαρμοστούν και σε αυτόν οι ευεργετικές

⁷⁰ 14-09-1999, υπόθεση C-391/1997

⁷¹ βλ. παρακάτω σελ.63

διατάξεις οι σχετικές με την κοινή για τους συζύγους βάση επιβολής του φόρου καθώς και ο συντελεστής φορολόγησης που προκύπτει από την εφαρμογή του συστήματος splitting όταν ο σύζυγός του κατοικεί σ' ένα άλλο κράτος μέλος, εφόσον πληρούται μία τουλάχιστον από τις εξής προϋποθέσεις:

- ή να υπόκειται στον γερμανικό φόρο εισοδήματος σε ποσοστό κατά 90% τουλάχιστον το συνολικό εισόδημα των δύο συζύγων

- ή τα εισοδήματα των συζύγων τα οποία δεν υπόκεινται στο γερμανικό φόρο εισοδήματος να μην υπερβαίνουν τα 24.000 γερμανικά μάρκα για ένα ημερολογιακό έτος.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση ο Gschwind, υπήκοος και κάτοικος με την οικογένειά του στις Κάτω Χώρες, εργαζόταν ως μισθωτός σε γειτονική πόλη της Γερμανίας, ενώ η σύζυγός του εργαζόταν ως μισθωτή στις Κάτω Χώρες.

Το 1997, κατά την εκκαθάριση του φόρου εισοδήματος που απέκτησε ο εν λόγω φορολογούμενος στη Γερμανία, θεωρήθηκε ως άγαμος και επομένως στερήθηκε τη δυνατότητα χρήσης των ευεργετημάτων που απολαμβάνουν οι κάτοικοι της Γερμανίας, καθώς το εισόδημα της συζύγου που αποκτώνταν στις Κάτω Χώρες υπερέβαινε τόσο το ποσό των 24.000 γερμανικών μάρκων ετησίως όσο και το όριο του σχετικού με το 10% του συνολικού εισοδήματος των συζύγων.

Κατά τη δικαστική διαδικασία που προέκυψε στα γερμανικά δικαστήρια υπεβλήθη προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΚ σχετικό με το εάν αντιτίθεται στις διατάξεις του αρ. 48 ΣΕΚ η επίμαχη διάταξη της γερμανικής φορολογικής νομοθεσίας.

Το ΔΕΚ σχετικά επανέλαβε τις θέσεις του ότι: α) η άμεση φορολογία ανήκει μεν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, οφείλουν όμως αυτά να την ασκούν συμμορφούμενα προς το κοινοτικό δίκαιο και να απέχουν από κάθε δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας και β) υφίσταται δυσμενής διάκριση όταν εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες δικαίου επί παρεμφερών καταστάσεων ή όταν ο ίδιος κανόνας εφαρμόζεται επί διαφορετικών καταστάσεων.

Σημειωτέον ότι ιδιαίτερα σημαντικό για το εάν η κατάσταση των κατοίκων ημεδαπής ενός κράτους είναι ή όχι παρεμφερής προς αυτή των μη κατοίκων ημεδαπής είναι το ποσό του εισοδήματος που αποκτά ο μη κάτοικος ημεδαπής στο κράτος μέλος στο οποίο αντλεί τα εισοδήματά του. Το κράτος

της κατοικίας είναι εκείνο στο οποίο μπορούν να εκτιμηθούν ευχερέστερα τα προσωπικά και οικογενειακά του στοιχεία. Εάν όμως ο μη κάτοικος ημεδαπής δεν πραγματοποιεί αξιόλογο ποσό εισοδήματος στο κράτος της κατοικίας του, αλλά αντιθέτως αποκτά το μεγαλύτερο μέρος των εισοδημάτων του στο κράτος της απασχόλησής του, δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την λήψη υπόψη των προσωπικών και οικογενειακών στοιχείων τα οποία παρέχονται στο κράτος της κατοικίας του. Σε μία τέτοια περίπτωση δεν υφίσταται καμία διαφορά ικανή να θεμελιώσει τη διαφορετική φορολογική μεταχείριση για την επιβολή του φόρου μεταξύ των κατοίκων και μη της ημεδαπής στο κράτος απασχόλησης.

Στη συνέχεια το ΔΕΚ έκρινε ότι η συγκεκριμένη υπόθεση είχε ουσιώδεις διαφορές από την υπόθεση του Schumacker, ο οποίος αποκτούσε σχεδόν το σύνολο του οικογενειακού του εισοδήματος στο κράτος της απασχόλησής του και όχι ένα μέρος μόνο, όπως ο εν λόγω φορολογούμενος, ποσό που δεν ήταν αρκετό για να ληφθούν υπόψη η οικογενειακή και προσωπική κατάσταση κατά την επιμέτρηση του φόρου.

Βάσει αυτών το ΔΕΚ αποφάσισε ότι η επίδικη φορολογική διάταξη δεν αντιτίθετο στη διάταξη του άρθρου 48 παρ.2 ΣΕΚ.

3. απόφαση Biehl⁷²

Το θέμα το οποίο καλείται να επιλύσει το ΔΕΚ στην υπόθεση αυτή υποβαλλόμενο ως προδικαστικό ερώτημα σχετίζεται με το αν είναι σύμφωνη με το άρθρο 48 (νυν 39)ΣΕΚ και τις διατάξεις του άρθρου 7 του Καν 1612/68 η μη επιστροφή του παρακρατηθέντος φόρου στον φορολογούμενο ο οποίος φορολογείται στο κράτος υπηκοότητάς του για εισοδήματα τα οποία απέκτησε σε άλλο κράτος μέλος στο οποίο εργαζόταν και κατοικούσε για συγκεκριμένη περίοδο και όχι καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Συγκεκριμένα επρόκειτο για τον Γερμανό υπήκοο, Biehl, ο οποίος κατοικούσε και εργαζόταν στο Λουξεμβούργο μέχρι τις 31/10/1983 και ο οποίος μετέφερε την κατοικία του την 1-11-1983 στη Γερμανία όπου και συνέχισε να εργάζεται επίσης ως μισθωτός.

⁷² Απόφαση 08-05-1990, υπόθεση C-175/88

Ο εν λόγω φορολογούμενος, όταν διαπιστώθηκε κατά την οριστική εκκαθάριση του φόρου που προέκυψε στο Λουξεμβούργο από τα εκεί εισοδήματά του, ότι ο φόρος που είχε παρακρατηθεί ήταν μεγαλύτερος από τον φόρο που αναλογούσε στο ως άνω εισόδημα, ζήτησε από την αρμόδια δημοσιονομική υπηρεσία του Λουξεμβούργου να του επιστραφεί το ποσό του επιπλέον παρακρατηθέντος φόρου, αίτημα το οποίο απορρίφθηκε.

Το εθνικό δικαστήριο του Λουξεμβούργου, στο οποίο προσέφυγε ο Biehl κατά της απόρριψης αυτής, υπέβαλε στο ΔΕΚ το προαναφερθέν προδικαστικό ερώτημα.

Το ΔΕΚ σχετικά προέβη στους εξής συλλογισμούς:

Η αρχή του κοινοτικού δικαίου περί ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων υπηκόων των κρατών μελών από την άποψη του ύψους των αποδοχών τους θα καθίστατο άνευ σημασίας, αν υπήρχε η δυνατότητα να νοθεύεται στην ουσία το ύψος αυτό με διακρίσεις στον τομέα της φορολογίας του εισοδήματος. Σχετική είναι άλλωστε και η πρόβλεψη του άρθρου 7 του καν.1612/68 σύμφωνα με την οποία οι εργαζόμενοι υπήκοοι ενός κράτους μέλους, όταν εργάζονται σε ένα άλλο κράτος μέλος, δικαιούνται να απολαμβάνουν τα ίδια φορολογικά πλεονεκτήματα τα οποία απολαμβάνουν και οι υπήκοοι του κράτους αυτού.

Εξάλλου, σύμφωνα και με παλαιότερη νομολογία του ΔΕΚ, ο κανόνας της ισότητας των αποδοχών απαγορεύει στα κράτη μέλη όχι μόνον τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας των κοινοτικών εργαζομένων αλλά και τις διακρίσεις με βάση άλλα κριτήρια.

Η δημοσιονομική αρχή του Λουξεμβούργου προέβαλε το επιχείρημα, ότι η εν λόγω διάκριση ήταν απαραίτητη για την διασφάλιση της προοδευτικότητας του φόρου, καθώς ο υποκείμενος στο φόρο εργαζόμενος που εγκαθίσταται στο Λουξεμβούργο κατανέμει τα εισοδήματά του ίδιου έτους μεταξύ δύο κρατών με αποτέλεσμα να μην προσλαμβάνεται το συνολικό του εισόδημα και έτσι να υπόκειται στη φορολογία βάσει συντελεστή μικρότερης φορολογικής κλίμακας σε σχέση με το φορολογούμενο ο οποίος αποκτά το συνολικό του εισόδημα στο ίδιο κράτος μέλος.⁷³

⁷³ Ο ισχυρισμός αυτός ίσως είχε βάση, εάν ίσχυε η ίδια φορολογική κλίμακα και προβλέπονταν οι ίδιες φορολογικές ελαφρύνσεις και στα δύο κράτη μέλη των οποίων διαδοχικός κάτοικος και εργαζόμενος εντός του ίδιου έτους υπήρξε ο φορολογούμενος, πράγμα το οποίο τελικά δεν αλέδειξε η

Το ΔΕΚ, όμως, απέρριψε τους ισχυρισμούς αυτούς, και απεφάνθη ότι η εν λόγω φορολογική διάταξη, με την οποία προβλέπεται ότι οι ανωτέρω περιγραφείσες φορολογικές κρατήσεις δεν επιστρέφονται στον φορολογούμενο αλλά περιέρχονται οριστικά στο κράτος μέλος, αντιβαίνει στο άρθρο 48 παρ. 2 ΣΕΚ.⁷⁴

Β. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΥΠΗΚΩΝ, ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ (Αρ 43, πρώην 52 ΣΕΚ)

Α) απόφαση Wielockx⁷⁵

Ο Wielockx, υπήκοος και κάτοικος του Βελγίου, μετέφερε την επαγγελματική του απασχόληση ως αυτοαπασχολούμενος στις Κάτω Χώρες, όπου αποκτά το σύνολο των εισοδημάτων του. Για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης του οικονομικού έτους 1987, ζήτησε από τις αρμόδιες δημοσιονομικές υπηρεσίες των Κάτω Χωρών να ληφθεί υπόψη και να εκπέσει από το φορολογητέο εισόδημα το ποσό που είχε καταβάλλει για τον σχηματισμό αποθεματικού γήρατος σε ασφαλιστική εταιρία του Βελγίου.

Οι αρμόδιες, όμως, δημοσιονομικές υπηρεσίες των Κάτω Χωρών αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν την εν λόγω δαπάνη, με το αιτιολογικό ότι ο ενδιαφερόμενος δεν ήταν κάτοικος των Κάτω Χωρών. Μετά την άσκηση προσφυγής στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο και την υποβολή εκ μέρους του στο ΔΕΚ προδικαστικού ερωτήματος, το τελευταίο προέβη στο εξής σκεπτικό:

Επανέλαβε καταρχήν την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δυσμενής διαχείριση υφίσταται σε περίπτωση εφαρμογής διαφορετικών κανόνων σε παρεμφερείς καταστάσεις ή εφαρμογής του ίδιου κανόνα σε διαφορετικές καταστάσεις.

δημοσιονομική αρχή του Λουξεμβούργου (N. Μπάρμπας, «Άμεσοι φόροι και Κοινοτικό δίκαιο», σελ. 37)

⁷⁴ Αξίζει να σημειωθεί ότι το Λουξεμβούργο καταδικάστηκε αργότερα από το ΔΕΚ (Υπ. C-151/94, 26-10-1995) μετά από προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή βάσει της διαδικασίας περί παραλήψεως κράτους, γιατί εξακολούθησε να εφαρμόζει την εν λόγω φορολογική διάταξη

⁷⁵ 11-08-199, Υπόθεση C-80/94, Συλλ. 1995, σ I-2493

Στη συνέχεια έκανε δεκτό, επικαλούμενο τη νομολογία του στην υπόθεση Schumacker, ότι όσον αφορά την άμεση φορολογία, η κατάσταση των κατοίκων ημεδαπής και των κατοίκων αλλοδαπής από τη σκοπιά συγκεκριμένου κράτους δεν είναι παρεμφερής, γιατί εμφανίζει αντικειμενικές διαφορές τόσο από την άποψη της πηγής του εισοδήματος όσο και από την άποψη των στοιχείων της προσωπικής και οικογενειακής τους κατάστασης που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της φοροδοτικής τους ικανότητας. Επομένως η διαφορετική τους αντιμετώπιση δεν συνεπάγεται από μόνη της δυσμενή διάκριση κατά την έννοια της Συνθήκης.

Βάσει αυτών ένας φορολογούμενος κάτοικος ενός κράτους μέλους, ο οποίος αποκτά το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο των εισοδημάτων σε άλλο κράτος μέλος υφίσταται δυσμενή διάκριση, εάν δεν του αναγνωρίζεται το δικαίωμα έκπτωσης δαπανών που κατέβαλε για σχηματισμό αποθεματικού γήρατος, δικαίωμα το οποίο θα απολάμβανε, εάν ήταν κάτοικος αυτού του κράτους μέλους.

Η συγκεκριμένη διάταξη επομένως του εθνικού φορολογικού δικαίου, σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΚ, αντιβαίνει στη διάταξη του άρθρου 52 (νυν 43) που απαγορεύει την πρόκληση εμποδίων στην ελεύθερη εγκατάσταση.

2. Απόφαση Asscher⁷⁶

Στη συγκεκριμένη υπόθεση Ολλανδός υπήκοος ασκούσε την επαγγελματική του δραστηριότητα τόσο στην Ολλανδία όσο και στο Βέλγιο. Στην Ολλανδία ήταν διευθυντής μιας εταιρίας περιορισμένης ευθύνης της οποίας κατέχει το σύνολο των εταιρικών μεριδίων και στο Βέλγιο διηύθυνε μία άλλη εταιρία. Αρχικά ήταν κάτοικος της Ολλανδίας, ενώ από το Μάιο του 1986 μετέφερε την κατοικία του στο Βέλγιο συνεχίζοντας να δραστηριοποιείται επαγγελματικά τόσο στο Βέλγιο όσο και στην Ολλανδία.

Ανάμεσα στα δύο αυτά κράτη μέλη ισχύει σύμβαση περί αποφυγής διπλής φορολογίας σύμφωνα με την οποία φορολογείται μεν στην Ολλανδία για την αμοιβή που του κατέβαλλε η ολλανδική εταιρία, ενώ για το υπόλοιπο

⁷⁶ Απόφαση 27-06-1996, C-107/94, Σδλλ. 1996, σελ I-3089

εισόδημα του φορολογείται στο Βέλγιο, το οποίο σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω σύμβασης δεν έχει μεν το δικαίωμα να φορολογήσει το εισόδημα που λαμβάνει από ολλανδικές πηγές μπορεί όμως να το συνυπολογίσει για τον προσδιορισμό του εφαρμοζόμενου συντελεστή φόρου της προοδευτικής κλίμακας.

Σύμφωνα με την ισχύουσα τότε νομοθεσία στην Ολλανδία τα εισοδήματα που αποκτώνταν εκεί από μη κατοίκους της χώρας και που εκπροσωπούσαν σε ποσοστό λιγότερο από το 90 % του συνολικού εισοδήματος τους φορολογούνταν με συντελεστές φόρου κατά πολύ υψηλότερους σε σχέση με τους συντελεστές της προοδευτικής κλίμακας που εφαρμόζονταν στα εισοδήματα των κατοίκων της χώρας αυτής. Για την υποστήριξη των θέσεων της η ολλανδική κυβέρνηση έθεσε ως επιχείρημα το γεγονός ότι η εν λόγω διάταξη σκοπό είχε να αντισταθμίσει την εφαρμογή της προοδευτικότητας του φόρου στους κατοίκους εκείνους που διέφευγαν αυτής λόγω της κατανομής του συνολικού τους εισοδήματος μεταξύ δύο χωρών.

Το ΔΕΚ στο σκεπτικό του καταρχήν επανέλαβε ότι τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για την άμεση φορολογία, οφείλουν όμως, να ασκούν την αρμοδιότητά τους αυτή σύμφωνα με τις αρχές του κοινοτικού δικαίου. Διαπίστωσε επίσης ότι η διάταξη αυτή του ολλανδικού νόμου δεν προβαίνει σε διάκριση λόγω ιθαγένειας, υπάρχει όμως ο κίνδυνος να θεωρηθεί ως προβαίνουσα σε τέτοια διάκριση, λόγω του ότι η διαφορετική αυτή μεταχείριση αφορά μη κατοίκους ημεδαπής και συνήθως οι μη κάτοικοι ημεδαπής είναι και άλλης υπηκοότητας.

Το καθοριστικό για την έκδοση της απόφασής του επιχείρημα ήταν ότι το διεθνές φορολογικό δίκαιο που ισχύει ανάμεσα στα δύο κράτη συμβάλλει στην εφαρμογή της προοδευτικότητας του φόρου στους κατοίκους και των δύο. Συγκεκριμένα, αφού σύμφωνα με τη σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας, για τον προσδιορισμό της φορολογικής κλίμακας και του τελικού φορολογικού συντελεστή στη φορολόγηση του κατοίκου του Βελγίου που αποκτά εισοδήματα και στην Ολλανδία συνυπολογίζονται τα τελευταία, χωρίς όμως να φορολογούνται επιπλέον, οι κάτοικοι των δύο χωρών βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση ως προς την εφαρμογή της προοδευτικότητας του φόρου.

Επομένως, η εθνική φορολογική διάταξη των Κάτω Χωρών που επιβάλλει την με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή των κάτω του 90 % του συνολικού εισοδήματος μη κατοίκων της ημεδαπής σε σύγκριση με τον φορολογικό συντελεστή που επιβάλλεται στους κατοίκους ημεδαπής αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 52 ΣΕΚ.

3. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Πριν από οποιαδήποτε αναφορά στις σχετικές αποφάσεις σκόπιμο θα ήταν να γίνει μία μικρή αναφορά στο εννοιολογικό περιεχόμενο και στο πώς ερμηνεύεται από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το άρθρο 49 ΣΕΚ περί ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών. Με το άρθρο αυτό απαγορεύεται στα κράτη μέλη η δημιουργία οποιωνδήποτε εμποδίων στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών και όχι οι διακρίσεις εις βάρος των κοινοτικών υπηκόων που παρέχουν τις υπηρεσίες αυτές, όπως αντίθετα συμβαίνει με τα άρθρα 39 και 43 ΣΕΚ με τα οποία απαγορεύεται στα κράτη μέλη η διάκριση εις βάρος των υπηκόων της Κοινότητας λόγω ιθαγένειας.⁷⁷ Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση οφείλεται στο γεγονός ότι λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης στον τομέα της επικοινωνίας και των μεταφορών η παροχή των υπηρεσιών είναι αποσυνδεδεμένη από την υποχρεωτική μετάβαση του παρέχοντος την υπηρεσία στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο λήπτης αυτής.⁷⁸

Με αυτήν την ερμηνεία μερικές από τις σπουδαιότερες αποφάσεις του ΔΕΚ επί των θεμάτων αυτών ήταν οι ακόλουθες:

1. Απόφαση Ben Vestergaard⁷⁹

Στη συγκεκριμένη υπόθεση οι φορολογικές αρχές της Δανίας αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν ως επαγγελματικά έξοδα επαγγελματικής επιμόρφωσης τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε τουριστική εταιρία

⁷⁷ V. Hatzopoulos, *Fiscalité directe des Etats membres et "libertes personnelles" reconnues par le traite*, CE, RMUEEur 4/1995, σελ. 139

⁷⁸ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο», Εκδ Σάκκουλα, σελ 96

⁷⁹ Απόφαση 28/10/1999, Υπόθεση C-55/98, Συλλ. 1999, σ.Ι-7641

εδρεύουσα στη Δανία για τη συμμετοχή του προσωπικού της σε σεμινάριο επιμόρφωσης που διεξήχθη τον Οκτώβριο του 1998 στην Κρήτη. Σύμφωνα με την ισχύουσα τότε φορολογική νομοθεσία στην Δανία, για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος μιας τουριστικής επιχείρησης αναγνωρίζονταν ως επαγγελματικά έξοδα οι δαπάνες στις οποίες υποβαλλόταν μία τουριστική επιχείρηση, προκειμένου να συμμετάσχει το προσωπικό της σε επιμορφωτικά σεμινάρια, που οργανώνονται σε συνήθεις τουριστικούς τόπους εντός της επικράτειας, ενώ δεν αναγνωρίζονταν ως τέτοιες δαπάνες αντίστοιχα έξοδα, όταν τα σεμινάρια αυτά οργανώνονταν σε συνήθεις τουριστικούς τόπους άλλων κρατών μελών.

Προκειμένου το ΔΕΚ να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος που του τέθηκε από το εθνικό δικαστήριο της Δανίας για το αν συνάδει ή όχι η εν λόγω διάταξη του δανικού φορολογικού δικαίου με το άρθρο 59 (νυν 49 ΣΕΚ) περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, επεσήμανε ότι το άρθρο 49 ΣΕΚ εφαρμόζεται όχι μόνον στις περιπτώσεις που ο παρέχων την υπηρεσία βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό του λήπτη, αλλά εφαρμόζεται εξίσου και στις περιπτώσεις εκείνες που ο λήπτης της υπηρεσίας μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να επωφεληθεί από τη συγκεκριμένη υπηρεσία, χωρίς να παρεμποδίζεται από εθνικές διατάξεις. Το άρθρο 49, διευκρινίζει το ΔΕΚ, εφαρμόζεται εξίσου σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες κάποιος παρέχει τις υπηρεσίες του σε διαφορετικό κράτος μέλος από εκείνο στο οποίο είναι εγκατεστημένο και ανεξάρτητα από τον τόπο που είναι εγκατεστημένοι οι λήπτες των υπηρεσιών αυτών. Επομένως σημασία έχει ο διασυνοριακός χαρακτήρας της παροχής των υπηρεσιών.

Στο επιχείρημα που προέβαλε η Δανική Κυβέρνηση, προκειμένου να υποστηρίξει τις θέσεις της, ότι δηλαδή ο έλεγχος της δαπάνης και η επαλήθευση του επαγγελματικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης δεν είναι εύκολος, όταν παρέχεται σε περιοχές του εξωτερικού, το ΔΕΚ απάντησε ότι ναι μεν είναι θεμιτή η πρόβλεψη μέτρων για τον έλεγχο των δαπανών, αυτό όμως δεν συνεπάγεται επιβολή όρων και προϋποθέσεων για την αναγνώριση αυτών των δαπανών με κριτήριο τον τόπο διεξαγωγής τους. Εξάλλου σύμφωνα με την Οδηγία 77/799/ΕΟΚ περί αμοιβαίας συνδρομής των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, δίνεται η δυνατότητα σε οποιοδήποτε

κράτος μέλος να ζητήσει πληροφορίες από άλλο κράτος μέλος για τον ορθό προσδιορισμό του ύψους του οφειλόμενου φόρου.

Με βάση τα ανωτέρω το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη φορολογική διάταξη δεν συνάδει με το άρθρο 49 (πρώην 59) ΣΕΚ.

3. Απόφαση Rolf Dieter Danner⁸⁰

Στην εν λόγω υπόθεση το ΔΕΚ κλήθηκε να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που του υπέβαλε το φινλανδικό εθνικό δικαστήριο για το συμβατό ή όχι με το άρθρο 49 (πρώην 59) ΣΕΚ της διάταξης του φινλανδικού νόμου ο οποίος δεν αναγνωρίζει τη δυνατότητα έκπτωσης των εισφορών που καταβάλλουν φυσικά πρόσωπα για προαιρετική ασφάλιση σύνταξης σε ασφαλιστικούς οργανισμούς εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη, ενώ αυτή η έκπτωση αναγνωρίζεται εάν οι εισφορές αυτές καταβάλλονται σε ασφαλιστικούς οργανισμούς εγκατεστημένους στη Φινλανδία.

Ο Rolf Dieter Danner, πολίτης που είχε τόσο την φινλανδική όσο και τη γερμανική υπηκοότητα, εργαζόταν ως ιατρός στη Γερμανία μέχρι το 1977 οπότε και μεταναστεύει στη Φινλανδία. Το 1996 στη φορολογική του δήλωση υποβάλλει αίτημα έκπτωσης των συνταξιοδοτικών εισφορών του, τις οποίες είχε καταβάλλει μεταξύ άλλων και σε δύο γερμανικούς οργανισμούς. Η αρμόδια φινλανδική δημοσιονομική αρχή αναγνωρίζει δικαίωμα έκπτωσης μέχρι του 10 % των εισφορών του. Ο εν λόγω φορολογούμενος άσκησε αίτημα διόρθωσης της εν λόγω έκπτωσης, το οποίο απορρίφθηκε. Κατά της απορριπτικής απόφασης στράφηκε στο φινλανδικό εθνικό δικαστήριο το οποίο έθεσε στο ΔΕΚ το ανωτέρω προδικαστικό ερώτημα.

Προκειμένου η Φινλανδική κυβέρνηση να δικαιολογήσει την επίμαχη φορολογική ρύθμιση, προέβαλε ως επιχείρημα την ανάγκη διαφύλαξης της συνοχής του φινλανδικού φορολογικού συστήματος, δηλαδή το γεγονός ότι υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της έκπτωσης των δαπανών για τις εισφορές προαιρετικής ασφάλισης σύνταξης και του γεγονότος ότι τα ποσά των συντάξεων που καταβάλλονται στους δικαιούχους υπόκεινται σε φόρο.

⁸⁰ Απόφαση 03/10/2002, υπόθεση C- 136/00, Σολλ.2002, σ. I-8147

Το ΔΕΚ θεώρησε καταρχήν ότι η παροχή ασφάλισης σύνταξης είναι οικονομική δραστηριότητα και ως τέτοια δεν πρέπει να εμποδίζεται στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές από νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες τις αντιμετωπίζουν δυσμενέστερα, όταν αυτές διενεργούνται μεταξύ των κρατών μελών από ό, τι όταν διενεργούνται εντός των εδαφών τους.

Επιπλέον έκρινε ότι δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της δυνατότητας έκπτωσης των ασφαλιστικών εισφορών και της φορολόγησης των καταβαλλόμενων συντάξεων από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, καθώς η φινλανδική φορολογική νομοθεσία προβλέπει ότι οι συντάξεις που χορηγούν οι αλλοδαποί οργανισμοί σε κατοίκους της Φινλανδίας φορολογούνται πάντοτε στη χώρα αυτή ανεξάρτητα από το αν οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές είχαν εκτέσει ή όχι από το φορολογητέο εισόδημα των δικαιούχων.

Το ΔΕΚ λαμβάνει επίσης υπόψη τη σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας που υφίσταται μεταξύ της Φινλανδίας και της Γερμανίας στην οποία ορίζεται ότι τα ποσά των συντάξεων από προαιρετική ασφάλιση που καταβάλλονται από οργανισμούς εγκατεστημένους στο ένα συμβαλλόμενο κράτος σε κάτοικο του άλλου συμβαλλόμενου κράτους φορολογούνται μόνον στο τελευταίο αυτό κράτος.

Υπό το πρίσμα της σύμβασης αυτής, το ΔΕΚ έκρινε ότι στην προκειμένη περίπτωση «η συνοχή του φορολογικού συστήματος δεν θεμελιώνεται σε επίπεδο του ίδιου προσώπου, σε μία αυστηρή συνάρτηση μεταξύ δυνατότητας έκπτωσης των εισφορών και φορολόγησης των συντάξεων, αλλά ανάγεται στο επίπεδο της αμοιβαιότητας των εφαρμοστέων εντός των συμβαλλομένων κρατών κανόνων» και έτσι απορρίπτει την επίκληση της αρχής της συνοχής του φορολογικού συστήματος.

Βάσει αυτών, το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη φορολογική διάταξη του φινλανδικού νόμου αντίκειται στο άρθρο 49 (πρώην 59) ΣΕΚ.

4. Απόφαση *Bachmann*⁸¹ – αρχή της ανάγκης τήρησης της συνοχής του φορολογικού συστήματος της χώρας

⁸¹ Απόφαση 28-01-1992, ΔΕΚ, υπόθεση C-204/909, Σηλλ.1992, σελ I-249

Την αρχή αυτή την επικαλούνται οι εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών, προκειμένου να υποστηρίξουν τα μέτρα που έχουν λάβει και των οποίων το συμβατό κρίνεται με το κοινοτικό δίκαιο. Το ΔΕΚ ήταν φειδωλό στη αποδοχή της επιχειρηματολογίας αυτής κατά την έκδοση των αποφάσεών του.

Η μία από τις δύο αποφάσεις στην οποία αποδέχεται ως αιτιολογία για την έκδοση της επίδικης ρύθμισης το λόγο αυτό, είναι αυτή που θα αναπτυχθεί εδώ.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο Bachmann, Γερμανός υπήκοος, εργαζόταν αρχικά στη Γερμανία και στη συνέχεια μετέφερε την επαγγελματική του απασχόληση στο Βέλγιο, το οποίο όμως δεν του αναγνώρισε ως εκπεστές δαπάνες από το φορολογητέο του εισόδημα τις ασφαλιστικές εισφορές που είχε καταβάλλει σε γερμανικούς ασφαλιστικούς φορείς.

Σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία, τα φυσικά πρόσωπα τα οποία αποκτούν εισοδήματα είτε ως μισθωτοί είτε ως αυτοαπασχολούμενοι, μπορούν να εκπέσουν από το φορολογητέο τους εισόδημα τις ασφαλιστικές εισφορές κατά των κινδύνων ασθένειας, αναπηρίας, γήρατος κλπ. Απαιτείται, όμως, και οι περιοδικές παροχές που θα λαμβάνουν μελλοντικά με τη μορφή της σύνταξης κτλ να φορολογούνται στο ίδιο αυτό κράτος. Θα πρέπει επομένως οι ασφαλιστικοί οργανισμοί να εδρεύουν ή να έχουν τη μόνιμη εγκατάστασή τους στο ίδιο κράτος μέλος με εκείνο της κατοικίας του ασφαλισμένου.

Η βελγική κυβέρνηση υποστήριξε ότι η εν λόγω ρύθμιση εφαρμόζεται τόσο στους Βέλγους υπηκόους όσο και στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που εργάζονται και αποκτούν στο Βέλγιο εισοδήματα. Δεν υφίσταται δηλαδή διάκριση λόγω ιθαγένειας εις βάρος των υπηκόων άλλων κρατών μελών.

Βέβαια το ΔΕΚ θεωρεί ότι στις περιπτώσεις εκείνες που ένας εργαζόμενος αλλάζει τόπο κατοικίας και εργασίας από ένα κράτος μέλος σε άλλο, είναι φυσικό να έχει ήδη συνάψει ασφαλιστικές συμβάσεις στο πρώτο κράτος μέλος. Η συγκεκριμένη ρύθμιση, επομένως υπάρχει ο κίνδυνος να λειτουργήσει εις βάρος των εργαζομένων, οι οποίοι πιθανόν να είναι και υπήκοοι άλλων κρατών μελών.

Επιπλέον η βελγική κυβέρνηση προέβαλε τα επιχειρήματα ότι η εν λόγω ρύθμιση ήταν απαραίτητη, καθώς, παρά την ύπαρξη της Οδηγίας 77/1799/ ΕΟΚ για την αμοιβαία συνδρομή των κρατών μελών σε θέματα άμεσης φορολογίας, ήταν πολύ δύσκολο, έως αδύνατο, να διαπιστωθούν εάν όντως είχαν καταβληθεί οι εν λόγω εισφορές. Κατά την κρίση του ΔΕΚ, όμως, η αδυναμία της συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη λήψη τέτοιων μέτρων. Όσον αφορά το θέμα της επαλήθευσης των εισφορών, θα μπορούσαν οι συγκεκριμένοι φορολογούμενοι να προσκομίζουν σχετικές αποδείξεις.

Επίσης η βελγική Κυβέρνηση προέβαλε το επιχείρημα ότι τέτοιου είδους ρυθμίσεις κρίνονται απαραίτητες, προκειμένου να διατηρηθεί η συνοχή του βελγικού φορολογικού συστήματος.

Το ΔΕΚ στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπίστωσε ότι υπάρχει σύνδεσμος μεταξύ της έκπτωσης των ασφαλιστικών εισφορών από το φόρο εισοδήματος και της φορολόγησης των εσόδων που θα λάβουν οι ασφαλισμένοι από τους ασφαλιστές, με την έννοια ότι τα συγκεκριμένα έσοδα δεν φορολογούνται, όταν δεν έχει χορηγηθεί έκπτωση των ασφαλιστικών εισφορών από το φορολογητέο εισόδημα του φορολογουμένου. Δηλαδή οι απώλειες των φορολογικών εσόδων από τις εκπτώσεις των ασφαλιστικών εισφορών από το φορολογητέο εισόδημα καλύπτεται με τη φορολόγηση των εσόδων που θα έχουν αργότερα οι ασφαλισμένοι με τη λήψη των εισοδημάτων ή των κεφαλαίων που τους οφείλονται.

Αν λοιπόν ένα κράτος μέλος υποχρεωθεί να δεχθεί την έκπτωση από το φόρο εισοδήματος των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν φορολογούμενοι σε ασφαλιστικούς οργανισμούς άλλων κρατών μελών, θα πρέπει αργότερα να φορολογήσει τα ποσά που θα οφείλονται από τους ασφαλιστές. Στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση θα υπάρξει πρόβλημα εάν οι ασφαλιστικοί φορείς τελικά αθετήσουν τα συμβόλαιά τους με τους ασφαλισμένους τους.

Βάσει των παραπάνω, το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι οι επίμαχες διατάξεις του βελγικού φορολογικού δικαίου δεν αντιβαίνουν στις διατάξεις του άρθρου 48 ΣΕΚ, εφόσον δικαιολογούνται από την ανάγκη διασφάλιση της συνοχής του οικείου φορολογικού συστήματος, που δεν μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να τονιστεί η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε αυτήν την απόφαση και την απόφαση Rolf Dieter Danner που προαναφέρθηκε, παρόλο που και οι δύο υποθέσεις παρουσίαζαν παρόμοια πραγματικά περιστατικά. Στην προαναφερθείσα απόφαση το όλο ζήτημα κρίνεται υπό το πρίσμα της σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ των κρατών της κατοικίας του ασφαλισμένου και της κατοικίας του ασφαλιστικού οργανισμού και συγκεκριμένα απορρίπτεται το ίδιο επιχείρημα περί ανάγκης τήρησης της συνοχής του φορολογικού συστήματος, καθώς θεωρείται ότι τέτοια ανάγκη δεν υφίσταται, αφού αυτή καλύπτεται από την αμοιβαιότητα των εφαρμοστέων εντός των συμβαλλομένων κρατών κανόνων.

Όσον αφορά την παραβίαση με τις διατάξεις αυτές του πρώην άρθρου 59 ΣΕΚ, το ΔΕΚ έκρινε ότι, παρόλο που με τις διατάξεις αυτές περιορίζεται η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ωστόσο το γεγονός αυτό παραβλέπεται ενόψει του ότι οι ρυθμίσεις αυτές είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος.

Με την συγκεκριμένη απόφαση θέλησε να καταδειχθεί ότι, ακόμη και εάν διατάξεις φορολογικού περιεχομένου έχουν ως αποτέλεσμα διακριτική μεταχείριση ασυμβίβαστη με τα άρθρα της Συνθήκης περί ελευθερίας κίνησης των εργαζομένων ή ελευθερίας παροχής υπηρεσιών είναι δυνατόν να δικαιολογηθεί η ύπαρξή τους για λόγους γενικού συμφέροντος.

Σε επόμενες υποθέσεις, πάντως το Δικαστήριο περιόρισε σαφώς το πεδίο εφαρμογής της αρχής της συνοχής του φορολογικού συστήματος.

4. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Μέχρι τη συνθήκη του Μάαστριχτ οι διατάξεις των άρθρων 67 παρ. 1 και 69 ΣΕΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων παρέμεναν νεκρό γράμμα, καθώς από το συνδυασμό τους προέκυπτε ότι η κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση των κεφαλαίων ήταν προοδευτική και έπρεπε να πραγματοποιηθεί κατά κατηγορίες κεφαλαίων με την έκδοση των αναγκαίων Οδηγιών του Συμβουλίου, έπειτα από πρόταση της Επιτροπής που θα συμβουλευόταν για το σκοπό αυτό την Νομισματική Επιτροπή του άρθρου

105. Στα πλαίσια αυτά είχαν εκδοθεί 5 Οδηγίες μεταξύ των οποίων και η Οδηγία 88/361/ ΕΟΚ με την οποία προβλεπόταν η πλήρης και συνολική απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών από 01-07-1990. Το ΔΕΚ άρχισε να επιλαμβάνεται υποθέσεις σχετικές με την ελευθερία κίνησης των κεφαλαίων μετά την έκδοση της εν λόγω Οδηγίας.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ προστίθενται νέα άρθρα στη Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα οποία ασκούν ουσιαστική επίδραση στο τελικό αποτέλεσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών. Συγκεκριμένα και ενώ το άρ. 56 παρ. 1 ΣΕΚ ορίζει ότι «... απαγορεύεται οποιοσδήποτε περιορισμός των κινήσεων των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών» το άρθρο 58 ΣΕΚ ορίζει ότι «Οι διατάξεις του άρθρου 56 δεν θίγουν το δικαίωμα των κρατών μελών :α) να εφαρμόζουν τις οικείες διατάξεις της φορολογικής τους νομοθεσίας οι οποίες διακρίνουν μεταξύ των φορολογουμένων οι οποίοι δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους, β) να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή παραβάσεων των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ιδίως στον τομέα της φορολογίας...». Τα μέτρα όμως αυτά όπως ορίζεται στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου δεν μπορούν να οδηγούν σε αυθαίρετες διακρίσεις ούτε σε συγκεκριμένο περιορισμό της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων και των πληρωμών.⁸²

Όπως έχει επισημανθεί η διάταξη του άρθρου 58 συνιστά οπισθοδρόμηση του κοινοτικού δικαίου⁸³ και περιορίζει αισθητά την ελευθερία της κίνησης των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών⁸⁴ ενώ η παράγραφος 3 του άρθρου 58 δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων στην φορολογικό τομέα.⁸⁵

Σπουδαιότερες αποφάσεις:

⁸² Ν. Μπάμπας, «Άμεσοι φόροι και Κοινοτικό δίκαιο» σελ. 112

⁸³ Ρ. Γιοβαννόπουλος, στο Β. Σκουρής « Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», σελ. 607

⁸⁴ D. Berlin, "Chronique de Jurisprudence fiscale europeenne", RTDeur 2000, σελ. 597

⁸⁵ Ο.π.

1. απόφαση Verkoijen⁸⁶

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης έλαβαν χώρα πριν τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα θέματα σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων ρύθμιζαν εκείνη την περίοδο η διάταξη του άρθρου 67 ΣΕΟΚ, που καταργήθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, και οι Οδηγίες που το υλοποιούσαν, με κυριότερη την Οδ. 88/361/ΕΟΚ.

Το ΔΕΚ, στη συγκεκριμένη περίπτωση, κλήθηκε να αποφασίσει επί προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο υποβλήθηκε σε αυτό από το αρμόδιο ολλανδικό δικαστήριο, στο οποίο στράφηκε κάτοικος Ολλανδίας (ο Verkoijen) θεωρώντας ότι δεν συνάδει προς την Οδηγία 88/361/ΕΟΚ η διάταξη της φορολογικής νομοθεσίας της χώρας του, με την οποία προβλεπόταν ως προϋπόθεση για την απαλλαγή από την φορολογία εισοδήματος των μερισμάτων που διανέμονται στους μετόχους κεφαλαιουχικών εταιριών, η εγκατάσταση των εταιριών αυτών στο ίδιο κράτος μέλος.

Προβαίνοντας εν συνεχεία το ΔΕΚ στις διαπιστώσεις ότι η εν λόγω διάταξη έχει ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τους κατοίκους των Κάτω Χωρών από το να επενδύουν τα κεφάλαιά τους σε εταιρίες οι οποίες έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος και, ως εκ τούτου, να μην προσελκύουν οι επιχειρήσεις των υπολοίπων κρατών μελών κεφάλαια από τις Κάτω Χώρες, λόγω της δυσμενέστερης φορολόγησης των αποδόσεών τους στο έδαφος των Κάτω Χωρών, έκρινε ότι η συγκεκριμένη φορολογική διάταξη ήταν αντίθετη στα όσα όριζε η Οδηγία 88/361/ΕΟΚ. Εξάλλου ο αρχικός σκοπός της ελευθερίας της κίνησης των κεφαλαίων ήταν η παροχή επιπλέον οικονομικής ενίσχυσης που θα μπορούσαν να έχουν από κατοίκους άλλων κρατών μελών υγιείς επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.⁸⁷

2. Απόφαση 26-09-2000, C-478/98, Επιτροπή κατά Βελγίου⁸⁸

⁸⁶ 06/06/2000, υπόθεση C-35/98, Συλλ. 2000, σελ. I-4071

⁸⁷ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι Φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο», σελ. 121

⁸⁸ Σύλλ. 2000, σελ. I-7587

Στην εν λόγω υπόθεση, το ΔΕΚ καλείται να αποφανθεί για το συμβατό διάταξης του Βελγίου με το άρθρο 56 ΣΕΚ, μετά από κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 169 (νυν 226) από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα η νομοθεσία του Βελγίου απαγόρευε στους κατοίκους του να αγοράζουν τίτλους δανείου που αυτό είχε εκδώσει στην αγορά ευρωομολόγων σε άλλο κράτος μέλος (στη Γερμανία). Οι τόκοι μάλιστα που θα προέκυπταν για τους κομιστές των τίτλων του δανείου θα ήταν αφορολόγητοι.

Την αντίθεση της διάταξης αυτής με τα άρθρο 56 παρ.1. δεν την αμφισβήτησε ούτε η Βελγική Κυβέρνηση, η οποία όμως, επεδίωκε να στηρίξει την εν λόγω ρύθμιση στη διάταξη του άρθρου 58 παρ. 1 ΣΕΚ, η οποία έδινε το δικαίωμα στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αποφύγουν την παράβαση εθνικών ρυθμίσεων, κυρίως φορολογικών.

Σχετικά υποστήριξε η βελγική κυβέρνηση ότι η λήψη αυτού του μέτρου ήταν απαραίτητη, προκειμένου να μην υπάρξει φοροαποφυγή από τους κατοίκους του Βελγίου, οι οποίοι θα εισέπρατταν τους τόκους από τους συγκεκριμένους τίτλους δανείων και δεν θα φορολογούνταν για αυτούς. Ο ισχυρισμός αυτός, όμως, δεν έγινε δεκτός από το ΔΕΚ, σύμφωνα με το οποίο, τίποτε δεν εμποδίζει τους κατοίκους του Βελγίου να αποκτήσουν τίτλους από την αγορά ευρωομολόγων από άλλα κράτη μέλη, οι τόκοι των οποίων δεν θα υπόκεινται επίσης στο βελγικό φόρο κινητών αξιών.

Η βελγική κυβέρνηση επίσης, προκειμένου να υποστηρίξει τις θέσεις της επικαλέστηκε την ανάγκη διατήρησης της συνοχής του φορολογικού συστήματος και την ανάγκη διασφάλισης των φορολογικών ελέγχων.

Όσον αφορά την ανάγκη διατήρησης της συνοχής του φορολογικού συστήματος, απαραίτητη προϋπόθεση εφαρμογής της συγκεκριμένης νομολογίας είναι η ύπαρξη άμεσου συνδέσμου μεταξύ κάποιου φορολογικού πλεονεκτήματος και κάποιου συναρτώμενου μειονεκτήματος. Η προϋπόθεση αυτή, όμως, δεν πληρείται στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Κάτι παρόμοιο ισχύει και με το επιχείρημα περί ανάγκης διασφάλισης των φορολογικών ελέγχων, για το οποίο σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ προϋπόθεση απαραίτητη είναι να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, δηλαδή το μέτρο να είναι κατάλληλο για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού και να μην υπερβαίνει το μέτρο εκείνο που είναι απολύτως απαραίτητο για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού. Εξάλλου, όπως, έχει επισημανθεί σε

νομολογία του ΔΕΚ,⁸⁹ δεν μπορεί ένα γενικό τεκμήριο περί φοροαποφυγής ή φοροδιαφυγής να δικαιολογήσει ένα φορολογικό μέτρο που θίγει τους σκοπούς μίας οδηγίας.

Βάσει των ανωτέρω το ΔΕΚ έκρινε το ασυμβίβαστο της διάταξης της βελγικής νομοθεσίας με το άρθρο 56 ΣΕΚ. Εκείνο, όμως, που είναι αξιοσημείωτο στην εν λόγω απόφαση είναι το γεγονός ότι, ενώ καταρχήν δεν απαγορεύεται στα κράτη μέλη η αντίστροφη διάκριση, δηλαδή η διάκριση σε βάρος των ίδιων κατοίκων τους, το ΔΕΚ στη συγκεκριμένη περίπτωση θεώρησε ότι μία τέτοια διάκριση είναι απαγορευμένη και αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο, αφού δεν αφορά ένα καθαρά εσωτερικό μέτρο, καθώς μέσω αυτής στην ουσία παρεμποδίζεται η κίνηση των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών της ενιαίας αγοράς.⁹⁰

---

⁸⁹ υπόθεση του A. Leir- Bloem, C-28/95

⁹⁰ Ν. Μπάρμπας, «Άμεσοι Φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο», σελ 123-124

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

Με την επιλογή της Οδηγίας ως νομοθετικού μέσου ο κοινοτικός νομοθέτης επιβάλλει μεν τα μέτρα τα οποία κρίνονται σκόπιμο να επιβληθούν, αφήνει, όμως, στην κρίση των κρατών μελών ποιος εσωτερικός κανόνας δικαίου θα επιλεγεί προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση με τα οριζόμενα στην Οδηγία.

Για τις παραπάνω οδηγίες επιλέχθηκε η μορφή του τυπικού νόμου προκειμένου να ενσωματωθούν οι διατάξεις τους στην εσωτερική έννομη τάξη, ενώ με την έκδοση εγκυκλίων ρυθμίστηκαν λεπτομερέστερα θέματα.

1. ΠΑΡΟΧΗ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ και τις τροποποιήσεις της όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών για θέματα άμεσης φορολόγησης έγινε κυρίως με το Νόμο 1914/1990, το Ν. 3312/2005 καθώς και με το Νόμο 3453/2006.

Σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων αυτών, ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών ή ο εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπός του, δύναται να παρέχει, αλλά και να ζητάει από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών με σχετική αίτησή του πληροφορίες σχετικές με το φόρο εισοδήματος, κεφαλαίου, υπεραξίας κεφαλαίου, φόρο επί των ασφαλίσεων, φόρου κύκλου εργασιών και τελών χαρτοσήμου και φόρων οι οποίοι υπάγονται στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Οι διατάξεις για τη διοικητική συνεργασία σχετικά με τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και το ΦΠΑ περιλαμβάνονται πλέον στον Κανονισμό 2073/2004 και 1798/2003 αντίστοιχα. Οι διατάξεις περί παροχής πληροφοριών μετά από αίτηση μπορούν να εφαρμόζονται και για οποιονδήποτε άλλο φόρο θα προβλεφθεί μεταγενέστερα που είναι παρόμοιας φύσης με αυτούς που ήδη προβλέπονται.

Προβλέπεται, επίσης, η δυνατότητα παροχής πληροφοριών άνευ αιτήσεως σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως προβλέπει η Οδηγία στο άρθρο περί αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών (άρθρο 4). Μπορούν, επιπλέον, μετά από διαβουλεύσεις, να καθοριστούν κατηγορίες περιπτώσεων, πέρα από τις προβλεπόμενες στην Οδηγία, κατά τις οποίες οι πληροφορίες θα παρέχονται χωρίς προηγούμενη αίτηση ή θα ανταλλάσσονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Οι διαβουλεύσεις αυτές διεξάγονται μεταξύ του Υπουργού Οικονομικών με τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών ή τις αρμόδιες αρχές του συνόλου των κρατών μελών και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ως εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και για την εφαρμογή των σχετικών με την παροχή αμοιβαίας συνδρομής διατάξεων ορίζεται η Διεύθυνση Διεθνών και Οικονομικών Σχέσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Αυτή είναι υποχρεωμένη εκ του νόμου κατά την πρώτη γνωστοποίηση πληροφοριών στις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους να τις ενημερώσει για το απόρρητο των πληροφοριών και για την υποχρέωση αποκλειστικής χρησιμοποίησής τους για φορολογικούς σκοπούς.

Παρέχεται επίσης δυνατότητα άρνησης παροχής των αιτούμενων πληροφοριών για τους παραπάνω λόγους, οι οποίοι αναφέρονται και στην Οδηγία. Συγκεκριμένα: α) όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι η αρμόδια αρχή του αιτούντος κράτους μέλους δεν έχει εξαντλήσει τις δικές της συνήθεις πηγές, β) όταν η αρμόδια αρχή του αιτούντος κράτους μέλους δεν εφαρμόζει τις αυστηρότερες διατάξεις περί προστασίας του απόρρητου των πληροφοριών από εκείνες που προβλέπονται είτε στη δική του νομοθεσία είτε στην ελληνική νομοθεσία γ) αν η ελληνική νομοθεσία απαγορεύει τη διεξαγωγή ερευνών ή τη συλλογή των αιτούμενων πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς, δ) αν η χορήγηση των αιτούμενων πληροφοριών θα είχε ως συνέπεια την αποκάλυψη εμπορικού, βιομηχανικού ή επαγγελματικού μυστικού ή θα ήταν αντίθετη προς τη δημόσια τάξη, ε) αν το αιτούν κράτος δεν θα ήταν σε θέση να παρέχει τις ίδιες ή παρόμοιες πληροφορίες.

Το απόρρητο των πληροφοριών που παρέχονται στην Ελλάδα από άλλα κράτη μέλη προστατεύεται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία. Συγκεκριμένα οι πληροφορίες αυτές είναι προσβάσιμες μόνον στα πρόσωπα

εκείνα που διενεργούν τον έλεγχο και είναι επιφορτισμένα με τη βεβαίωση ή την είσπραξη του φόρου, αποκαλύπτονται μόνον επ' ευκαιρία δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας που επισύρει την επιβολή κυρώσεων και είναι σχετική με την βεβαίωση ή την είσπραξη το φόρου, και μόνον στα πρόσωπα που συμμετέχουν άμεσα στη διαδικασία αυτή. Μπορούν επίσης να ανακοινωθούν σε δημόσιες ακροάσεις ή σε δικαστικές αποφάσεις, μόνον μετά τη σχετική προηγούμενη συγκατάθεση των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους που παρείχαν τις πληροφορίες και χρησιμοποιούνται μόνον για φορολογικούς σκοπούς και δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες που επιφέρουν ποινές, εφόσον οι διαδικασίες αυτές συνδέονται με τη βεβαίωση ή την είσπραξη του φόρου.

Όσον αφορά την επίλυση διμερών θεμάτων προβλέπεται η δυνατότητα διενέργειας διαβουλεύσεων μεταξύ των αρμοδίων αρχών της Ελλάδας και του άλλου κράτους μέλους μετά από σχετική αίτηση μίας εκ των δύο. Αν, επίσης, η ελληνική αρχή διαπιστώσει ότι οι πληροφορίες που παρέχει σε ένα κράτος μέλος θα είναι χρήσιμες για την πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής και σε άλλο κράτος μέλος, τότε, μετά από σχετική αίτηση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μπορεί να προβεί σε διαβουλεύσεις με εκπροσώπους των αρμόδιων φορολογικών αρχών των άλλων κρατών μελών.

Η κοινοποίηση πράξεων ή αποφάσεων σε παραλήπτες που κατοικούν στην Ελλάδα, όπως προβλέπεται και στην Οδηγία 2004/56/EK, διενεργείται σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία από την αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία, στην οποία διαβιβάζονται οι πράξεις ή αποφάσεις από την Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων του Υπουργείου Οικονομικών και Οικονομίας δια της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων.

Όσον αφορά τέλος τη διενέργεια ταυτόχρονων φορολογικών ελέγχων σε περιπτώσεις όπου η φορολογική κατάσταση υπόχρεων ενδιαφέρει από κοινού την Ελληνική Δημοκρατία και άλλο ένα τουλάχιστον κράτος μέλος, προβλέπεται ότι αρμόδια αρχή για την λήψη, αποδοχή ή απόρριψη καθώς και για την υποβολή σχετικών προτάσεων για τη διενέργεια ταυτόχρονων ελέγχων από και προς άλλα κράτη μέλη είναι η Διεύθυνση Ελέγχου του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

2. Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2003/48/ΕΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

Η ενσωμάτωση της εν λόγω οδηγίας στην ελληνική έννομη τάξη έγινε σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο Κεφάλαιο Β΄ του Νόμου 3312/2005 και συγκεκριμένα με τα άρθρα 3-13 του νόμου αυτού καθώς και με τις μετέπειτα εκδοθείσες εγκυκλίους (ΠΟΛ 1012/2006, ΠΟΛ 1140/2005 ΠΟΛ 1141/2005, ΠΟΛ 1082/2006) του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, οι οποίες παρέιχαν τις απαραίτητες διευκρινήσεις και λεπτομέρειες για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας και του νόμου.

Πεδίο εφαρμογής:

Όπως ορίζεται στο άρθρο 3 του νόμου αυτού, οι διατάξεις του εφαρμόζονται για το εισόδημα από τόκους που προκύπτει στην Ελλάδα από αποταμιεύσεις που καταβάλλονται σε πραγματικό δικαιούχο με φορολογική κατοικία σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον το εισόδημα αυτό προκύπτει από φορείς πληρωμής εγκατεστημένους στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασης του οφειλέτη των τόκων.

Μπορεί βέβαια να ορίζεται ότι οι διατάξεις του νόμου αυτού αφορούν τους εγκατεστημένους στην Ελλάδα φορείς πληρωμής, οι οποίοι καταβάλλουν σε κατοίκους άλλων κρατών μελών τόκους, εξαιτίας αποταμιεύσεων που τηρούν οι τελευταίοι σε αυτούς, περιλαμβάνει, όμως, τόσο αυτός, όσο και οι εγκύκλιοι, ρυθμίσεις οι οποίες αφορούν τους Έλληνες φορολογούμενους οι οποίοι τηρούν καταθέσεις και επομένως λαμβάνουν εισοδήματα από τόκους καταθέσεων από φορείς πληρωμών εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτα κράτη ή εδάφη εξαρτημένα και συνδεδεμένα με κράτη μέλη τα Ε.Ε. που είτε έχουν προσαρμοστεί στην Οδηγία είτε έχουν υιοθετήσει μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος με αυτά της Οδηγίας. Πάντως, όπως θα δούμε, τόσο ο νόμος αυτός, όσο και οι σχετικές εγκύκλιοι που έχουν εκδοθεί, δεν περιλαμβάνουν μόνον τις υποχρεώσεις των φορέων πληρωμής οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι αρμόδιες αρχές της Ελλάδας ενημερώνονται για καταθέσεις φορολογουμένων οι οποίοι έχουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα.

Στο πεδίο εφαρμογής δεν εμπίπτει ο φορολογούμενος κάτοικος Ελλάδας ή τρίτης χώρας εκτός Ε.Ε. (εκτός από αυτές που έχουν υιοθετήσει μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος, όπως ορίζεται στο Παράρτημα Β), εφόσον έχει εισόδημα από τόκους που προκύπτουν στην Ελλάδα. Σε αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόζεται το ισχύον σύστημα της παρακράτησης του φόρου στην πηγή (άρθρο 21 Ν. 1921/1991 με το οποίο επιβλήθηκε αυτοτελής φορολόγηση των εισοδημάτων από τόκους), από τις τράπεζες που είναι εγκατεστημένες στην ημεδαπή χωρίς ανταλλαγή πληροφοριών.

Ορισμοί:

Το περιεχόμενο των όρων «πραγματικός δικαιούχος», «φορέας πληρωμής» «τόκοι» δόθηκαν στη σχετικό κεφάλαιο για την Οδηγία 2003/48/ΕΚ, ο Ν. 3312/2005 και οι εκδοθείσες εγκύκλιοι αποδίδουν το ίδιο περιεχόμενο στους ορισμούς αυτούς.

Όσον αφορά τον πραγματικό δικαιούχο, θα μπορούσαμε να επαναλάβουμε ότι, σε περίπτωση που ο φορέας πληρωμής διαθέτει στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία ο αποδέκτης των τόκων ενδέχεται να μην είναι ο πραγματικός δικαιούχος, υποχρεούται να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξακριβώσει την ταυτότητά του. Εάν παρόλα αυτά δεν μπορεί να τον προσδιορίσει, τότε θεωρείται πραγματικός δικαιούχος το πρόσωπο στο οποίο καταβάλλονται οι τόκοι ή για το οποίο εξασφαλίζεται η πληρωμή των τόκων.

Ανταλλαγή πληροφοριών:

Υποχρεώσεις των φορέων πληρωμής:

Οι φορείς πληρωμής, που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, υποχρεούνται να συλλέγουν και να τηρούν σε ηλεκτρονικό αρχείο τα στοιχεία του πραγματικού δικαιούχου που απαιτεί ο νόμος. Είναι υποχρεωμένοι επίσης να τηρούν αναλυτικά στοιχεία για τους τόκους ταξινομώντας τους σε κατηγορίες. Τα στοιχεία αυτά τηρούνται μηχανογραφικά και αποστέλλονται στη Γενική Γραμματεία Πληροφορικών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) μέχρι τις 31 Μαρτίου κάθε χρόνου. (άρθρα 1, 3 πολ1141/2005)

Αποδεικτικά στοιχεία για την πληρωμή των τόκων

Τα στοιχεία τα οποία οφείλουν οι φορείς πληρωμής να συγκεντρώνουν και να αποστέλλουν στις αρμόδιες αρχές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, όπως αναφέρει σχετικά και η Οδηγία, ανάλογα με το αν η σύμβαση μεταξύ του δικαιούχου και του φορέα πληρωμής συνήφθη πριν ή μετά την 01-01-2004. (βλ. σχετικό κεφάλαιο για την Οδηγία 2003/ΕΚ και Παράρτημα Α)

Κρίσιμο είναι να αναγνωρίζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις εάν μία σύμβαση θεωρείται συναφθείσα πριν ή μετά τις 1-1-2004. Για παράδειγμα⁹¹:

- Σε περίπτωση που συμβατική σχέση έχει συναφθεί πριν την 1-1-2004 και ανανεώνεται μετά την ημερομηνία αυτή θεωρείται ως συμβατική σχέση συναφθείσα πριν την 1-1-2004.

- Σε περίπτωση που δικαιούχος συνάπτει συμβατική σχέση με υποκατάστημα ενός φορέα πληρωμής πριν την 1-1-2004 και από την ημερομηνία αυτή και μετά συνάπτει νέα σχέση με διαφορετικό υποκατάστημα του ίδιου φορέα πληρωμής, η δεύτερη συμβατική σχέση θεωρείται συναφθείσα πριν την 1-1-2004.

- Σε περίπτωση που ο πελάτης έχει διαρκή συμβατική σχέση με φορέα πληρωμής, η οποία άρχισε πριν την 1-1-2004 και προβαίνει στην αγορά νέου προϊόντος από τον ίδιο φορέα πληρωμής από την 1-1-2004 και μετά, η συμβατική σχέση θεωρείται συναφθείσα πριν την 1-1-2004.

Όσον αφορά το στοιχεί της κατοικίας χρειάζεται να αναφερθεί η ακόλουθη διάκριση που γίνεται από το νόμο⁹²:

- εάν ο πραγματικός δικαιούχος των τόκων κατέχει διαβατήριο ή δελτίο ταυτότητας κοινοτικής χώρας, δηλώνει όμως ότι είναι κάτοικος τρίτης χώρας, απαιτείται πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας της τρίτης χώρας. Η κατοικία του στη συγκεκριμένη περίπτωση ορίζεται με βάση το πιστοποιητικό αυτό.
- Εάν, όμως, δεν μπορεί να προσκομίσει το συγκεκριμένο πιστοποιητικό θεωρείται κάτοικος της κοινοτικής χώρας που εξέδωσε το διαβατήριο ή το δελτίο ταυτότητάς του ⁹³

⁹¹ Πολ. 1082/2006

⁹² Πολ. 1082/2006

Ορίζεται επίσης (ΠΟΛ1082/2006) τι συμβαίνει σε περίπτωση αλλαγής κατοικίας, καθώς σε μία τέτοια περίπτωση πιθανόν να απαιτείται διαφορετική μεταχείριση ως προς την υποχρέωση του φορέα πληρωμής για υποβολή στοιχείων του πραγματικού δικαιούχου. Πάντως, εάν υφίσταται και μετά την αλλαγή κατοικίας υποχρέωση για ανταλλαγή πληροφοριών, ο φορέας πληρωμής είναι υποχρεωμένος να ελέγξει και να καταχωρίσει τα νέα στοιχεία του πραγματικού δικαιούχου ως προς τη διεύθυνση και τη χώρα φορολογικής κατοικίας καθώς και τον ΑΦΜ του ή τον μοναδικό αριθμό ταυτοποίησης

Αρμόδιες αρχές:

Α) Αρμόδια αρχή εκ του νόμου ορίζεται η Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΔΟΣ) του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. (άρθρο 8 παρ 1 Ν.3312/2005) Σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 249/1998 «Τροποποίηση και συμπλήρωση του Οργανισμού του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών» έχει την αρμοδιότητα ανταλλαγής πληροφοριών για την εφαρμογή των Συμβάσεων Αποφυγής Διπλής Φορολογίας του Εισοδήματος όχι μόνον μεταξύ της Ελλάδας και κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και μεταξύ της Ελλάδας και τρίτων κρατών.

Όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων περί ανταλλαγής των πληροφοριών είναι αρμόδια:

α) για την τελική συγκέντρωση των στοιχείων των δικαιούχων από τους φορείς πληρωμής που βρίσκονται στην Ελλάδα και την αποστολή των στοιχείων αυτών στις αρμόδιες αρχές των υπολοίπων κρατών καθώς και

β) για την παραλαβή από τις αρμόδιες αρχές των υπολοίπων κρατών που συμμετέχουν στο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών των στοιχείων των πραγματικών δικαιούχων που είναι κάτοικοι Ελλάδας, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Γ.Π.Σ)

Β) Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων ορίζεται ως η αρμόδια αρχή στην οποία οι φορείς πληρωμής υποβάλλουν ηλεκτρονικά τα

---

⁹³ Πολ 1082/2006 (άρθρο 5)

στοιχεία που ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 7 του Ν.3312/2005 (άρ. 1 και 4 ΠΟΛ 1141/2005).

Στο πλαίσιο αυτό η ΓΓΠΣ⁹⁴:

α) συλλέγει τα μηχανογραφικά στοιχεία (πληροφορίες προς ανταλλαγή) από τους φορείς πληρωμής και προβαίνει στην κατάλληλη επεξεργασία των κρυπτογραφημένων στοιχείων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή των πληροφοριών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Ν. 3312/2005.

β) αποστέλλει στους φορείς πληρωμής τα ερωτήματα που λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών - μελών κατοικίας των πραγματικών δικαιούχων των τόκων, προκειμένου οι φορείς πληρωμής να προβούν στις κατάλληλες διορθώσεις για τα στοιχεία αυτά.

γ) διαθέτει με ασφαλή τρόπο τις συλλεγόμενες πληροφορίες, προκειμένου αυτές να γνωστοποιηθούν στις αρμόδιες αρχές των κρατών - μελών κατοικίας των πραγματικών δικαιούχων των τόκων, σε συνεργασία με την αρμόδια αρχή (Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων Δ.Ο.Σ.) σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 8 του Ν. 3312/2005, καθώς και των σχετικών διατάξεων στις διμερείς φορολογικές συμφωνίες με τα συνδεδεμένα ή εξαρτημένα εδάφη.

δ) συντηρεί το απαιτούμενο για την υποστήριξη της ανταλλαγής δεδομένων υλικό και λογισμικό.

Είναι επίσης η αρμόδια αρχή υποδοχής των στοιχείων, τα οποία παραλαμβάνονται από τη ΔΟΣ, για τους πραγματικούς δικαιούχους των τόκων που φορολογούνται στην Ελλάδα και υπεύθυνη για την ανάκτηση, αποθήκευση, επεξεργασία και αξιοποίηση των αντίστοιχων πληροφοριών που τους αφορούν. (αρ.4 ΠΟΛ 1141/2005).

⁹⁴ Πολ. 1141/2005 (άρθρο 4 παρ. 1 στοιχεία α-δ)

Παρακράτηση φόρου στην πηγή: (μεταβατική περίοδος)

Η πρόβλεψη για τη μεταβατική περίοδο όσον αφορά την Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο που περιέχεται στην Οδηγία, περιλαμβάνεται και στον νόμο 3312/2006, στο άρθρο 9. Κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο το εισόδημα από τόκους που αποκτά δικαιούχος που κατοικεί στην Ελλάδα από καταθέσεις του σε κάποια από τις τρεις αυτές χώρες, φορολογείται στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 24 και 54 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν.2238/1994), αφού παρακρατηθεί φόρος επί των τόκων αυτών στο κράτος του φορέα πληρωμής. Συγκεκριμένα το εισόδημα αυτό φορολογείται ως εξής:

Παρακρατείται φόρος με συντελεστή φορολόγησης αρχικά 15% για τα τρία πρώτα έτη (έως 30-06-2008), έπειτα με συντελεστή 20% για τα τρία επόμενα έτη (έως 30-06-2011) και έπειτα με συντελεστή 35%⁹⁵ από το κράτος στο οποίο ο φορολογούμενος έχει τις καταθέσεις του. Από τον παρακρατούμενο αυτό φόρο ποσοστό 75% αποδίδεται στο κράτος της φορολογικής κατοικίας του δικαιούχου.

Με την εν λόγω παρακράτηση ο δικαιούχος δεν εξαντλεί τη φορολογική του υποχρέωση, αλλά είναι υποχρεωμένος να συμπεριλάβει στη δήλωσή του το ποσό των τόκων το οποίο εισέπραξε (δηλαδή το καθαρό ποσό των τόκων)

Για να μην υπάρξει, όμως διπλή φορολόγηση του ίδιου ποσού, ο φόρος ο οποίος παρακρατήθηκε εκπίπτει από το συνολικό φόρο που προκύπτει εφόσον, όπως ορίζει το άρθρο 10 του Ν.3312/2005 : α) ο πραγματικός δικαιούχος προσκομίζει πιστοποιητικό παρακράτησης φόρου στην πηγή και β) έχει πραγματοποιηθεί το αργότερο εντός έξι μηνών από το τέλος του προηγούμενου οικονομικού έτους η μεταβίβαση στην Ελλάδα του 75 % των εσόδων από τον παρακρατηθέντα φόρο στην πηγή. Εάν το ποσό του φόρου αυτού υπερβαίνει το ποσό του φόρου που αναλογεί για το

⁹⁵ Ο αυξανόμενος φορολογικός συντελεστής θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αποσκοπεί στο να λειτουργήσει α) αποθαρρυντικά για τη διατήρηση καταθέσεων σε αυτά τα κράτη μέλη, από κατοίκους άλλων κρατών μελών, εάν οι αντίστοιχοι φορολογικοί συντελεστές είναι σαφώς μικρότεροι στα υπόλοιπα κράτη μέλη, β) αρνητικά για τα ίδια τα κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν στο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, τα οποία εξαιτίας των υψηλών φορολογικών συντελεστών και του ελάχιστου ποσοστού το οποίο στην ουσία παραμένει στο έδαφός τους (το 25% των παρακρατούμενων) παύουν να αποτελούν φορολογικούς παράδεισους για καταθέσεις.

εισόδημα αυτό στην Ελλάδα, το επιπλέον ποσό επιστρέφεται στον πραγματικό δικαιούχο. (άρθρο 10 παρ. 2 Ν. 3312/2005).

Σε περίπτωση που διενεργείται οποιαδήποτε άλλη παρακράτηση του φόρου στην πηγή, χορηγείται η πίστωση φόρου κατ' εφαρμογή των συμβάσεων περί αποφυγής διπλής φορολογίας πριν από την εφαρμογή της διαδικασίας έκπτωσης του παρακρατηθέντος φόρου επί των τόκων .

Όλα τα παραπάνω ισχύουν και όσον αφορά τα τρίτα κράτη που έχουν υπογράψει συμφωνίες με την Ε.Ε. περί εφαρμογής μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος και τα εξαρτημένα και συνδεδεμένα εδάφη των κρατών μελών της Ε.Ε. που εφαρμόζουν το σύστημα παρακράτησης του φόρου στην πηγή.

Προβλέπεται επίσης μεταβατική περίοδος και για τους διαπραγματεύσιμους χρεωστικούς τίτλους κατά τα οριζόμενα στην Οδηγία. (τμήμα δεύτερο, κεφ.3, Β, i)

Εξαίρεση από τη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών:

Τα κράτη τα οποία παρακρατούν το φόρο στην πηγή προβλέπουν διαδικασία εξαίρεσης του δικαιούχου από την παρακράτηση αυτή. Η εξαίρεση μπορεί να παρασχεθεί με μία από τις παρακάτω διαδικασίες ανάλογα με το τι προβλέπει το κράτος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο φορέας πληρωμής. Το κράτος μέλος δεν δεσμεύεται στην επιλογή μίας εκ των διαδικασιών αλλά μπορεί να προβλέπει και τις δύο διαδικασίες:

A) διαδικασία που παρέχει τη δυνατότητα στον πραγματικό δικαιούχο να εξουσιοδοτήσει ρητά το φορέα πληρωμής να κοινοποιεί πληροφορίες. Η εξουσιοδότηση αυτή καλύπτει το σύνολο των τόκων που καταβάλλονται στον πραγματικό δικαιούχο από τον φορέα πληρωμής και στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις για την ανταλλαγή των πληροφοριών.

B) διαδικασία που διασφαλίζει ότι δεν διενεργείται παρακράτηση του φόρου στην πηγή, όταν ο πραγματικός δικαιούχος υποβάλλει στον φορέα πληρωμής πιστοποιητικό που του χορηγεί η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους.

(βλ. συγκεντρωτικά Παράρτημα Β)

Έκδοση πιστοποιητικών :

Στο άρθρο 4 Ν.3312/2005 προβλέπεται η έκδοση πιστοποιητικού από την αρμόδια αρχή, το οποίο προσκομίζει ο δικαιούχος των τόκων στις αρμόδιες αρχές των κρατών. Διακρίνονται δύο περιπτώσεις πιστοποιητικών (πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας και πιστοποιητικό εξαίρεσης από τη διαδικασία παρακράτηση φόρου στην πηγή) που ορίζονται με την υπ' αρ. 1107688/2134/005/ΔΟΣ Α.Υ.Ο (ΠΟΛ 1140).

Πριν περιγραφούν τα δύο αυτά πιστοποιητικά, σημειώνεται ότι, σε περίπτωση που ο πραγματικός δικαιούχος εισπράττει εισόδημα από την αλλοδαπή για πρώτη φορά και αιτείται την έκδοση των κατωτέρω πιστοποιητικών, υποχρεούται να υποβάλλει στην αρμόδια Δ.Ο.Υ, πέρα από τη σχετική αίτηση για την έκδοση του πιστοποιητικού, και υπεύθυνη δήλωση του ν.1599/1986, στην οποία να δηλώνει ότι τα εν λόγω εισοδήματα θα τα συμπεριλάβει στην επόμενη φορολογική του δήλωση. Μνεία αυτής τα δήλωσης πρέπει να γίνεται ρητά στη βεβαίωση που εκδίδει η Δ.Ο.Υ. και κατατίθεται στη ΔΟΣ για την έκδοση του κατά περίπτωση πιστοποιητικού.

A) έκδοση πιστοποιητικού φορολογικής κατοικίας

Το πιστοποιητικό αυτό, που, όπως ορίζεται και στο αρ.1 της ΠΟΛ 1140/2005, εκδίδεται για τους σκοπούς των παρ. 2 και 3 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ, απαιτείται για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων στοιχείων, προκειμένου να προσδιοριστεί η ταυτότητα του δικαιούχου από τους φορείς πληρωμής, όπως είδαμε και στο σχετικό κεφάλαιο. Είναι επομένως στοιχείο το οποίο υποβάλλεται ανεξαρτήτως του αν επιλέγεται το σύστημα παρακράτησης στην πηγή ή ανταλλαγής πληροφοριών.

Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στην ΠΟΛ 1140/2005, το πιστοποιητικό αυτό εκδίδεται προκειμένου να υποβληθεί :

- α) σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με εξαίρεση το Βέλγιο, την Αυστρία και το Λουξεμβούργο, για τα οποία ισχύει μεταβατική περίοδος σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Ν. 3312/2005 (ΦΕΚ 35 Α).
- β) στην Ελβετική Συνομοσπονδία, το Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, το Πριγκιπάτο του Μονακό, το Πριγκιπάτο της Ανδόρας και τη Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου, κατά τα οριζόμενα στις συμφωνίες που υπέγραψε η

Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την πρόβλεψη μέτρων ισοδύναμων με τα θεσπιζόμενα στην Οδηγία 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου, οι οποίες κυρώθηκαν με νόμο από την Ελλάδα. (βλ. σχετικά Παράρτημα Β)

γ) στα συνδεδεμένα και εξαρτημένα εδάφη των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου, με τα οποία η Ελλάδα υπέγραψε διμερείς συμφωνίες (βλ. Παράρτημα Β) για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις, οι οποίες κυρώθηκαν με νόμο. Ήτοι στις Ολλανδικές Αντίλλες και την Αρούμπα, στις Νήσους Γκέρνζυ, Μαν και Τζέρσεϋ, στην Ανγκούλα, στις Νήσους Καϋμάν, στο Μονσεράτ, στις Βρετανικές Παρθένους Νήσους και στις Νήσους Τουρκ και Κάικος.

Για την έκδοση του εν λόγω πιστοποιητικού ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

i) Υποβολή αίτησης από τον δικαιούχο στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. για τη χορήγηση βεβαίωσης με βάση την οποία εκδίδεται το σχετικό πιστοποιητικό

ii) Η αίτηση περιλαμβάνει:

α) την επωνυμία και τη διεύθυνση του φορέα πληρωμής και

β) τον αριθμό λογαριασμού του πραγματικού δικαιούχου και σε περίπτωση που αυτός δεν υφίσταται, τα στοιχεία του τίτλου στον οποίο ενσωματώνεται η απαίτηση.

iii) έκδοση της σχετικής βεβαίωσης από την ως άνω Δ.Ο.Υ στην οποία περιλαμβάνονται το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας (οδός και αριθμός, ταχυδρομικός κώδικας, πόλη), καθώς και ο αριθμός φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.) του πραγματικού δικαιούχου των τόκων. Η Δ.Ο.Υ. βεβαιώνει ρητά ότι ο ως άνω πραγματικός δικαιούχος των τόκων είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, δηλαδή φορολογείται στην Ελλάδα για το παγκόσμιο εισόδημά του.

iv) Στη συνέχεια, ο πραγματικός δικαιούχος των τόκων υποβάλλει αίτηση προς τη Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων συνυποβάλλοντας την ανωτέρω βεβαίωση που του χορήγησε η αρμόδια Δ.Ο.Υ.

ν) Η Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών από την υποβολή της αίτησης εκδίδει το πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας. Το πιστοποιητικό αυτό περιλαμβάνει το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση κατοικίας (οδός και αριθμός, Τ.Κ., πόλη) και τον αριθμό φορολογικού μητρώου

β) Έκδοση του πιστοποιητικού για την εξαίρεση από τη διαδικασία παρακράτησης φόρου στην πηγή

Το πιστοποιητικό αυτό ζητείται προκειμένου να υποβληθεί στα κράτη εκείνα που προβλέπουν ως μέσον για την εξαίρεση από την παρακράτηση του φόρου στην πηγή την προσκόμιση σχετικού πιστοποιητικού από τα κράτη των οποίων είναι κάτοικοι και όχι τη ρητή εξουσιοδότηση (ή όχι μόνον αυτή). Συγκεκριμένα υποβάλλεται :

α) στην Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο

β) στο Πριγκιπάτο της Ανδόρας

γ) στις Νήσους Γκέρνζυ, Μαν και Τζέρσεϋ, στις Ολλανδικές Αντίλλες, στις Βρετανικές Παρθένους Νήσους και στις Νήσους Τουρκ και Κάικος,

Για την έκδοση του εν λόγω πιστοποιητικού ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

i) Υποβολή αίτησης από τον δικαιούχο στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. για τη χορήγηση βεβαίωσης με βάση την οποία εκδίδεται το σχετικό πιστοποιητικό

ii) Η αίτηση περιλαμβάνει υποχρεωτικά:

α) την επωνυμία και τη διεύθυνση του φορέα πληρωμής,

β) τον αριθμό λογαριασμού του πραγματικού δικαιούχου και, εάν δεν υπάρχει αυτός, τα στοιχεία του τίτλου στον οποίο ενσωματώνεται η απαίτηση.

iii). έκδοση της σχετικής βεβαίωσης από την ως άνω Δ.Ο.Υ στην οποία αναφέρονται:

α) το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας (οδός και αριθμός, ταχυδρομικός κώδικας, πόλη) και ο αριθμός φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.) του πραγματικού δικαιούχου των τόκων

β) η επωνυμία και η διεύθυνση του φορέα πληρωμής (παράγραφος 2 του άρθρου 4 του Ν. 3312/2005)

γ) ο αριθμός λογαριασμού του πραγματικού δικαιούχου και, εάν δεν υπάρχει αυτός, τα στοιχεία του τίτλου στον οποίο ενσωματώνεται η απαίτηση.

Επίσης, η Δ.Ο.Υ. βεβαιώνει ρητά ότι ο ως άνω πραγματικός δικαιούχος των τόκων έχει υπαχθεί στη φορολογία ως κάτοικος Ελλάδας δηλαδή φορολογείται στην Ελλάδα για το παγκόσμιο εισόδημά του.

iv) Ο πραγματικός δικαιούχος των τόκων υποβάλλει στη συνέχεια αίτηση προς τη Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, συνυποβάλλοντας την ανωτέρω βεβαίωση που του χορήγησε η αρμόδια Δ.Ο.Υ.

v) Η Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, εντός προθεσμίας 2 (δύο) μηνών από την υποβολή της αίτησης, εκδίδει το πιστοποιητικό για την εξαίρεση από τη διαδικασία παρακράτησης φόρου στην πηγή. Το πιστοποιητικό αυτό περιλαμβάνει:

α) το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση κατοικίας (οδό και αριθμό, ταχυδρομικό κώδικα, πόλη) και τον αριθμό φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.) του πραγματικού δικαιούχου

β) την επωνυμία και τη διεύθυνση του φορέα πληρωμής

γ) τον αριθμό λογαριασμού του πραγματικού δικαιούχου και, εάν δεν υπάρχει αυτός, τα στοιχεία του τίτλου στον οποίο ενσωματώνεται η απαίτηση.

Και τα δύο προαναφερθέντα πιστοποιητικά έχουν ισχύ ενός (1) έτους από την κοινοποίησή στον πραγματικό δικαιούχο των τόκων.

Σχετικά με την εφαρμογή ή μη άλλων γενικών ή ειδικών διατάξεων:

Με τις τελευταίες διατάξεις του Ν.3312/2005 ορίζεται ότι οι διατάξεις του Ν. 2238/1994, των οικείων διμερών συμβάσεων περί αποφυγής διπλής φορολογίας εισοδήματος ή άλλων νόμων δεν εφαρμόζονται για τα εισοδήματα

που εμπίπτουν στις διατάξεις των άρθρων 4 έως και 13 του Ν.3312/2005 κατά το μέρος που αντίκεινται σε αυτές.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΑΠΟΦΥΓΗ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Οδηγία 2003/48/ΕΚ και οι εθνικοί κανόνες δικαίου οι οποίοι εκδόθηκαν προκειμένου να ενσωματωθεί η συγκεκριμένη Οδηγία στην εθνική έννομη τάξη αφορούν όπως είδαμε τη φορολόγηση των εισοδημάτων από τους τόκους, σε περίπτωση που ο δικαιούχος είναι κάτοικος ενός κράτους μέλους και ο φορέας πληρωμής βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος ή σε χώρα η οποία έχει υιοθετήσει μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος με αυτά της Οδηγίας. Τα εμπόδια στην ορθή εφαρμογή και λειτουργία των θεμελιωδών αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανακύπτουν, όμως, λόγω των φαινομένων της διπλής φορολογίας γενικότερα, και όχι μόνον ή όχι τόσο εξαπτίας των προβλημάτων στη φορολόγηση των εισοδημάτων αποκλειστικά από τόκους. Για το λόγο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο φορολογούνται στην Ελλάδα και οι υπόλοιπες κατηγορίες εισοδημάτων, πέραν των τόκων, που αποκτώνται εκτός των ορίων της ελληνικής επικράτειας.

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Το φαινόμενο της διπλής φορολογίας εμφανίζεται με δύο μορφές : το φαινόμενο της *διεθνούς νομικής διπλής φορολογίας* και το φαινόμενο της *διεθνούς οικονομικής διπλής φορολογίας*.

Η πρώτη υφίσταται, όταν δύο ή περισσότερα κράτη φορολογούν τον ίδιο φορολογούμενο για το ίδιο εισόδημα την ίδια χρονική περίοδο. Έτσι επί παραδείγματι, παρατηρείται το φαινόμενο της διεθνούς διπλής νομικής φορολογίας, όταν ο ίδιος φορολογούμενος για το εισόδημα που αποκτά στην αλλοδαπή, φορολογείται τόσο στην αλλοδαπή όσο και στο κράτος της φορολογικής του κατοικίας.

Το φαινόμενο από την άλλη της *διεθνούς διπλής οικονομικής φορολογίας* παρατηρείται, όταν δύο ή περισσότερα κράτη φορολογούν την ίδια φορολογητέα ύλη της ίδιας χρονικής περιόδου στα χέρια διαφορετικών φορολογουμένων.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το φαινόμενο της διπλής φορολογίας αποτελεί ένα ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα το οποίο δρούσε και δρα αποθαρρυντικά και ανασταλτικά για τη διενέργεια επενδύσεων, αποταμιεύσεων και τη λήψη άλλων οικονομικών αποφάσεων. Ειδικά τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία η ανάπτυξη διεθνών οικονομικών σχέσεων και η διενέργεια διεθνών οικονομικών συναλλαγών ήταν διαρκώς εντεινόμενη, ο τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών απασχόλησε τα κράτη όχι μόνον μονομερώς αλλά και συλλογικά στα πλαίσια τόσο του ΟΗΕ και της ΕΕ όσο και στα πλαίσια του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης).⁹⁶

Εντός αυτών των συνθηκών τα κράτη επεδίωξαν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της διεθνούς διπλής φορολογίας τόσο με μονομερείς ρυθμίσεις όσο και με διεθνείς συμβάσεις⁹⁷.

Οι μονομερείς ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στις εθνικές φορολογικές νομοθεσίες των κρατών. Για την αποφυγή του φαινομένου της διπλής φορολογίας οι εθνικές νομοθεσίες προβλέπουν είτε τη μέθοδο της πίστωσης του φόρου (credit method) είτε τη μέθοδο της εξαίρεσης (exemption method) χωρίς προοδευτικότητα ή με προοδευτικότητα (exemption with progression).

Το κράτος που εφαρμόζει την πίστωση του φόρου παρέχει ως πίστωση του φόρου εισοδήματος ή κεφαλαίου που οφείλεται σε αυτό από κάποιον κάτοικό του, ολόκληρο (full credit) ή μέρος του φόρου (ordinary credit)⁹⁸ που πληρώθηκε για εισόδημα που αποκτήθηκε στο εξωτερικό ή για κεφάλαιο που βρίσκεται εκεί. Στην περίπτωση πίστωσης του φόρου, εάν ο φόρος που επιβλήθηκε στο άλλο κράτος είναι μεγαλύτερος από τον φόρο που αναλογεί σύμφωνα με τις διατάξεις για τη φορολόγηση του συγκεκριμένου εισοδήματος ή κεφαλαίου στο κράτος που εφαρμόζει την πίστωση, δεν εξαλείφεται πλήρως η διπλή φορολογία, αφού ένα τμήμα του εισοδήματος ή του κεφαλαίου θα φορολογηθεί τόσο στο κράτος της πηγής του εισοδήματος ή τόποθεσίας του κεφαλαίου όσο και στο κράτος κατοικίας του δικαιούχου. Αντιθέτως, η διπλή φορολογία εξαλείφεται πλήρως, όταν ο φόρος

⁹⁶ Ν.Α. Μηλιώνης: «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, σελ. 39

⁹⁷ Ν. Μπάρμπας: «Άμεσοι Φόροι και Κοινωνικό Δίκαιο», ο.π. σελ. 19

⁹⁸ Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, η πίστωση που γίνεται είναι μέχρι του ποσού το οποίο θα οφειλόταν ως φόρος στο κράτος κατοικίας σύμφωνα με τις δικές του διατάξεις περί φορολογίας του συγκεκριμένου εισοδήματος ή κεφαλαίου.

που καταβλήθηκε στο κράτος της πηγής είναι μικρότερος από τον φόρο που αναλογεί σύμφωνα με τα παραπάνω στο κράτος κατοικίας του δικαιούχου.⁹⁹

Σύμφωνα με τη μέθοδο της εξαίρεσης, το κράτος κατοικίας δεν φορολογεί το εισόδημα που προκύπτει στο εξωτερικό καθώς και το κεφάλαιό του που βρίσκεται εκεί. Κατ' αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται πλήρως η διπλή φορολογία, αφού το κράτος της κατοικίας παραιτείται από το φορολογικό του δικαίωμα (μέθοδος πλήρους εξαίρεσης ή full exemption). Διατηρεί, όμως το δικαίωμα να λάβει υπόψη το εισόδημα και το κεφάλαιο που δεν φορολογήθηκαν, προκειμένου να προσδιορίσει το υπόλοιπο φορολογητέο εισόδημα και κεφάλαιο (μέθοδος επί τη βάση της προοδευτικότητας ή exemption with progression).^{100 101}

Η ελληνική φορολογική νομοθεσία έχει υιοθετήσει τη μέθοδο της πίστωσης του φόρου ο οποίος έχει αποδεδειγμένα καταβληθεί στην αλλοδαπή από το ποσό του φόρου το οποίο σύμφωνα με τους κανόνες της ελληνικής νομοθεσίας αναλογεί στο συγκεκριμένο εισόδημα ή κεφάλαιο.¹⁰²

Οι διεθνείς συμβάσεις (διμερείς ή πολυμερείς) αποτελούν το αποτελεσματικότερο μέσο για την αποφυγή της διπλής φορολογίας. Με τις συμβάσεις αυτές κατανέμεται το φορολογικό βάρος μεταξύ των μερών, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι δεν θεσπίζουν φορολογική αξίωση, εάν δεν επιβάλλεται τέτοια από τη φορολογική νομοθεσία των κρατών. Η φορολογική αρμοδιότητα που απονέμεται στα συμβαλλόμενα κράτη μπορεί να είναι αποκλειστική υπέρ του κράτους της πηγής ή του τόπου εγκατάστασης, ή συντρέχουσα. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο τρόπος άσκησης της φορολογικής αρμοδιότητας καθορίζεται από τις ειδικές διατάξεις.¹⁰³

⁹⁹ Ν.Α. Μηλιώνης: «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2004, σελ. 44

¹⁰⁰ Ο.π., σελ. 44

¹⁰¹ Οι ίδιες μέθοδοι αποφυγής της διπλής φορολογίας ακολουθούνται και στις συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας.

¹⁰² Αρ 9 παρ 8β ν.2238/1994 Για φυσικά πρόσωπα, /// αρ. 109, παρ 4γ ν 2238/1994 όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 6 του αρ.6 ν.3296/2004 για νομικά πρόσωπα/// αρ 103 παρ.1 ν 2238/1994 σύμφωνα με την οποία υπό τον όρο της αμοιβαιότητας απαλλάσσονται από το φόρο τα κέρδη από την εκμετάλλευση πλοίων με ξένη σημαία και αεροσκαφών που πραγματοποιούν στην Ελλάδα οι αλλοδαπές επιχειρήσεις.

¹⁰³ Ν. Μπαρμπάρας: «Άμεσοι Φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 20 επ, και Ν.Α. Μηλιώνης: «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2004, 39 επ.

2. ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Ιστορική εξέλιξη:

Στις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας στις οποίες έχει προχωρήσει η Ελλάδα (συνολικά 42 μέχρι σήμερα¹⁰⁴, εκ των οποίων οι 24 με κράτη μέλη της Ε.Ε) τόσο με μέλη όσο και με μη μέλη του ΟΟΣΑ ακολουθείται το Αναθεωρημένο Πρότυπο Σύμβασης του ΟΟΣΑ. Το 1963 παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά από τη Φορολογική Επιτροπή του ΟΟΣΑ, ένα Σχέδιο Σύμβασης μαζί με ερμηνευτικά σχόλια μετά από κοινές διαπραγματεύσεις και συμφωνίες επί κοινών μεθόδων, ορισμών και αρχών. Η Φορολογική Επιτροπή είχε προβλέψει την αναθεώρηση του σχεδίου αυτού, αναθεώρηση η οποία θα κρινόταν απαραίτητη λόγω εμφάνισης νέων δεδομένων και πρακτικών στον οικονομικό χώρο καθώς και λόγω της εμπειρίας που θα αποκτούσαν από τα συμβαλλόμενα κράτη κατά την εφαρμογή των συμβάσεων.

Έτσι το 1977, η Επιτροπή Φορολογικών Υποθέσεων η οποία διαδέχθηκε τη φορολογική Επιτροπή δημοσίευσε, μετά από διαδικασία αναθεώρησης του σχεδίου Σύμβασης και των σχετικών Σχολίων, Πρότυπο Σύμβασης Διπλής Φορολογίας Εισοδήματος και Κεφαλαίου και τα σχετικά Σχόλια. Το Πρότυπο αυτό αναθεωρήθηκε το 1992, ενώ η Επιτροπή Φορολογικών Υποθέσεων είχε λάβει την απόφαση το Πρότυπο αυτό να βρίσκεται υπό διαρκή διαδικασία αναθεώρησης, που θα κατέληγε κάθε φορά σε επικαιροποιημένη έκδοσή του. Η τελευταία επικαιροποιημένη έκδοση του αναθεωρημένου το 1992 Προτύπου Σύμβασης δημοσιεύτηκε το 2005.¹⁰⁵

Σύναψη και ισχύς διμερών συμβάσεων

Την ευθύνη για την κατάρτιση των διμερών συμβάσεων φορολογικών διατάξεων έχει στην Ελλάδα τυπικά ο Υπουργός των Εξωτερικών, στην ουσία, όμως οι διαπραγματεύσεις διενεργούνται από το υπουργείο των Οικονομικών.

¹⁰⁴ Βλ. Παράρτημα Γ

¹⁰⁵ «Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου», Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Υποθέσεων, σελ 18

Προκειμένου να αποτελέσουν οι συμβάσεις αυτές τμήμα της εσωτερικής έννομης τάξης, απαιτείται να κυρωθούν με νόμο. Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο Σύνταγμα (αρ. 28 παρ. 1 εδ α΄) «οι διεθνείς συμβάσεις από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους της καθεμίας, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.»

Ο κυρωτικός νόμος είναι το τυπικό περίβλημα για την εφαρμογή της συνθήκης και όχι για την εισαγωγή της στην εθνική έννομη τάξη.¹⁰⁶ Για αυτό και ο εθνικός δικαστής δεν εφαρμόζει τον κυρωτικό νόμο αλλά τη συνθήκη. Κατά κανόνα οι συμβάσεις αυτές τίθενται σε ισχύ από την ημερομηνία ανταλλαγής των κυρωτικών εγγράφων ή από την ημερομηνία της τελευταίας γνωστοποίησης μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών περί του ότι πληρώθηκαν οι συνταγματικές προϋποθέσεις για να τεθούν σε ισχύ.¹⁰⁷

Ερμηνευτικά σχόλια και ερμηνεία των συνθηκών:

Με τα ερμηνευτικά σχόλια αποδίδεται σε κάθε άρθρο του Προτύπου Σύμβασης του ΟΟΣΑ συγκεκριμένη ερμηνεία. Τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, όμως, είχαν τη δυνατότητα, σε περίπτωση που δεν επιθυμούσαν να ακολουθήσουν σε κάποια συγκεκριμένη διάταξη την επίσημη ερμηνεία, να ζητήσουν να καταχωρηθεί επιφύλαξη στο κείμενο της ερμηνείας. Η επιφύλαξη αυτή έχει την έννοια ότι το κράτος που τη διατυπώνει έχει το δικαίωμα κατά τις διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση των συμβάσεων, να προτείνει στο αντισυμβαλλόμενο κράτος τελείως διαφορετική διατύπωση κάποιας διάταξης ή επίσης και να μην περιληφθεί καθόλου μία συγκεκριμένη διάταξη.¹⁰⁸

Πέρα, όμως από τα ερμηνευτικά σχόλια, οι συμβάσεις στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης ερμηνεύονται ως κομμάτι του διεθνούς δικαίου, τόσο βάσει των ερμηνευτικών κανόνων του εθνικού δικαίου όσο και σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Εκείνο που χρήζει προσοχής κατά την

¹⁰⁶ . ΣτΕ 4039,4053/1988

¹⁰⁷ . Ν.Α. Μηλιώνης: «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου, Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή», 2004, σελ 50

¹⁰⁸ Η Ελλάδα είχε διατηρήσει επιφύλαξεις για τα εξής θέματα: μόνιμη εγκατάσταση (άρ5), επιχειρηματικά κέρδη (αρ7), τα μερίσματα (αρ 10) τους τόκους (αρ 11) τα δικαιώματα (αρ.12) τις μισθωτές υπηρεσίες των ναυτικών (αρ. 15) τη φορολογία των καλλιτεχνών και των αθλητών (αρ. 17) τη φορολογία του κεφαλαίου (αρ 22), τη μη διακριτική μεταχείριση (αρ.24) και τη διαδικασία αμοιβαίου διακανονισμού (αρ.25)

ερμηνεία τους είναι το γεγονός, ότι οι συνθήκες, ως κανόνες του διεθνούς δικαίου, πρέπει να ερμηνεύονται ομοιόμορφα, και, για το σκοπό αυτό, να ακολουθούνται συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας καθιερωμένα στο διεθνές δίκαιο.¹⁰⁹ Ιδιαίτερα, η ερμηνεία των συμβάσεων διέπεται από τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 31-33 της Σύμβασης της Βιέννης η οποία κυρώθηκε με το Ν.Δ. 402/1974. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 της Σύμβασης αυτής, η συνθήκη πρέπει να ερμηνεύεται με καλή πίστη, σύμφωνα με τη συνήθη έννοια που δίνεται στους όρους και με γνώμονα το σκοπό και το αντικείμενό της.¹¹⁰

Βάσει της δομής που έχει η τελευταία επικαιροποιημένη έκδοση του Προτύπου Σύμβασης του 2005 θα ακολουθήσει και η αναφορά περί των διατάξεων των συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συνάψει η Ελλάδα με άλλες χώρες.

3. ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΜΕΡΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Κεφάλαιο Ι: Πεδίο εφαρμογής

Σε κάθε σύμβαση ορίζεται στο 1^ο άρθρο της ότι αυτή εφαρμόζεται επί προσώπων που είναι κάτοικοι του ενός ή και των δύο συμβαλλομένων κρατών. Ορίζεται επίσης ότι η εφαρμογή της καλύπτει τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου που επιβάλλονται για λογαριασμό του συμβαλλόμενου κράτους ή των τοπικών αρχών αυτού. Προσδιορίζεται η έννοια των φόρων εισοδήματος ή των φόρων κεφαλαίου ως των φόρων εκείνων που επιβάλλονται στο συνολικό εισόδημα, στο συνολικό κεφάλαιο ή σε στοιχεία του κεφαλαίου ή του εισοδήματος, και προς αποφυγή κάθε

¹⁰⁹ Ν.Α. Μηλιώνης: «Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2004, σελ. 54

¹¹⁰ Υπουργείο Οικονομία και Οικονομικών, Δ/νση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Ο. Σ.): «Αποφυγή της διπλής φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου, Συμβάσεις», Φορολογική Επιθεώρηση, Σεπτέμβριος 2006, σελ. 19 επ.

παρερμηνείας, κατονομάζονται για κάθε συμβαλλόμενο κράτος οι φόροι οι οποίοι εντάσσονται στις συγκεκριμένες κατηγορίες. Όσον αφορά την Ελληνική Δημοκρατία στην εφαρμογή των επιμέρους συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας εντάσσονται οι φόροι εισοδήματος και κεφαλαίου τόσο των φυσικών όσο και των νομικών προσώπων εν γένει.

Κεφάλαιο II: Ορισμοί

Μετά τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής της Σύμβασης περιλαμβάνεται περιγραφή των κρίσιμων για την ερμηνεία και την εφαρμογή της σύμβασης όρων: (τι περιλαμβάνεται στην έννοια κάθε κράτους, οι όροι «πρόσωπο», «εταιρία» κλπ). Ο προσδιορισμός των εννοιών αυτών είναι απαραίτητος, καθώς υφίσταται ο κίνδυνος εμφάνισης του φαινομένου διπλής φορολογίας λόγω της απόδοσης διαφορετικού περιεχομένου στις έννοιες αυτές από τα συμβαλλόμενα κράτη. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός των όρων των συμβάσεων γίνεται επί τη βάση των διατάξεων των ίδιων των συμβάσεων, ανεξάρτητα από την έννοια που έχουν οι όροι αυτοί στις εσωτερικές νομοθεσίες των συμβαλλομένων κρατών. Όσον αφορά τους όρους οι οποίοι δεν έχουν καθορισθεί σε αυτές και από τα συμφραζόμενα της διάταξης δεν απαιτείται συγκεκριμένη ερμηνεία, ειδική διάταξη των συμβάσεων αυτών παραπέμπει στην ερμηνεία που αποδίδει σε αυτούς η εσωτερική νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους που εφαρμόζει τη συνθήκη.¹¹¹

Κρίσιμος είναι ο καθορισμός της έννοιας του «κατοίκου». Σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σύμβαση, «κάτοικος του ενός Συμβαλλόμενου Κράτους» είναι οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο, συμφωνά με τους νόμους του Κράτους αυτού, υπόκειται σε φόρο λόγω της κατοικίας του, του τόπου διαμονής του, της έδρας άσκησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του, του τόπου σύστασης της εταιρίας ή οποιουδήποτε άλλου κριτηρίου παρόμοιας φύσης. Αυτός ο όρος όμως, δεν περιλαμβάνει οποιοδήποτε πρόσωπο φορολογείται σε αυτό το Κράτος αναφορικά με το εισόδημα που

¹¹¹ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Δ/ση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Ο.Σ.): «Αποφυγή της διπλής φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου, Συμβάσεις», Φορολογική Επιθεώρηση, Σεπτέμβριος 2006, σελ 19 επ

προέρχεται από πηγές του Κράτους αυτού ή από περιουσία που βρίσκεται σε αυτό το Κράτος.

Αν ένα φυσικό πρόσωπο είναι κάτοικος σύμφωνα με τα παραπάνω και των δύο Συμβαλλομένων Κρατών, τότε η ιδιότητα του θα προσδιοριστεί ως εξής: α) θα θεωρηθεί ότι είναι κάτοικος του Κράτους στο οποίο έχει μόνιμη οικογενειακή εστία. Αν έχει μόνιμη οικογενειακή εστία και στα δύο Κράτη, θα θεωρηθεί ότι είναι κάτοικος μόνο του Κράτους με το οποίο διατηρεί στενότερους προσωπικούς και οικονομικούς δεσμούς (κέντρο ζωτικών συμφερόντων), β) αν το Κράτος στο οποίο έχει το κέντρο των ζωτικών συμφερόντων δεν μπορεί να προσδιορισθεί, ή αν δεν έχει μόνιμη οικογενειακή εστία σε κανένα από τα δύο Κράτη, θεωρείται κάτοικος μόνο του Κράτους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του, γ) αν έχει συνήθη διαμονή και στα δύο Κράτη ή σε κανένα από αυτά, θεωρείται κάτοικος μόνο του Κράτους του οποίου είναι υπήκοος, δ) αν είναι υπήκοος και των δύο Κρατών ή κανενός από τα δύο οι αρμόδιες αρχές των Συμβαλλομένων Κρατών θα διευθετούν το ζήτημα με αμοιβαία συμφωνία.

Πέρα από την κρίσιμη έννοια του «κατοίκου» περιγράφεται και η έννοια της «μόνιμης εγκατάστασης» ως ο καθορισμένος τόπος επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μέσω του οποίου οι εργασίες μιας επιχείρησης διεξάγονται εν όλω ή εν μέρει.

Κεφάλαιο III: Φορολογική μεταχείριση εισοδήματος

Ίσως το πιο σημαντικό από όλα τα κεφάλαια των συμβάσεων είναι το αναφερόμενο στον τρόπο φορολογίας των εισοδημάτων τόσο των φυσικών όσο και των νομικών προσώπων. Περιλαμβάνει κατηγορίες εισοδημάτων από διάφορες πηγές (μισθούς από παροχή εξαρτημένων ή ανεξάρτητων υπηρεσιών, εισοδήματα από ακίνητη περιουσία, από μερίσματα, τόκους, δικαιώματα, κλπ)

Ο τρόπος φορολόγησης των εν λόγω εισοδημάτων και του κεφαλαίου δεν είναι ο ίδιος σε όλες τις συμβάσεις τις οποίες έχει συνάψει η Ελλάδα. Δεν ήταν επομένως δυνατή η περιγραφή όλων των επιμέρους περιπτώσεων. Για το λόγο αυτό παρακάτω ακολουθεί η περιγραφή σε γενικές γραμμές του τρόπου φορολόγησης των εισοδημάτων και του κεφαλαίου που υιοθετείται στις περισσότερες των συμβάσεων αυτών. Για τον ορθότερο βέβαια

προσδιορισμό του τρόπου φορολόγησης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, απαραίτητη είναι η αναδρομή στην εκάστοτε εφαρμοστέα σύμβαση.

-εισοδήματα από ακίνητη περιουσία: Ο όρος «ακίνητη περιουσία» καθορίζεται από την έννοια που έχει κατά τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο βρίσκεται η περιουσία. Στοιχεία τα οποία αποτελούν (π.χ. επικαρπία ακίνητης περιουσίας) ή δεν αποτελούν (π.χ. πλοία, αεροσκάφη) ακίνητη περιουσία προσδιορίζονται συγκεκριμένα στη διάταξη αυτή. Ως εισοδήματα από αυτή την πηγή θεωρούνται τα εισοδήματα από την εκμίσθωση, υπεκμίσθωση και γενικά εκμετάλλευση της ακίνητης περιουσίας. Αυτά τα εισοδήματα μπορούν να φορολογηθούν και στο συμβαλλόμενο κράτος στο οποίο βρίσκεται η ακίνητη περιουσία.

- εισόδημα από κέρδη επιχειρήσεων: κριτήριο για τη φορολόγηση των εισοδημάτων αυτών αποτελεί καταρχήν το μέρος εγκατάστασης της επιχείρησης. Φορολογούνται στο αντισυμβαλλόμενο κράτος, στην περίπτωση που αποκτώνται εκεί λόγω διεξαγωγής των εργασιών μέσω μόνιμης εγκατάστασης. (στην τελευταία περίπτωση τα κέρδη φορολογούνται στο τελευταίο αυτό κράτος μέχρι το βαθμό εκείνο που αποκτήθηκαν εκεί)
- εισόδημα από ναυτιλιακές και αεροπορικές μεταφορές: α) τα κέρδη που αποκτώνται από την εκμετάλλευση πλοίου φορολογούνται στο συμβαλλόμενο κράτος στο οποίο είναι νηολογημένο το πλοίο. β) τα κέρδη επιχείρησης από την εκμετάλλευση αεροσκάφους φορολογούνται στο συμβαλλόμενο κράτος στο οποίο βρίσκεται η έδρα της πραγματικής διοίκησης της επιχείρησης.
- εισόδημα από συνδεόμενες επιχειρήσεις: Αν: α) επιχείρηση ενός Συμβαλλόμενου Κράτους συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στη διοίκηση, τον έλεγχο ή το κεφάλαιο μιας επιχείρησης του άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους, ή β) τα ίδια πρόσωπα συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στη διοίκηση, τον έλεγχο ή το κεφάλαιο μιας επιχείρησης του ενός Συμβαλλόμενου Κράτους, και μιας επιχείρησης άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους, και σε καθεμία από τις περιπτώσεις αυτές επικρατούν ή επιβάλλονται μεταξύ των δύο επιχειρήσεων στις εμπορικές ή

οικονομικές σχέσεις τους όροι οι οποίοι διαφέρουν από εκείνους που θα επικρατούσαν μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, τότε οποιαδήποτε κέρδη τα οποία θα είχαν πραγματοποιηθεί από μια από τις επιχειρήσεις, αλλά, λόγω αυτών των όρων, δεν έχουν πραγματοποιηθεί, μπορούν να συμπεριλαμβάνονται στα κέρδη αυτής της επιχείρησης και να φορολογούνται ανάλογα

- εισόδημα από μερίσματα : όταν τα μερίσματα αυτά καταβάλλονται από εταιρία η οποία είναι κάτοικος του ενός συμβαλλόμενου κράτους σε κάτοικο του άλλου συμβαλλόμενου κράτους, μπορεί να φορολογηθεί το εισόδημα αυτό στο κράτος της κατοικίας του λήπτη. Σε περίπτωση, όμως που φορολογηθούν στο κράτος της εταιρίας που καταβάλλει τα μερίσματα, δεν μπορεί το ποσό του φόρου που επιβάλλεται να υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ποσοστό του ακαθάριστου ποσού των μερισμάτων, το οποίο καθορίζεται στην ίδια τη σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ των δύο συμβαλλομένων κρατών.
- Εισόδημα από τόκους: τόκοι που προκύπτουν στο ένα συμβαλλόμενο και καταβάλλονται σε κάτοικο του άλλου συμβαλλόμενου Κράτους μπορούν να φορολογηθούν στο κράτος κατοικίας του δικαιούχου. Και εδώ, όπως και στην περίπτωση των μερισμάτων, ισχύει περιορισμός όσον αφορά το ποσό του φόρου που επιβάλλεται, όταν ο φόρος παρακρατείται στην πηγή.
- Εισόδημα από δικαιώματα: και εδώ ισχύει σε γενικές γραμμές το ίδιο καθεστώς φορολόγησης με αυτό της φορολόγησης των εισοδημάτων από μερίσματα και από τόκους
- Ωφέλεια από κεφάλαιο: α) ωφέλεια που αποκτά κάτοικος του ενός συμβαλλόμενου κράτους από εκποίηση ακίνητης περιουσίας ευρισκόμενη στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να φορολογηθεί σε αυτό το άλλο συμβαλλόμενο κράτος β) ωφέλεια που αποκτά κάτοικος του ενός συμβαλλόμενου κράτους από εκποίηση κινητής περιουσίας στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, την οποία τηρεί σε καθορισμένη βάση και με σκοπό την παροχή ανεξάρτητων προσωπικών υπηρεσιών, μπορεί να φορολογηθεί σε αυτό το άλλο συμβαλλόμενο κράτος γ) ωφέλεια από την εκποίηση αεροσκαφών ή πλοίων που εκτελούν διεθνείς μεταφορές ή κινητής περιουσία που

συνδέεται με την εκμετάλλευση τέτοιων αεροσκαφών ή πλοίων φορολογούνται μόνον στο συμβαλλόμενο εκείνο κράτος στο οποίο φορολογούνται τα κέρδη από την εκμετάλλευσή τους δωφέλεια από εκποίηση οποιασδήποτε περιουσίας εκτός από εκείνη η οποία αναφέρεται στις ανωτέρω περιπτώσεις φορολογείται μόνον στο συμβαλλόμενο κράτος του εκποιούντος αυτήν.

- Εισόδημα από παροχή ανεξάρτητων προσωπικών υπηρεσιών: το εισόδημα που αποκτά κάτοικος του ενός συμβαλλόμενου κράτους από την παροχή υπηρεσιών ανεξάρτητου χαρακτήρα φορολογούνται μόνον σε αυτό το κράτος. Μπορούν να φορολογηθούν στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, εάν σε αυτό διατηρεί κατά συνήθη τρόπο καθορισμένη βάση για το σκοπό άσκηση των δραστηριοτήτων του, και μόνον κατά το τμήμα εκείνο το οποίο αφορά και αναλογεί στην καθορισμένη αυτή βάση.
- Εισόδημα από εξαρτημένες προσωπικές υπηρεσίες: Μισθοί, ημερομίσθια και άλλες παρόμοιες αμοιβές (εκτός από κατηγορίες οι οποίες θα αναφερθούν παρακάτω) που αποκτά κάτοικος του ενός Συμβαλλόμενου Κράτους έναντι εξαρτημένης απασχόλησης φορολογούνται μόνο σε αυτό το Κράτος, εκτός εάν η απασχόληση ασκείται στο άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος. Σε αυτήν την περίπτωση, η αμοιβή που αποκτάται από αυτήν την απασχόληση μπορεί να φορολογείται στο άλλο αυτό Κράτος. Η συντρέχουσα αυτή αρμοδιότητα γίνεται αποκλειστική υπέρ του κράτους κατοικίας του φορολογουμένου εάν: α) ο δικαιούχος της αμοιβής παρέμεινε στο άλλο Κράτος συγκεκριμένο χρόνο στο συγκεκριμένο οικονομικό έτος, β) η αμοιβή καταβάλλεται από, ή για λογαριασμό, εργοδότη που δεν είναι κάτοικος του άλλου Κράτους, και γ) η αμοιβή δεν βαρύνει μόνιμη εγκατάσταση ή καθορισμένη βάση που έχει ο εργοδότης στο άλλο Κράτος. Όσον αφορά τις αμοιβές που αποκτώνται έναντι εξαρτημένης απασχόλησης που ασκείται σε πλοίο ή αεροσκάφος σε διεθνείς μεταφορές, μπορούν αυτές να φορολογούνται στο Συμβαλλόμενο Κράτος στο οποίο φορολογούνται τα κέρδη από την εκμετάλλευση του πλοίου ή του αεροσκάφους.

Στις περισσότερες συμβάσεις – αν όχι σε όλες- γίνεται ξεχωριστή μνεία του τρόπου φορολόγησης των εισοδημάτων από παροχή ανεξάρτητων ή

εξαρτημένων υπηρεσιών ανά ορισμένες κατηγορίες (ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω¹¹²):

αμοιβές διευθυντών: οι αμοιβές που απορρέουν από την ιδιότητα του φορολογουμένου ως μέλους διοικητικού συμβουλίου εταιρίας κατοίκου του άλλου συμβαλλόμενου κράτους μπορούν να φορολογηθούν και στο κράτος της κατοικίας του φορολογουμένου.

συντάξεις και άλλες παρόμοιες αμοιβές: (καλύπτει «συντάξεις» -δηλαδή περιοδικές πληρωμές- και «παρόμοιες αμοιβές»-όρος που περιλαμβάνει και μη περιοδικές αμοιβές- που καταβάλλονται έναντι προηγούμενης εξαρτημένης απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, συντάξεις που λαμβάνουν χήρες και ορφανά καθώς και συντάξεις οι οποίες καταβάλλονται έναντι υπηρεσιών που παρασχέθηκαν σε ένα κράτος ή πολιτική υποδιαίρεση ή τοπική αρχή και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου περί εισοδημάτων από κυβερνητικές υπηρεσίες. Δεν περιλαμβάνονται οι συντάξεις από παροχή ανεξάρτητων προσωπικών υπηρεσιών οι οποίες φορολογούνται βάσει του άρθρου που προσδιορίζει τη φορολογική μεταχείριση των εισοδημάτων που δεν ρυθμίζεται σε καμία άλλη διάταξη, βλ. σελ. 104 «φορολόγηση άλλων εισοδημάτων»)¹¹³. Τα εισοδήματα αυτά φορολογούνται συνήθως στο κράτος κατοικίας.

κυβερνητικές υπηρεσίες: όσον αφορά τα εισοδήματα αυτά γίνονται δύο διακρίσεις: α) οι μισθοί, τα ημερομίσθια και άλλες παρόμοιες αμοιβές που καταβάλλονται από ένα συμβαλλόμενο κράτος σε ένα φυσικό πρόσωπο λόγω υπηρεσιών που παρασχέθηκαν προς το Κράτος αυτό φορολογούνται μόνον σε αυτό το Κράτος. Φορολογούνται μόνον στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, εάν οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται στο έδαφος αυτού και ο φορολογούμενος πέρα από κάτοικος είναι και υπήκοος του κράτους αυτού. Αν δεν έχει την υπηκοότητα, φορολογούνται στο κράτος αυτό, εάν ο φορολογούμενος έγινε κάτοικος αυτού του κράτους όχι αποκλειστικά για το σκοπό της παροχής των εν λόγω υπηρεσιών

¹¹² Περιλαμβάνονται επίσης κατηγορίες εισοδημάτων αθλητών και καλλιτεχνών, καθηγητών, ερευνητών, σπουδαστών. Σε κάθε σύμβαση δεν υπάρχει η αναφορά των ίδιων αυτών περιπτώσεων. Τα εισοδήματα από συντάξεις και κυβερνητικές υπηρεσίες ρυθμίζονται σε όλες τις συμβάσεις.

¹¹³ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, «Φορολογική Μεταχείριση Συντάξεων στο πλαίσιο των συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας», Αθήνα, Νοέμβριος 2006, σελ 11 επ.

β) οποιαδήποτε σύνταξη από συμβαλλόμενο κράτος που καταβάλλεται σε φυσικό πρόσωπο εξαιτίας υπηρεσιών που παρασχέθηκαν προς το κράτος αυτό, φορολογούνται μόνο σε αυτό το κράτος. Φορολογούνται στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, εάν το φυσικό πρόσωπο είναι υπήκοος και κάτοικος του κράτους αυτού.

- φορολόγηση άλλων εισοδημάτων: Ιδιαίτερα σημαντική είναι η τελευταία διάταξη του κεφαλαίου περί φορολόγησης εισοδημάτων, με την οποία αναγνωρίζεται η αρμοδιότητα του κράτους της κατοικίας του φορολογούμενου για φορολόγηση οποιουδήποτε άλλου εισοδήματος, το οποίο προκύπτει και δεν προβλέπεται από τις διατάξεις της συγκεκριμένης σύμβασης. Στο τέλος όμως της εν λόγω διάταξης τίθεται κανόνας σύμφωνα με τον οποίο η προαναφερθείσα ρύθμιση δεν ισχύει στις περιπτώσεις εκείνες –πλην των εισοδημάτων από ακίνητα- όπου ο δικαιούχος όντας κάτοικος ενός συμβαλλόμενου κράτους διεξάγει επιχειρηματική δραστηριότητα στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέσω μόνιμης εκεί εγκατάστασης ή ασκεί σε αυτό ανεξάρτητες προσωπικές υπηρεσίες από καθορισμένη βάση που βρίσκεται σε αυτό και το δικαίωμα ή η περιουσία σε σχέση με την οποία καταβάλλεται το εισόδημα συνδέεται ουσιαστικά με αυτήν τη μόνιμη εγκατάσταση ή την καθορισμένη βάση. Το πώς θα φορολογηθεί σε μία τέτοια περίπτωση το συγκεκριμένο εισόδημα καθορίζεται στην εκάστοτε σύμβαση από τα συμβαλλόμενα κράτη.

Κεφάλαιο IV: Φορολογική μεταχείριση κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικά με το ποιο κράτος είναι αρμόδιο να φορολογήσει κεφάλαιο το οποίο αντιπροσωπεύεται από συγκεκριμένη περιουσία. Συγκεκριμένα γίνονται οι εξής τρεις διακρίσεις ανάλογα με το είδος της περιουσίας:

α) κεφάλαιο αντιπροσωπευόμενο από ακίνητη περιουσία ανήκουσα σε κάτοικο τους ενός συμβαλλόμενου κράτους αλλά ευρισκόμενη στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να φορολογηθεί σε αυτό το άλλο συμβαλλόμενο κράτος.

β) κεφάλαιο αντιπροσωπευόμενο από κινητή περιουσία η οποία αποτελεί μέρος της επαγγελματικής περιουσίας μιας μόνιμης εγκατάστασης

που διατηρεί μια επιχείρηση του ενός συμβαλλόμενου κράτους στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος ή αντιπροσωπευόμενο από κινητή περιουσία η οποία συνδέεται με καθορισμένη βάση κατοίκου του ενός συμβαλλόμενου κράτους για την παροχή ανεξάρτητων προσωπικών υπηρεσιών στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος μπορούν να φορολογηθούν σε αυτό το άλλο κράτος.

γ) κεφάλαιο αντιπροσωπευόμενο από πλοία ή αεροσκάφη σε διεθνείς μεταφορές ή από κινητή περιουσία που συνδέεται με την εκμετάλλευση αυτών των πλοίων ή των αεροσκαφών φορολογείται μόνον στο συμβαλλόμενο κράτος το οποίο είναι αρμόδιο για τη φορολόγηση των κερδών από την εκμετάλλευσή τους σύμφωνα με το αντίστοιχο άρθρο της Συνθήκης.

Στοιχεία κεφαλαίου που δεν ανήκουν σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες φορολογούνται στο συμβαλλόμενο κράτος της κατοικίας του φορολογουμένου.

Κεφάλαιο V: Αποφυγή της διπλής φορολογίας

Αυτό αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια των συγκεκριμένων συμβάσεων καθώς βάσει αυτού ορίζεται ποια διαδικασία θα ακολουθηθεί στις περιπτώσεις εκείνες που η αρμοδιότητα για τη φορολόγηση συγκεκριμένου εισοδήματος ή κεφαλαίου είναι συντρέχουσα. Ο τρόπος αποφυγής της διπλής φορολογίας που από κάθε συμβαλλόμενο μέρος περιγράφεται ξεχωριστά στην εκάστοτε σύμβαση. Οι μέθοδοι τις οποίες επιλέγουν τα συμβαλλόμενα κράτη είναι η μέθοδος της εξαιρέσης (πλήρους εξαιρέσης ή επί της προοδευτικότητας του φόρου) και η μέθοδος της πίστωσης του φόρου (πλήρους ή μερικής), όπως περιγράφησαν ήδη.¹¹⁴

Κεφάλαιο VI: Ειδικές διατάξεις

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικές με την απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης, τη διαδικασία αμοιβαίου διακανονισμού, την ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και με τη φορολογική αντιμετώπιση των μελών των διπλωματικών και προξενικών αποστολών, τα οποία κατά τα οριζόμενα στις συμβάσεις διατηρούν τα φορολογικά τους

¹¹⁴ Βλ. κεφάλαιο περί της έννοιας του φαινομένου της διπλής φορολογίας, σελ 94 υποσημ. 93

προνόμια και δεν επηρεάζονται από τις επιμέρους διατάξεις, ενώ μπορεί να προβλέπεται και παροχή αμοιβαίας βοήθειας για την είσπραξη φόρων.

Οι διατάξεις για την απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης εξαρτούν αυτήν από τον όρο της αμοιβαιότητας. Συγκεκριμένα και σύμφωνα με τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας απαγορεύονται οι διακρίσεις λόγω εθνικότητας ή υπηκοότητας από το ένα συμβαλλόμενο μέρος εις βάρος υπηκόων του άλλου συμβαλλόμενου κράτους, εφόσον αυτοί τελούν υπό τις ίδιες συνθήκες με τους υπηκόους του πρώτου κράτους μέλους, καθώς και οι διακρίσεις εις βάρος της μόνιμης εγκατάστασης σε ένα συμβαλλόμενο κράτος μιας επιχείρησης του άλλου συμβαλλόμενου κράτους, σε σχέση προς τις επιχειρήσεις αυτού του συμβαλλόμενου κράτους οι οποίες ασκούν την ίδια δραστηριότητα με τη μόνιμη αυτή εγκατάσταση.

Στο σημείο αυτό ουσιαστική πάντως είναι η σύγκριση του ρυθμιστικού πλαισίου του Προτύπου της συμβάσεως αποφυγής διπλής φορολογίας του ΟΟΣΑ και του ευρωπαϊκού δικαίου, το οποίο υπερέχει όσον αφορά το εύρος και την ένταση του κανόνα απαγορεύσεως των διακρίσεων. Η σύμβαση του ΟΟΣΑ απαγορεύει τις διακρίσεις, ενώ η Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν απαγορεύει μόνον τις διακρίσεις αλλά και κάθε αδικαιολόγητο περιορισμό ενδοκοινοτικής δραστηριότητας ή επενδύσεως. Επιπλέον κατά το πρότυπο σύμβασης του ΟΟΣΑ επιτρέπεται η διακριτική μεταχείριση μη κατοίκων εκτός εάν αυτή απαγορεύεται ειδικά. Αντιθέτως σύμφωνα με τη Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η διακριτική μεταχείρισή απαγορεύεται εκτός εάν δικαιολογείται ειδικά εξαιτίας διαφορετικών συνθηκών.¹¹⁵ Εξάλλου η κοινοτική αρχή περί απαγόρευσης των διακρίσεων, όπως έχει ερμηνευτεί από το ΔΕΚ στις φορολογικές υποθέσεις δεν δέχεται α priori ότι επιτρέπεται η διάκριση με βάση το κριτήριο της κατοικίας, στο οποίο στηρίζονται οι διμερείς συμβάσεις.¹¹⁶ Αυτή η προαναφερόμενη διαφορετική αντιμετώπιση οφείλεται στο γεγονός ότι οι κοινοτικές ελευθερίες αποσκοπούν στην κατάργηση κάθε είδους συνόρων μεταξύ των κρατών μελών κατά την άσκηση κοινοτικών

¹¹⁵ Γ. Β. Φουφόπουλος, «Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου της άμεσης φορολογίας», Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, Τόμος 58, Μέρος Β', σελ.1260

¹¹⁶ Χατζηγάκεμίδου Ε. «Η Επίδραση του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας», ΕΕΕυρΔ, 2004, σελ 53

οικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ το διεθνές φορολογικό δίκαιο στηρίζεται ακριβώς στην ύπαρξη συνόρων μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών.¹¹⁷

Το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών το οποίο προβλέπεται αφορά μόνον τους φόρους οι οποίοι καλύπτονται από τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας, με σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Στην εν λόγω διάταξη των συμβάσεων προβλέπεται επίσης η προστασία του απορρήτου των πληροφοριών αυτών και ταυτόχρονα η μη υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να παραβιάσουν κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξης τους για να παράσχουν τις συγκεκριμένες πληροφορίες. Η ανταλλαγή των πληροφοριών μπορεί να πραγματοποιείται κατόπιν αιτήσεως, αυθορμήτως και αυτομάτως. Για την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών απαιτείται ειδικότερη συμφωνία ή μνημόνιο μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών στο οποίο θα καθορίζεται ειδικότερα σε ποιες κατηγορίες κεφαλαίου και εισοδήματος θα λαμβάνει χώρα η αυτόματη ανταλλαγή, η περιοδικότητά της και το μέσο ανταλλαγής των πληροφοριών αυτών.¹¹⁸

Πέρα από τα ανωτέρω προβλέπεται διαδικασία αμοιβαίου διακανονισμού, σύμφωνα με την οποία δίνεται η δυνατότητα στο φορολογούμενο να υποβάλλει την υπόθεσή του στην αρμόδια αρχή του συμβαλλόμενου μέρους του οποίου είναι κάτοικος ή -σε περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης- του οποίου είναι υπήκοος, εάν θεωρήσει ότι οι ενέργειες του ενός ή και των δυο συμβαλλομένων κρατών θα έχουν ως αποτέλεσμα την επιβολή φορολογίας μη σύμφωνης με τις διατάξεις της Σύμβασης. Με αμοιβαία συμφωνία, επίσης, μπορούν οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να επιλύουν οποιεσδήποτε διαφορές ή διαφωνίες ανακύπτουν ως προς την ερμηνεία της συνθήκης.

Κεφάλαιο VII: Τελικές διατάξεις

---

¹¹⁷ European Commission, "Company Taxation in the Internal Market, Official Publications of the European Communities", Luxembourg, 2002, σελ 389

¹¹⁸ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Δ/ση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Ο.Σ.): Αποφυγή της διπλής φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου, Συμβάσεις, Φορολογική Επιθεώρηση, Σεπτέμβριος 2006, σελ 19 επ.

Στις τελικές διατάξεις προβλέπεται η θέση σε ισχύ της σύμβασης και η παραμονή της σε ισχύ μέχρι την καταγγελία της από ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη.

4. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝΗΨΕ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.

Όπως είδαμε και ανωτέρω κατά την εξέταση του άρθ. 293 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η αντιμετώπιση της διπλής φορολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζεται από τα κράτη μέλη. Άξιο προσοχής, όμως είναι ότι δεν υφίστανται συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ όλων των κρατών μελών της Ε.Ε. Σύμφωνα με έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2001 υπήρχαν σε ισχύ 97 συμβάσεις εκ των οποίων μία πολυμερής (Σκανδιναβία), ενώ το σύνολο τους έπρεπε να ανέρχεται σε 105¹¹⁹. Στα πλαίσια αυτά η Ελλάδα έχει συνάψει διμερείς συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας με όλα τα κράτη μέλη πλην της Εσθονίας και της Μάλτας. (βλ. Παράρτημα Γ)

Οι διμερείς συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας –όπως και κάθε συνθήκη- που συνάπτει ένα κράτος μέλος με άλλο κράτος μέλος και είναι αντίθετες σε κοινοτικούς κανόνες υποχωρούν έναντι της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου είτε είναι προγενέστερες είτε είναι μεταγενέστερες.

Το άρθρο 307 παρ. 1 ορίζει ότι «τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις που συνήφθησαν πριν την 1-1-1958 ή για τα κράτη που προσχώρησαν μετά, πριν την ημερομηνία προσχώρησής του μεταξύ ενός ή περισσότερων κρατών μελών αφενός και ενός ή περισσότερων τρίτων χωρών αφετέρου, δεν θίγονται από την παρούσα Συνθήκη» ενώ η παρ. 2 προσθέτει ότι «κατά το μέτρο που οι συμβάσεις αυτές δεν συμβιβάζονται με την παρούσα συνθήκη, το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη προσφεύγουν σε όλα τα πρόσφορα μέσα, για να άρουν τα διαπιστωθέντα ασυμβίβαστα»

¹¹⁹ European Commission, *Company Taxation in the Internal Market*, Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002, σελ 360

Με άλλα λόγια, οι συμβάσεις που υπεγράφησαν πριν την προσχώρηση του κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρούν την ισχύ τους, ακόμη και αν είναι αντίθετες στο κοινοτικό δίκαιο, έχουν, όμως, τα κράτη μέλη την υποχρέωση να άρουν με κάθε πρόσφορο μέσο κάθε ασυμβίβαστο προς το κοινοτικό δίκαιο. Για τις συμβάσεις που υπογράφονται μετά την προσχώρηση αυτή, δεν υπάρχει κάποια σχετική διάταξη. Συνεπώς διατηρούν και αυτές την ισχύ τους έναντι του τρίτου κράτους, το αντισυμβαλλόμενο κράτος μέλος, όμως, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει, βάσει του άρθρου 10 περί κοινοτικής πίστης, την υποχρέωση να εξασφαλίζει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.¹²⁰

Πέρα από τις διατάξεις αυτές χρειάζεται να αναφερθούν και οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τις οποίες αναγνωρίζεται η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου έναντι όχι μόνον του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών αλλά και έναντι των διεθνών συνθηκών που τα κράτη μέλη υπογράφουν. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις αποφάσεις του ΔΕΚ Van Gend Loos(1963) και Costa(1964), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι «αντίθετα με τις κοινές διεθνείς συνθήκες, η Συνθήκη ΕΟΚ δημιούργησε ίδιο νομικό σύστημα και μία Κοινότητα απεριόριστης χρονικής διάρκειας, που διαθέτει ίδιους θεσμούς και ίδια νομική προσωπικότητα. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η Συνθήκη αποτελεί μία ανεξάρτητη πηγή δικαίου, η οποία, εξαιτίας της ειδικής και πρωτότυπης φύσης της, δεν μπορεί να παραμερισθεί από κανόνες εσωτερικού δικαίου». Η αρχή για την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου έναντι και των διεθνών συμβάσεων που τα κράτη μέλη έχουν συνάψει με τρίτα κράτη διατυπώθηκε το 1993 στην απόφαση Commerzbank AG¹²¹ και επαναλήφθηκε σε σχέση και με τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας στην απόφαση Saint Gobain.¹²² Στην υπόθεση επίσης γνωστή, ως "Open Skies"¹²³ έγινε δεκτό ότι ένα κράτος μέλος που έχει συνάψει διμερή σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας με τρίτο κράτος οφείλει να επεκτείνει και στους κατοίκους των κρατών μελών τις ίδιες προϋποθέσεις με αυτές που προβλέπει η διμερής σύμβαση για τους

¹²⁰ Χατζηιωακειμίδου Ε. «Η Επίδραση του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας», ΕΕΕυρΔ, 2004, σελ. 42 επ.

¹²¹ C-330/91

¹²² C- 307/97

¹²³ Επιτροπή / Η.Β. 05-11-2002, C-466/98

κατοίκους του τρίτου κράτους σχετικά με την αναγνώριση καθεστώτος σταθερής εγκατάστασης στο έδαφος του και την άρση της διπλής φορολογίας που αυτή συνεπάγεται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τα σημαντικότερα ίσως πλεονεκτήματα που μπορεί να απολαύσει ο ευρωπαίος πολίτης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ελευθερία κίνησής του ως εργαζόμενου, μισθωτού ή ελεύθερου επαγγελματία, η δυνατότητα απόκτησης των προϊόντων άλλων κρατών μελών χωρίς επιπρόσθετες οικονομικές επιβαρύνσεις, η ελευθερία επιλογής παρεχόμενων υπηρεσιών και τοποθέτησης κεφαλαίων.

Στην απόλαυση, όμως, αυτών των ελευθεριών συναντά εμπόδια οφειλόμενα στις διαφορές των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο επιβολής και εφαρμογής της άμεσης φορολογίας.

Από την άλλη, οι κίνδυνοι φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής εντάθηκαν μέσα στα διευρυμένα γεωγραφικά όρια της Ένωσης, γεγονός που έχρηζε άμεσης αντιμετώπισης τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο.

Η Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αφήσει στην φορολογική κυριαρχία των κρατών μελών την ρύθμιση των σχετικών θεμάτων με την άμεση φορολογία των φυσικών προσώπων. Μέχρι στιγμής, όμως τα κράτη μέλη δεν έχουν αποδείξει ότι διαθέτουν την απαραίτητη πολιτική βούληση να προχωρήσουν σε βήματα άρσης εκείνων των εμποδίων που δυσχεραίνουν την τήρηση των θεμελιωδών ελευθεριών. Οι ρυθμίσεις των δύο Οδηγιών 77/799/ΕΟΚ και 2003/48/ΕΚ συνδράμουν μεν στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, η ορθή αντιμετώπιση των οποίων θα επιφέρει ανακούφιση στη φορολογική επιβάρυνση των συντελεστών εκείνων οι οποίοι δεν μπορούν να διαφύγουν της φορολογίας. Δεν προσφέρουν, όμως, τίποτε παραπάνω στην προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών προς όφελος των φυσικών προσώπων. Η ανακοίνωση για την κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή των επαγγελματικών συντάξεων, προτείνει ορισμένες λύσεις για τα προβλήματα που ανακύπτουν σε αυτές τις περιπτώσεις, χωρίς όμως να αποτελεί πράξη δεσμευτικής νομικής ισχύος. Η μόνη νομοθετική προστασία που παρέχεται στα φυσικά πρόσωπα προέρχεται από τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας.

Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποτελεί μέχρι σήμερα το αποτελεσματικότερο κοινοτικό όργανο στην προστασία των φυσικών προσώπων από παραβιάσεις των θεμελιωδών

ελευθεριών που υφίστανται εξαιτίας των διαφορών των φορολογικών συστημάτων. Ορθά έχει επτωθεί ότι η νομολογιακή εξέλιξη επί των θεμάτων της άμεσης φορολογίας των φυσικών προσώπων είναι εμφανώς μεγαλύτερη από την νομοθετική.¹²⁴ Μία φορολογική υπόθεση όμως για να φτάσει στο ΔΕΚ απαιτείται να πληρείται μία σειρά συγκυριών. Ακόμη, όμως, και αν η πρόσβαση στο ΔΕΚ ήταν ευκολότερη, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένη η προστασία του ευρωπαίου πολίτη, μέσω δικαστικών αποφάσεων.

Στα πλαίσια αυτά η Ελλάδα έχει προσαρμόσει την φορολογική της νομοθεσία στις διατάξεις του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου. Πιθανόν, όμως, να μην έχει αισθανθεί ακόμη το ίδιο έντονα, όπως οι κεντρικές ευρωπαϊκές χώρες, την ανάγκη για άρση εκείνων των διαφορών των φορολογικών συστημάτων σχετικά με την άμεση φορολόγηση των φυσικών προσώπων που εμποδίζουν την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς λόγω της γεωγραφικής της θέσης, δεν αντιμετώπιζε το φαινόμενο των συχνών μετακινήσεων και εγκατάστασης από και προς αυτήν κατοίκων γειτονικών κρατών μελών. Τα προβλήματα που προέκυπταν σχετικά με τη φορολόγηση εισοδημάτων ή κεφαλαίου αντιμετωπίζονταν επί τη βάση των διμερών συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας.

Από 1-1-2007, όμως, η Βουλγαρία αποτελεί το 27ο (μαζί με τη Ρουμανία) μέλος της ευρωπαϊκής κοινότητας και το πρώτο γειτονικό από ξηράς κράτος μέλος με την Ελλάδα. Τη στιγμή που ήδη πολλές ελληνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στη γειτονική χώρα και πολλοί υπήκοοι αυτής μετεγκαθίστανται και εργάζονται εδώ αφήνοντας πολλές φορές πίσω τα μέλη των οικογενειών τους, παρόμοιοι προβληματισμοί και φορολογικές υποθέσεις θα απασχολήσουν σύντομα και τη χώρα μας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα δρώμενα αυτά δεν μένει απαθής. Διαισθάνεται και τονίζει την ανάγκη ύπαρξης φορολογικών μεταρρυθμίσεων και της κατάργησης των φορολογικών εμποδίων κατά την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών. Δεν κρίνει όμως ούτε αναγκαία ούτε επιθυμητή την εναρμόνιση μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών.¹²⁵

¹²⁴ D. Berlin, "Trends in the Tax Jurisprudence of the Court of Justice of the European Community", EC Tax Review, 1993 σελ 81

¹²⁵ COM (2001) 260 τελικό, 23-05-2001.

Εξάλλου θεωρεί ότι ένας φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών είναι θεμιτός μέχρι το σημείο εκείνο κατά το οποίο μπορεί να συμβάλει στη χαμηλότερη φορολογική πίεση. Όσο, όμως η λήψη οποιασδήποτε απόφασης στον τομέα αυτό εξαρτάται από την αρχή της ομοφωνίας¹²⁶, είναι σχεδόν σίγουρο ότι οι όποιες λύσεις προτείνονται από την Ένωση δεν θα προχωρούν στο στάδιο της υλοποίησης.

Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών είναι εκείνες που πρέπει να δείξουν πολιτική βούληση και να αναλάβουν δράση για τη δημιουργία εκείνων των καταστάσεων που θα εξασφαλίζουν συνθήκες πλήρους ελευθερίας στην κίνηση των εργαζομένων, των κεφαλαίων και στην παροχή των υπηρεσιών. Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται πάνω από όλα στους πολίτες της οι οποίοι πρέπει να νιώθουν ασφαλείς και από οικονομικής πλευράς μέσα στα διευρυμένα πλέον σύνορά της.

---

¹²⁶ Η αρχή αυτή δεν εγκαταλείφθηκε ούτε στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα

Παράρτημα: Α

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΥΝΑΨΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

	ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΘΕΙΣΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ 1-1-2004	ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΘΕΙΣΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 1-1-2004
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΠΙΣΗΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	ΕΠΙΣΗΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΟΝΟΜΑ	- Διαβατήριο ή - Δελτίο ταυτότητας ή - οποιοδήποτε άλλο επίσημο αποδεικτικό έγγραφο (π.χ. αποδεικτικό φορολογικής κατοικίας)	- Διαβατήριο ή - Δελτίο Ταυτότητας Αντίγραφα των ανωτέρω συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής
ΕΠΩΝΥΜΟ	- Διαβατήριο ή - Δελτίο Ταυτότητας ή - οποιοδήποτε άλλο επίσημο αποδεικτικό έγγραφο (π.χ. αποδεικτικό φορολογικής κατοικίας)	- Διαβατήριο ή - Δελτίο Ταυτότητας Αντίγραφα των ανωτέρω συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω έγγραφα	Εάν δεν προκύπτει από τα παραπάνω, αποδεικνύεται με βάση οποιοδήποτε επίσημο αποδεικτικό έγγραφο (π.χ. πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας ή πιστοποιητικό από δήμο)* * Πρωτότυπα των εγγράφων αυτών συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής.
ΑΦΜ ή άλλος μοναδικός	Δεν απαιτείται ως πληροφορία	- Διαβατήριο ή - Δελτίο Ταυτότητας ή

αριθμός ταυτοποίησης		<p>-οποιοδήποτε άλλο επίσημο αποδεικτικό έγγραφο (π.χ. αποδεικτικό φορολογικής κατοικίας ή βεβαίωση ασφαλιστικού φορέα – στην περίπτωση που το κράτος δεν διαθέτει ΑΦΜ αλλά διαθέτει ενδεχομένως άλλο μοναδικό αριθμό ταυτοποίησης του δικαιούχου, π.χ. Social Security Number)</p> <p>Αντίγραφα ή πρωτότυπα των εγγράφων αυτών συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής.</p> <p>Εάν δεν προκύπτει ΑΦΜ ή άλλος μοναδικός αριθμός ταυτοποίησης, τότε απαιτούνται ημερομηνία και τόπος γέννησης</p>
Ημερομηνία γέννησης	Δεν απαιτείται ως πληροφορία	<p>Μόνον σε περίπτωση που δεν προκύπτει ΑΦΜ ή άλλος μοναδικός αρ. ταυτοποίησης</p> <p>- Διαβατήριο ή</p> <p>-Δελτίο Ταυτότητας</p> <p>Αντίγραφα των ανωτέρω συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής</p>
Τόπος Γέννησης	Δεν απαιτείται ως πληροφορία	<p>Μόνον σε περίπτωση που δεν προκύπτει ΑΦΜ ή άλλος μοναδικός αρ.ταυτοποίησης</p> <p>- Διαβατήριο ή</p> <p>-Δελτίο Ταυτότητας</p> <p>Αντίγραφα των ανωτέρω συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής</p>
ΚΑΤΟΙΚΙΑ		
ΧΩΡΑ	- Διαβατήριο ή	- Διαβατήριο ή

	<p>- Δελτίο Ταυτότητας με βάση τις διατάξεις του ν. 2331/1995</p>	<p>- Δελτίο Ταυτότητας ή - οποιοδήποτε άλλο επίσημο αποδεικτικό έγγραφο με την εξής διαδικασία:</p> <p>A) εάν η κατοικία είναι σε τρίτη χώρα και το διαβατήριο ή δελτίο ταυτότητας έχει εκδοθεί σε κράτος μέλος, τότε απαιτείται πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας από την τρίτη χώρα</p> <p>B) εάν δεν προσκομίζεται τέτοιο πιστοποιητικό, τόπος κατοικίας θεωρείται η χώρα έκδοσης του διαβατηρίου ή δελ. ταυτότητας (εκτός εάν έχει προσκομιστεί πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας κράτους μέλους)</p> <p>Αντίγραφα ή πρωτότυπα των ανωτέρω συλλέγονται και τηρούνται στα αρχεία των φορέων πληρωμής.</p>
--	---	--

Παράρτημα Β

Κράτη που παρακρατούν τον φόρο στην πηγή

Χώρα	Αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών από Ελλάδα	Αυτόματη ανταλλαγή Πληροφοριών προς την Ελλάδα	Εξαίρεση από παρακράτηση φόρου στην πηγή	Νόμος κύρωσης
Α. ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ				
ΑΥΣΤΡΙΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3312/2005
ΒΕΛΓΙΟ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3312/2005
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3312/2005
Β. ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ				
ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ	ΟΧΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ.3*	N. 3362/2005
ΑΝΔΟΡΑ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΠΑΡ.2*	N.3361/2005
ΕΛΒΕΤΙΑ	ΟΧΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ.3*	N.3363/2005
ΛΙΧΤΕΝΣΤΑΪΝ	ΟΧΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ.3*	N.3365/2004
ΜΟΝΑΚΟ	ΟΧΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ.3*	N.3364/2005
Γ. α ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΕΔΑΦΗ ΤΟΥ Η.Β.				
ΤΖΕΡΣΕΪ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3358/2005
ΓΚΕΡΝΖΥ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3358/2005
ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΜΑΝ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3358/2005
Γβ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΕΔΑΦΗ ΤΩΝ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ				
ΟΛΛΑΝΔΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΛΕΣ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3352/2005
ΑΡΟΥΜΠΑ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		N. 3352/2005
Γγ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΣΤΟ Η.Β. ΕΔΑΦΗ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ				
ΑΝΓΚΟΥΪΛΑ	ΟΧΙ	ΝΑΙ		N. 3359/2005
ΒΡΕΤΑΝΙΚΕΣ ΠΑΡΘΕΝΕΣ ΝΗΣΟΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3360/2005
ΝΗΣΟΙ ΚΑΪΜΑΝ	ΟΧΙ	ΝΑΙ		N.3355/2005
ΜΟΝΤΣΕΡΑΤ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		N.3354/2005
ΝΗΣΟΙ ΤΟΥΡΚ ΚΑΙ ΚΑΪΚΟΣ	ΟΧΙ	ΟΧΙ- ΠΑΡ.1*	ΠΑΡ. 4*	N. 3353/2005

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ:

*ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 1: όταν διενεργείται παρακράτηση φόρου στην πηγή δεν πραγματοποιείται ανταλλαγή πληροφοριών. Σε περίπτωση που ο πραγματικός δικαιούχος ζητήσει με ρητή εξουσιοδότηση να μην διενεργηθεί παρακράτηση φόρου στην πηγή, τότε πραγματοποιείται ανταλλαγή πληροφοριών.

*ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 2: Ως διαδικασία εξαίρεσης προβλέπεται η υποβολή πιστοποιητικού εκδιδόμενου από την αρμόδια αρχή του κράτους κατοικίας του δικαιούχου στο φορέα πληρωμής

*ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 3: Ως διαδικασία εξαίρεσης προβλέπεται η ρητή εξουσιοδότηση του πραγματικού δικαιούχου στο φορέα πληρωμής

*ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 4: Στην Οδηγία/Διμερή συμφωνία προβλέπονται ως διαδικασία της εξαίρεσης τόσο η παροχή ρητής εξουσιοδότησης όσο και η παροχή πιστοποιητικού

Παράρτημα Γ

Συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συνάψει η Ελλάδα με άλλα κράτη -νόμοι κύρωσης των σχετικών συμβάσεων – άρθρα σχετικά με τη φορολόγηση των τόκων:

	Κράτη	Νόμοι κύρωσης	Άρθρα για τη φορολόγηση των τόκων
1	ΑΛΒΑΝΙΑ	Ν. 2755/1999	Αρ. 11
2	ΑΡΜΕΝΙΑ	Ν. 3014/2002	Αρ. 11
3	ΑΥΣΤΡΙΑ	Ν.Δ. 994/1971	Αρ. 11 παρ.4 *
4	ΒΕΛΓΙΟ (αναθεώρηση)	Ν.Δ. 117/69 Ν. 3407/2005	Αρ. 11 παρ.2 *
5	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	Ν. 2255/1994	Αρ 11 παρ2 *
6	ΓΑΛΛΙΑ	Ν.Δ. 4386/1964	Αρ 10 παρ 2 και 3*
7	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Α.Ν. 52/1967	Αρ VI. Παρ.2 *
8	ΓΕΩΡΓΙΑ	Ν. 3045/2002	Αρ 11
9	ΔΑΝΙΑ	Ν 1986/1991	Αρ. 11 παρ2 *
10	ΕΛΒΕΤΙΑ	Ν. 1502/1984	Αρ.11 παρ 2 *
11	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Ν.Δ. 2732/1953	Αρ. VI. Παρ.1 *
12	ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ	Ν. 2548/1953	Αρ. VI
13	ΙΝΔΙΑ	Ν. 4580/1966	Αρ IX
14	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Ν.3300/2004	Αρ.11 παρ.2 *
15	ΙΣΠΑΝΙΑ	Ν. 3015/2002	Αρ.11 παρ.2 *
16	ΙΣΡΑΗΛ	Ν. 2572/1998	Αρ. 11
17	ΙΤΑΛΙΑ (αναθεώρηση)	Α.Ν. 23/67 Ν. 1927/1991	Αρ.11 παρ.2 *
18	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	Ν. 1455/1984	Αρ.11 παρ.2 *
19	ΚΙΝΑ	Ν. 3331/2005	Αρ. 11
20	ΚΟΡΕΑ	Ν. 2571/1998	Αρ. 11
21	ΚΟΥΒΕΪΤ	Ν. 3330/2005	Αρ. 11
22	ΚΡΟΑΤΙΑ	Ν. 2653/1998	Αρ. 11

23	ΚΥΠΡΟΣ	A.N. 573/1968	Αρ. 10 παρ.2 *
24	ΛΕΤΟΝΙΑ	N. 3318/2005	Αρ.11 παρ.2*
25	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	N. 3356/2005	Αρ.11 παρ.2*
26	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	N. 2319/1995	Αρ.11 παρ.2*
27	ΜΕΞΙΚΟ	N. 3406/2005	Αρ. 11
28	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	N.3357/2005	Αρ. 11
29	Ν. ΑΦΡΙΚΗ	N. 3085/2002	Αρ. 11
30	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	N. 1924/1991	Αρ. 11
31	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	N. 1496/1984	Αρ.11 παρ.2 *
32	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	N. 2659/1998	Αρ. 11
33	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	N. 3046/2002	Αρ. 11
34	ΠΟΛΩΝΙΑ	N. 1939/1991	Αρ.11 παρ.2 *
35	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	N. 3009/1995	Αρ.11 παρ.2 *
36	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	N. 2279/1995	Αρ 11 παρ 2*
37	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	N. 1838/1989	Αρ.11 παρ.2 *
38	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	N. 3084/2002	Αρ.11 παρ.2 *
39	ΣΟΥΗΔΙΑ	N. Δ. 4300/1963	Αρ. VIII παρ. 2*
40	ΤΟΥΡΚΙΑ	N. 3228/2004	Αρ. 11
41	ΤΣΕΧΙΑ	N. 1838/1989	Αρ.11 παρ.2*
42	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	N. 1191/1981	Αρ.11 παρ.2*

Τα μόνα κράτη μέλη της Ε.Ε. με τα οποία δεν έχει υπογράψει μέχρι σήμερα η Ελλάδα διμερή σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας είναι η Εσθονία και η Μάλτα.

* τα άρθρα αυτά αφορούν πλέον (από 1-7-2005) μόνον τη φορολόγηση των τόκων των νομικών προσώπων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Μιχαήλ Κ. Βηλαράς: *Κοινοτικός Δικαστής & Αποτελεσματική δικαστική προστασία ιδιωτών: παρόν & μέλλον*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003
2. Θ. Α. Γεωργακόπουλος: *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Β' έκδοση, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1997
3. Λ. Γ. Θεοχαρόπουλος, *Δημοσία Οικονομική*, , Τόμος πρώτος, Τεύχος Α', Θεσσαλονίκη, 1975
4. Κ. Κόντου- Μάναλη : *Φορολογικό Διεθνές δίκαιο και ευρωπαϊκό. Γενικές αρχές και συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας*. τ.Α' Αθήνα, 1997
5. Ν.Α. Μηλιώνης: *Στοιχεία διεθνούς και ευρωπαϊκού φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2004
6. Ν. Μούσης: Ε.Ε.: *δίκαιο, οικονομία πολιτική*, 9η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001
7. Ν. Μπάρμπας: *Άμεσοι Φόροι και Κοινοτικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2005
8. Ν. Μπάρμπας: *Φορολογία Εισοδήματος*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003
9. Δονάτος Παπαγιάννης, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, Δεύτερη έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1999
10. Ν. Σκλιας: *Η εναρμόνιση των φόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1992

11. Β. Σκουρής: *Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα*, Έκδοση του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Αθήνα- Κομοτηνή, 2003

12. Π. Ν. Στάγκος- Ε.Ρ. Σαχτεκίδου: *Δίκαιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1994

13.Κ.Δ. Φινοκαλιώτης, *Φορολογικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Β΄ Έκδοση, 1999

14. Κ.Δ. Φινοκαλιώτης: *Φορολογικό Δίκαιο*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Γ΄ έκδοση, 2005

15.Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Δίνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Ο. Σ.): Αποφυγή της διπλής φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου, Συμβάσεις, Φορολογική Επιθεώρηση*, Σεπτέμβριος 2006

16. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Φορολογική Μεταχείριση Συντάξεων στο πλαίσιο των συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας*, Αθήνα, Νοέμβριος 2006

Αρθρογραφία:

Γ. Αναστόπουλος, *Κοινοτικοί κανόνες στον τομέα της φορολογίας*. ΕΕΕυρΔ 1:1981

Γ. Β. Φουφόπουλος, *Η θεμελίωση και οι συνέπειες των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου της άμεσης φορολογίας*, Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, Τόμος 58, Μέρος Β΄

Ε Χατζηϊωακειμίδου. *Η Επίδραση του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου στις διμερείς συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας*, ΕΕΕυρΔ, 2004

Παπαστάμκου- Τζανετάκου, *Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*, ΕΕΕυρΔ 1:1986,

Εγκύκλιοι Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών:

ΠΟΛ 1012/2006

ΠΟΛ 1140/2005

ΠΟΛ 1141/2005

ΠΟΛ 1082/2006

Ξενόγλωσσες Πηγές:

B. Terra, P. Wattel: *European Tax Law* (3rd edition), Kluwer Tax Publishers (fiscale Studieserie) Deventer 2001

Peter Cusson and Michele Frankland *Why the ECJ is the most powerful tax force in Europe* in *International Tax Review* 1, 2003

F. Vanistandael, *How nice was Nice to European Taxation?* *EC Tax Review*, 2001.2

European Commission, *Company Taxation in the Internal Market*, Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002

D. Berlin, *Trends in the Tax Jurisprudence of the Court of Justice of the European Community*, *EC Tax Review*, 1993

D. Berlin, "Chronique de Jurisprudence fiscale europeenne", *RTDeur* 2000

V. Hatzopoulos, *Fiscalite dircte des Etats members et "libertes personnelles" reconnues par le traite*, *CE, RMUEEur* 4/1995

Έγγραφα Ευρωπαϊκής Ένωσης:

EE C35, 14-02-1975, Ψήφισμα του Συμβουλίου για την ανάγκη εξακρίβωσης των φόρων επί των εισοδημάτων και επί των κερδών και συμπαράστασης για τη δικαστική δίωξη των φοροφυγάδων

EE L336 (27/12/1977), Οδηγία 77/799/ΕΟΚ

EE L 157 (26.6.2003) Οδηγία 2003/48/ΕΚ

COM (98) 295 1998, τελικό της 20 Μαΐου 1998, πρόταση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο για την ελάχιστη πραγματική φορολόγηση των εισοδημάτων αποταμίευσης με τη μορφή τόκων

COM (96) 546 τελικό Η Φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκθεση επί της εξέλιξης των φορολογικών συστημάτων

Γενική Έκθεση 2005

COM/ 2000/ 0214 / τελικό Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων.

COM (2000) 507 τελικό, 11/10/2000 πρότασης Οδηγίας για τα συνταξιοδοτικά ταμεία

COM (2001) 260 τελικό, 23-05-2001 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση - προτεραιότητες για τα προσεχή έτη

Συμφωνία της Ε.Ε. για πρόβλεψη μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος με την Οδ. 2003/48/ΕΚ με:

την Ελβετική Συνομοσπονδία ΕΕ L385 29-12-2004

το Πριγκιπάτο του Μονακό ΕΕ L19 21-01-2005

το Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν ΕΕ L 379 24-12-2004

το Πριγκιπάτο της Ανδόρας ΕΕ L359 04-12-2004

τη Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου 2005/357/ΕΚ 22-12-2004

